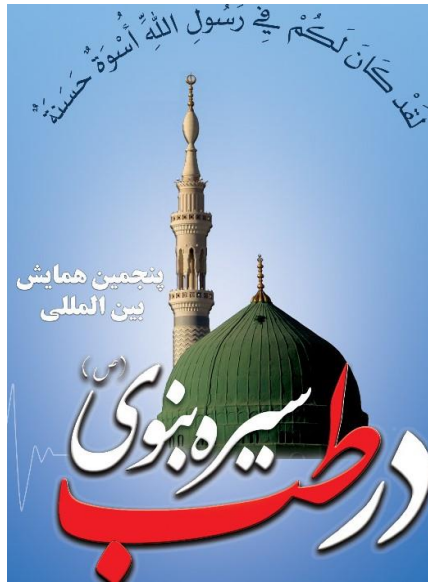

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شیراز / آذر ۱۴۰۰

گزیده‌ای از بیانات مرجع عالیقدر جهان تشیع حضرت آیت الله جوادی آملی در دیدار با دست اندر کاران همایش بین المللی سیره نبوی (ص) در طب - آبان ماه ۱۴۰۰

أعوذ بالله من الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«الحمد لله رب العالمين و صَلَّى الله على جميع الأنبياء و المرسلين و الأئمة الهداة المهديين سيما خاتم الأنبياء و خاتم الأوصياء عليهما آلاف التحية و الثناء بهم نتولى و من أعدائهم نتبرء الى الله».

مقدم نخبگان پزشکی ایران و فرهیختگان علم شریف طب را گرامی می‌داریم! از همه بزرگوارانی که در تبیین سیره نبوی(علیه و علی آله آلاف التحية و الثناء) راجع به فن شریف طب و طبابت، با ایراد مقال یا ارائه مقالت، بر وزن علمی این همایش افزودند حق‌شناسی می‌کنیم! از برگزار کنندگان این همایش وزین سپاسگزاریم و از ذات اقدس الهی مسئلت می‌کنیم آنچه خیر و صلاح و فلاح دنیا و آخرت همه شما آقایان است را به شما عنایت کند و این بیماری [کرونا] را به بهترین وجه با دست پزشکان متدین و مسلمان ایران‌زمین برطرف کند و داروی معالجه قطعی را به اذهان شریف پزشکان گران‌قدر ما افاضه فرماید!

آنچه برای همه ما در مسئله علم طب و سایر علوم تجربی لازم است آن است که ما علم را در هر رشته‌ای که هست درست بشناسیم. حقیقت علم را عالم تعیین نمی‌کند فضای دانشگاهی یا حوزوی تعیین نمی‌کنند، حقیقت علم را معلوم ترسیم می‌کند. علم، کشف معلوم است، حرمت کشف ارزش کشف مقدار کشف، به اعتبار آن مکشوف است. مکشوف اگر فقط بدن انسان باشد، این علم در حد بیطاری است و نه بیش از آن و اگر مجموع روح و بدن باشد، این علم شریف، در حد طب است نه بیطاری؛ یعنی انسان‌شناسی است.

حقیقت انسان را روح جاودانه او ترسیم می‌کند؛ اوست که بدن خود را اداره می‌کند. بدترین بیماری روح انسان، جهل علمی و جهالت عملی است. اگر انسان این جهل علمی را برطرف کند و اگر آن جهالت عملی را برطرف کند، در حل بیماری‌های بدن کامیاب است؛ هم بیماری را می‌شناسد و هم راه درمانش را می‌شناسد؛ هم دفع را و هم رفع را یعنی هم جلوی بیماری را گرفتن را می‌داند و هم به کیفیت درمان بیماری آمده‌اشناست.

آن بیماری اول که جهل علمی است دامنگیر بسیاری از حوزویان و دانشگاهیان است. همین که کسی مدرکی گرفت، فکر می‌کند که فقط باید مصرف‌کننده علم باشد نه کشف‌کننده حقایق معلوم! این جمود، این ایستایی، این اکتفای به مدرک و این حرکت نکردن؛ یعنی معلوم را نشناختن و وقتی معلوم، شناخته نباشد، علم، کشفی از معلوم نیست. ما اگر جهان را پدیده‌ها را آسیب‌ها را درمان‌ها را و خواص اشیاء را بشناسیم، از بیماری‌های نیامده جلوگیری می‌کنیم و بیماری‌های آمده را سریعاً برطرف می‌کنیم.

گاهی افرادی در محضر نبی اکرم(علیه و علی آله آلاف التحیة و الکریم) می‌گفتند فرمایشات شما شیرین است اما نمی‌توانیم حفظ کنیم و در خاطرمان نمی‌ماند، حضرت فرمود: «اسْتَعِنْ بِیَمِینِکَ»^۱؛ اینجا که آمدی هر چه شنیدی یادداشت کن. البته بعد وقتی رفتی، باید یادداشت‌ها را پیاده کنی؛ نه یعنی از نوار پیاده کنی، بلکه از ذهن به عین برسانی. «از علم به عین آمد وز گوش به آغوش»^۲؛ اگر از علم به عین بیاید و از گوش به آغوش بیاید، دستورها عملی خواهد شد؛ هم آن جهل علمی که بیماری اندیشه است درمان می‌شود و هم این جهالت عملی که بیماری دستگاه اراده و عزم است درمان می‌شود.

یک پزشک ماهر باید دارای جزم باشد، تا خوب بفهمد، استدلال کند، برهان اقامه کند، در برابر نقدها بایستد و مسئله را حل کند و نیز باید دارای عزم باشد. عالم بی‌عمل یعنی کسی که جزم دارد و عزم ندارد و مقدس بی‌درک یعنی کسی که عزم دارد و جزم علمی ندارد. یک طبیب نخبه هم باید اهل جزم علمی باشد یعنی محققانه بیندیشد و هم باید متحققانه عمل کند. آن کسی که به مدرک بسنده کرده است و با دست خالی به مطب می‌رود و با دست خالی از مطب برمی‌گردد، اندوخته‌ای پیدا نمی‌کند و ابتکاری ندارد، این را کد است! یک آب راکد، معطر نمی‌ماند، چون معطل است و هیچ معطلی، معطر نمی‌ماند.

مطلب دیگر که در همایش‌های دیگر مطرح است و طرحش اینجا مناسب نیست مگر به نحو گذرا، این است که فلسفه دو کار می‌کند چون دو شعبه دارد: یکی حکمت عملی است که مربوط به تهذیب روح، تدبیر منزل و اداره جامعه و سیاست کشور است و دیگری حکمت نظری است که مربوط به معرفت بود و نبود است نه باید و نباید. الهیات فلسفه، با مردم کار ندارد، با جامعه کار ندارد، با دانشگاهی هم کار ندارد، با حوزوی هم کار ندارد، با علم کار دارد. الهیات فلسفه می‌خواهد علم را مسلمان کند؛ اگر علم، اسلامی شد، جامعه، مسلمان می‌شود. حکمت عملی با جامعه کار دارد؛ با رفتار و گفتار و کردار و نوشتار و امثال ذلک می‌خواهد جامعه را مسلمان کند. اینکه فلسفه الهی و کاربرد الهیات فلسفه، در جامعه بروز و ظهور ندارد، چون فلسفه با جامعه کار ندارد، با مردم کار ندارد، با انسان کار ندارد، با علم کار دارد؛ فلسفه الهی با علوم کار دارد می‌خواهد علوم را مسلمان کند.

این علوم کافرند، وقتی علم کافر بود مرتبی خوبی نخواهد بود. چرا علم کافر است؟ برای اینکه این علم، لاشه‌ای را تشریح می‌کند و لاشه و مردار هرگز پیام زنده نمی‌آورد. این علم، شناخت جهان است؛ خواه نجوم باشد طب باشد صنعت‌ها باشند و امثال ذلک.

این جهان که انسان از بود و نبود آن خبر می‌دهد، یک نظام فاعلی دارد و یک نظام غایی. در علوم آنچه از غرب به شرق آمده است این است که چه کسی زمین را آفرید چه کسی آسمان را آفرید، برای چه زمین را آفرید برای چه آسمان را آفرید یعنی مبدا فاعلی و مبدا غایی یعنی «هُوَ الْأَوَّلُ وَ الْآخِرُ»^۳ را از بدنه

^۱. بحارالانوار، ج ۲، ص ۱۵۲.

^۲. دیوان اشعار سنایی غزنوی، غزل ۲۰۹.

^۳. سوره حدید، آیه ۳.

آسمان و زمین گرفتند، این آسمان زنده را لاشه کردند این زمین زنده را لاشه کردند مثله کردند، آن گاه زمین شناس درباره این بدن مثله شده زمین بحث می‌کند، آسمان شناس درباره این بدن مثله شده آسمان بحث می‌کند! آسمان مرده، علم مرده تحویل می‌دهد؛ زمین مرده، علم مرده تحویل می‌دهد.

با این رویکرد هم جنگ جهانی اول پیدا شد هم جنگ جهانی دوم پیدا شد هم جنگ‌های نیابتی مقطعی که نموداری از همان جنگ جهانی است پیدا شد و همین غارتگری‌هایی که می‌بینید پیدا شده است. این علم، مرده است، این علم، مسلمان نیست، چون معلوم، مرده است و مسلمان نیست. باید معلوم مثله شده را بازشناسی و بازسازی کرد، تا خود این علم بشود اسلامی. علم وقتی اسلامی می‌شود که بگوید زمین را چه کسی آفرید و برای چه آفرید و زمین چیست! این مثلث، تک شد؛ اضلاع سه‌گانه آسمان‌شناسی اضلاع سه‌گانه زمین‌شناسی، تک شد، آن وقت آسمان مرده زمین مرده، لاشه آسمان لاشه زمین، پیام‌آور نیست.

در طب هم همین طور است؛ این دارو را چه کسی آفرید و برای چه چیزی آفرید، این گیاه را چه کسی خلق کرد و برای چه خلق کرد یعنی **﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ﴾** را گرفتند، این شده جهل علمی! یک طبیب وقتی می‌تواند سیره نبوی را ادامه بدهد که با مثلث کار داشته باشد نه با مثله شده؛ با گیاه مثلث، نه با گیاه مرده، با داروی مثلث نه با داروی مرده! طبیب ایستا گرفتار جهل علمی است، از یک سو و مبتلا به جهل عملی است، از سوی دیگر. آن که تمام تحصیلاتش را دارد روزانه مصرف می‌کند و هیچ ترقی نمی‌کند، این پیرو سیره نبوی و علوی نیست. کسی یک ساعت جایی بنشیند و چیزی یاد نگیرد به همان اندازه از خدا دور شد؛ خدا یعنی حق محض، خدا یعنی حیات صرف، خدا یعنی سمیع علیم، خدا یعنی عدل محض.

وجود مبارک رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود آن روز برای من مبارک نباشد که من در آن روز علم تازه ای که مرا به خدا نزدیک کند یاد نگیرم؛ منتها معلمش **﴿عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى﴾** است، او که به حوزه و دانشگاه نمی‌رود! پس می‌شود یک عالم تحقیق کرده و تحصیل کرده، روزافزون باشد. اگر کسی حرف تازه نیاورد، راکد است و آب راکد بدبو می‌شود.

بنابراین الهیات فلسفه تمام هم‌ش این است که علم را مسلمان کند. وقتی علم، مسلمان شد؛ یعنی مثلث را فهمید که چه کسی خلق کرد، برای چه خلق کرد و چه چیزی خلق کرد، بازدهش آثار علمی اسلامی فراوان است. آن حکمت عملی با رفتار مردم کار دارد با کردار مردم کار دارد و این علم دانشگاه و حوزه این است که «چه کسی گفت»، «برای چه گفت» و «چه گفت»! این «چه گفت» هم در حوزه مطرح است هم در دانشگاه؛ اما «چه کسی گفت» و «برای چه گفت» _ متأسفانه _ گاهی مورد غفلت قرار می‌گیرد.

بنابراین ما وقتی بیماری جهل علمی را درمان می‌کنیم که با مثلث بیندیشیم نه با مثله شده و وقتی از جهالت عملی نجات پیدا می‌کنیم که تا تشخیص ندادیم به فکر دارو نباشیم و به اندازه لازم دارو بنویسیم و اگر تشخیص نداده دارو بنویسیم هم در رابطه با پول دارو شرعاً ضامن هستیم و هم در رابطه با خسارت وارد شده بر پیکر بیمار ضامن هستیم.

۱. سوره نجم، آیه ۵.

مجدداً از همه شما دانشمندان مخصوصاً محققان گرانقدر علوم پزشکی شیراز حق شناسی می‌کنم!
از ذات اقدس الهی مسئلت می‌کنیم به همه بزرگوارانی که با ایراد مقال یا ارائه مقالت بر وزن علمی این
همایش افزودند توفیق عطا کند و نظام ما رهبر ما مسئولین ما مردم ما و کشور ما را در سایه قرآن و عترت
حفظ فرماید!

«غفر الله لنا و لکم و السلام علیکم و رحمۃ الله و برکاته»

پیام وزیر محترم بهداشت، درمان و آموزش پزشکی جناب آقای دکتر بهرام عین‌اللهی به مناسبت پنجمین کنگره بین‌المللی سیره نبوی (ص) در طب

بسم الله الرحمن الرحيم

وجود سراسر نور پیامبر عظیم الشان، آن فرستاده خداوند متعال، عصاره علم و حکمت و رحمت، یگانه عالم خلقت، حضرت ختمی مرتبت، حضرت محمد مصطفی (صل الله علیه و آله و سلم)، تجلی بخش اسماء و صفات و بزرگترین نعمت خداوند است، لطف خاص الهی به بشریت برای حرکت در مسیر سعادت. او که دست انسان به زمین افتاده را گرفت تا یاری اش کند و از خاک، بلند کند و بال و پر ببخشد و به سر منزل مقصود و رضوان الهی هدایت کند؛ و اما افسوس فراوان بر آن انسانی که از ذره‌ای ناچیز پدید آمده، مغرور گشته؛ احساس بی‌نیازی کرده و در مسیر قدرناشناسی گام گذارده، خود را و آنچه بوده و هست و آنچه خواهد شد فراموش کرده، زبان به توهین گشوده و ذات ناپاک خود را آشکار کرده است، اما او نمی‌داند که تنها آبروی خود برده؛ آن وجود مقدس در عرش الهی صاحب عزت و شرف است و آن را که خداوند عزیز دارد، تمام عوالم نمی‌توانند ذره‌ای بر او تعرض کنند که: «فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا» اراده شان این بود که نور پر فروغ الهی را خاموش سازند اما نمی‌دانند که این خداوند است که نور خود را تمام و کامل خواهد ساخت اگر چه کافران و کوته فکران ناپسند بشمارند و نمی‌داند که در نهایت اباطیل بر ساخته‌اش نابود خواهند شد که: «إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا» و در خیالات خام خود انتظار مقابله به مثل دارد، اما اینجا و در مکتب نبی اکرم (صلوات الله علیه و آله) و خاندان مطهر حضرتش که همگی متخلق به مکارم اخلاقند، سخن از حیاست که: «أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَرَى» سخن از پاکیزگی، ادب و نزاکت است! تربیت یافته این مکتب، سیره نبوی را الگو قرار می‌دهد و توهین به بت‌های بت‌پرستان را نیز ناشایست می‌داند آن فرمایش الهی را سر لوحه رفتار و نظر خود قرار داده است که: «وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ» تربیت یافته‌ای که در این هنگامه آخرالزمانی علم و کسب آگاهی را نوری می‌داند که بر تاریکی‌ها می‌تابد و پاکی را از پلیدی می‌زداید؛ و موجب خرسندی است که این بار دانشگاه علوم پزشکی استان فارس - قرار گرفته در سرزمین علم و فرهنگ و ادب - گام پیش نهاده و با تشکیل دبیرخانه «سیره نبوی» مجموعه برنامه‌های بین‌رشته‌ای را در چهار دوره متوالی برگزار کرده است؛ این تلاش فاخر و متعلقانه به اخلاق نبوی ارج نهادنی است که: «وَوَ نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ». از تمام شما اساتید و فرهیختگان گرامی که وجدانه در سبیل الهی گام بر می‌دارید و در حال اجرای پنجمین همایش این رخداد مبارک فرهنگی هستید، تشکر کرده تا دوام توفیقات الهی را مسئلت دارم.

ساختار سازمانی پنجمین همایش بین المللی سیره نبوی (ص) در طب

رئیس عالی همایش : دکتر محمد هادی ایمانیه

رئیس همایش : حجه الاسلام والمسلمین دکتر عبدالرضا محمودی

دبیر علمی همایش : دکتر محمود نجابت

رئیس شورای سیاست گذاری همایش: دکتر عبدالعلی محقق زاده

دبیر اجرایی همایش: دکتر جمال سروری

همکاران گروه اجرایی پنجمین همایش سیره نبوی (ص) در طب به ترتیب حروف الفبا:

دکتر فریده انصافداران، مسعود اسماعیلی، بهنام استخری، دکتر نوید امیدی فر، ایمان امیدواری، علی باقری، اسماعیل بیات، علی برزگر، راضیه پور اکبر، دکتر مریم تقوا، حسن تقدیریان، جلیل ثریا خواه، مهین جعفر پور، ملیحه حاجیان، امین حسینی، زهرا دشت یار، مریم دل افکار، رضا رستمی تبار، جمال رضایی، مرضیه زارعی، سید ثنا زهرا، دکتر جمال سروری، سانازشاه کرمی، عبدالرسول شریفی، دکتر مریم شمسایی، عباس صادق فر، مصطفی طاهر زاده، سید محمد صادق طباطبایی فر، علی عباسی، حمید رضا عزیز زاده، مجتبی غضنفری، جمال غضنفری، دکتر احمد غلامی، حجه الاسلام والمسلمین دکتر عبدالله غلامی، دکتر صدیقه فروهری، الهه فلاح مهرآبادی، علیرضا قایدی، دکتر محمد حسین کاوه، مصطفی متولی، غلامرضا مجید پور، حجه الاسلام والمسلمین دکتر محمودی، دکتر عبدالعلی محقق زاده، رضا مشفق نیا، حجه الاسلام ابوذر نوشادی، محمد علی نیری، دکتر محمود نجابت، عبدالعباس نیسی، سیده زهرا هاشمی، زینب هوشمند، مرتضی هوشمند

همکاران گروه علمی پنجمین همایش سیره نبوی (ص) در طب به ترتیب حروف الفبا:

دکتر حامد آرزایی، دکتر امید آسمانی، دکتر سجاد آزمند، دکتر حمید رضا آیت اللهی، حجه الاسلام والمسلمین دکتر محمد جواد ابوالقاسمی، دکتر لیلا افشار، دکتر میترا امینی، دکتر غلامرضا اعوانی، دکتر مریم اردبیلی، دکتر لیلا افشار، دکتر صدیقه ابراهیمی، دکتر محمد هادی ایمانیه، مریم ایوبی، حجت الاسلام و المسلمین استاد محمد استوار میمندی، دکتر نوید امیدی فر، دکتر کامران باقری لنکرانی، آیت الله دکتر احمد بهشتی، دکتر سید ضیا الدین تابعی، دکتر سید محمد باقر تابعی، دکتر رضا چمن، دکتر علی اکبر حقدوست، دکتر اکرم حیدری، دکتر علی حمزه، آیت الله دکتر لطف الله دژکام، دکتر محسن رضایی آدریانی، دکتر مصطفی رضایی، دکتر علی محمد ساجدی، دکتر مریم شمسایی، دکتر محبوبه صابر، استاد محمد هادی طلعتی، دکتر عباس عباس زاده، دکتر هادی علیقلی، دکتر احمد غلامی، دکتر عبدالله غلامی گنجوی، دکتر علیرضا فارسی نژاد، دکتر جواد کجوری، دکتر مهدی گلشنی، حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمودی، دکتر عبدالعلی محقق زاده، دکتر حسین محمودیان، دکتر علی مرعشی، دکتر رحمت الله مرزوقی، دکتر احمد مشکوری، دکتر زهره معارف، دکتر محمود نجابت، دکتر شهرام یزدانی، دکتر صادق یوسفی

Dr.Harold G Koenig, Dr. Mohd Hazim Shah Abdol Murad

همکاران گروه اجرایی در بخش دانشجویی پنجمین همایش سیره نبوی (ص) در طب به ترتیب حروف
الفبا:

دبیر گروه دانشجویی: رضا مشفق‌نیا

دبیر اجرایی: علی نیری

دبیر دانشجویان بین‌الملل: سیده ثنا زهرا رضوی

گروه دانشجویی: احسان امیری اردکانی، حافظ شجاع‌الدینی، ریحانه شهسواری، رضا مشفق‌نیا، محسن
محیط، محمد سانپار مرادی، ارژنگ ناصری

ریز موضوعات محورهای پنجمین همایش بین المللی سیره نبوی در طب

1- علوم بین رشته ای و جایگاه روح، روان و نفس:

- نقش پژوهش های میان رشته ای در رشد و ارتقا دانشگاه
- نقش سیاست گذاران در علوم بین رشته ای
- تاثیر درمانهای مبتنی برآموزه های نبوی (ص) بر سلامت روان
- نقش نفس در تقویت شناسی
- رابطه فلسفه ذهن و علم النفس
- مدل سازی شناختی و رابطه آن با نفس
- رابطه اپی ژنتیک و فطرت
- رابطه بین تربیت نبوی (ص) و اپی ژنتیک
- ارتباط احکام حقوقی و فقهی با علوم اعصاب

2- علوم پزشکی و دانشگاه حکمت بنیان:

- تعریف مفهوم دانشگاه حکمت بنیان
- تاریخچه ی حکمت در علوم پزشکی
- ضرورت تشکیل و شاخصه های دانشگاه حکمت بنیان
- ماموریت دانشگاه حکمت بنیان

3- آداب پزشکی از منظر سیره ی نبوی (ص)، (فرصت ها و چالشها):

- سلامت و بیماری از منظر سیره ی نبوی (ص)
- تعاملات کادر درمان و بیمار از منظر سیره ی نبوی (ص)
- اخلاق پزشکی از منظر سیره ی نبوی (ص)
- آداب تعلیم و تعلم طبابت از نظر سیره ی نبوی (ص)

4- تجارب سلامت معنوی در همه گیری کرونا:

- مبانی فلسفی و کلامی مواجهه معنوی با کرونا
- مداخله ی معنوی در بحران ناشی از کرونا
- تاثیر آموزه های نبوی (ص) بر نیازهای معنوی ناشی از کرونا
- کارکرد آموزه های نبوی (ص) در مقابله با مشکلات خانوده در دوران کرونا

5- مراقبت متعالی در منزل:

- چشم انداز مراقبت متعالی در هزاره سوم
- تجربیات مراقبت متعالی در دوران کرونا در منزل
- دورا پزشکی و مراقبت متعالی در منزل
- یکپارچگی علوم در طب متعالی

برنامه افتتاحیه پنجمین همایش بین المللی سیره نبوی صلوات ا.. علیه و آله در طب

(۱۴۰۰/۰۸/۰۴) مجتمع فرهنگی، ورزشی ولایت، سالن ابوریحان ساعت ۱۸:۰۰-۲۱:۰۰

ردیف	عنوان
۱	قرائت قرآن کریم / پخش سرود جمهوری اسلامی
۲	قرائت پیام وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۳	سخنرانی رئیس دانشگاه علوم پزشکی
۴	سخنرانی رئیس عالی همایش
۵	سخنرانی رییس همایش
۶	سخنرانی نماینده مقام معظم رهبری در استان فارس و امام جمعه شیراز
۷	سخنرانی مدیر کل دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت
۸	سخنرانی مسئول دفتر نهاد نمایندگی مقام عظم رهبری در دانشگاههای استان فارس
۹	اهدای جوایز مرحومه خانم دکتر قمر حسینی الهاشمی
۱۰	ادب اختتامیه

نشست "علوم پزشکی و دانشگاه حکمت بنیان"

"شاخصه های دانشگاه حکمت بنیان، از نظر تا عمل"

چهارشنبه ۱۴۰۰/۸/۵ سالن رازی، مجتمع ولایت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

دبیر نشست: عبدالعلی محقق زاده

زمان	عنوان	سخنران
۸:۱۵-۸:۰۰	تلاوت آیاتی از کلام الله مجید	
بخش اول: آزاد اندیشی و نظریه پردازی		
۸:۴۵-۸:۱۵	دانشگاه حکمت بنیان	آیت الله احمد بهشتی
۹:۰۵-۸:۴۵	مفهوم شناسی حکمت	دکتر حمیدرضا آیت الهی
۹:۲۵-۹:۰۵	مفهوم دانشگاه حکمت بنیان	دکتر علی اکبر حقدوست
۹:۵۵-۹:۲۵	طراحی دانشگاه حکمت بنیان	دکتر شهرام یزدانی
۱۰:۲۵-۹:۵۵	حکمت و طب از دیدگاه ابن سینا	دکتر غلامرضا اعوانی
بخش دوم: نقد و هم اندیشی		
۱۱:۲۵-۱۰:۲۵	دکتر مریم اردبیلی	
	تیم دانشجویی نشست	
بخش سوم: جمع بندی و چشم انداز		
۱۱:۴۰-۱۱:۲۵	دکتر حامد آرزایی	
۱۱:۴۵-۱۱:۴۰	تلاوت آیاتی از کلام الله مجید	ادب اختتامیه

نشست علوم بین رشته ای و جایگاه روح، روان و نفس
چهارشنبه عصر: ۵/ ۸/ ۱۴۰۰ سالن ابوریحان، مجتمع ولایت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

دبیر نشست: حجت الاسلام و المسلمین دکتر عبدالرضا محمودی

زمان	سخنران	عناوین	
۱۳:۳۰ - ۱۳:۵۰		تلاوت قرآن و پخش کلیپ	۱
۱۳:۵۰ - ۱۴:۱۰	دکتر سید علی مرعشی	مدلسازی شناختی و رابطه آن با نفس	۲
۱۴:۱۰ - ۱۴:۳۰	دکتر علی حمزه دکتر ایوبی	مدلسازی شناختی و رابطه آن با نفس	۳
۱۴:۳۰ - ۱۴:۵۰	دکتر سید محمد باقرتابعی دکتر مرزوقی	رابطه اپی ژنتیک و فطرت	۴
۱۴:۵۰ - ۱۵:۳۰	حضرت آیت الله دکتر بهشتی	تاثیر درمان مبتنی بر آموزه های نبوی(ص) بر سلامت روان	۵
۱۵:۳۰ - ۱۵:۵۰	حجت الاسلام والمسلمین دکتر عباس عباس زاده	رابطه بین تربیت نبوی(ص) و اپی ژنتیک	۶
۱۵:۵۰ - ۱۶:۳۵	دکتر صادق یوسفی، دکتر فارسی نژاد، حجت الاسلام والمسلمین دکتر عباس زاده، دکتر مرزوقی	نقد و بررسی نشست	۷
۱۶:۳۵ - ۱۶:۴۰	تلاوت قرآن	ادب اختتامیه	۸

نشست بخش بین الملل سیره نبوی در طب
چهارشنبه ۸/۵/۱۴۰۰ مجتمع ولایت دانشگاه علوم پزشکی شیراز، سالن رازی ساعت ۱۴:۳۰-۱۷
دبیر نشست: دکتر مریم شمسایی

Speaker1

Professor Dr. Harold G. Koenig, MD

Professor of Psychiatry and Behavioral Sciences

Associate Professor of Medicine Director, Center for Spirituality,

Theology and Health Duke University Medical Center, Durham, North Carolina

The subject of the lecture: Religion, Spirituality and Health: an Update on the Latest Research

Speaker2

Prof. Dr Mohd Hazim Shah Abdul Murad

Department of Science and Technology Studies University of Malaya

Head of the International Institute of Public Policy & Management (INPUMA)

The subject of the lecture: The Philosophy and Practice of Prophetic Medicine

Meeting manager:

Associate Professor Dr. Maryam Shamsaei

Department of Islamic Education and

Research Center of Quran, Hadith and Medicine

Shiraz University of Medical Sciences Shiraz Iran

نشست "آداب پزشکی از منظر سیره نبوی(ص)(فرصتها وچالشها)
 پنجشنبه ۱۴۰۰/۸/۶ سالن رازی، مجتمع ولایت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز
 دبیر نشست: جناب آقای دکتر حسین محمودیان

ردیف	عنوان	سخنران	زمان
۱	شروع برنامه		۸:۰۰
۲	Extracurricular and longitudinal theme در کوریکولوم پزشکی در دانشگاه های معتبر دنیا	دکتر میترا امینی	۸:۳۰-۸:۵۰
۳	از آداب حرفه ای تا کسب هویت حرفه ای.	دکتر لیلا افشار	۸:۵۰-۹:۱۵
	کلیپ دانشجویی		۹:۱۵-۹:۳۰
۴	درس هایی برای آداب پزشکی، در سیره نبوی (ص)	آیت الله دکتر لطف الله دژکام	۹:۳۰-۱۰:۳۰
۵	مدیریت آداب پزشکی در کاریکولوم پنهان	دکتر سجاد آزمند	۱۰:۳۰-۱۰:۵۵
۶	کلیپ دانشجویی	دانشجویان پزشکی	۱۰:۵۵-۱۱:۰۰
۷	نقد و بررسی و جمع بندی	دکتر احمد مشکوری	۱۱:۰۰-۱۱:۴۵

نشست مراقبت متعالی در منزل

تاریخ: ۱۴۰۰/۸/۶ سالن خانه استاد، مجتمع ولایت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

دبیر نشست: دکتر احمد غلامی

زمان	عنوان	سخنران	
۸:۰۰-۸:۱۵	تلاوت آیاتی چند از کلام الله مجید		
۸:۱۵-۸:۲۵	مقدمه و معرفی نشست	دکتر احمد غلامی	
۸:۲۵-۸:۳۰		کلیپ	
مبانی فلسفی طب متعالی			
۸:۳۰-۸:۵۰	ابعاد شخصیتی انسان از دیدگاه قرآن	دکتر احمد علی نوربالا	بخش اول
۸:۵۰-۹:۱۰	تأملی در مؤلفه‌های مفهوم شناختی نظریه طب متعالی	دکتر محمد علی محقق	
۹:۱۰-۹:۱۵		کلیپ	
مراقبت متعالی در بستر عمل			
۹:۱۵-۹:۳۵	مراقبت متعالی: از فلسفه تا عمل	دکتر سید ضیاءالدین تابعی	بخش دوم
۹:۳۵-۱۰:۱۰	شیوه اجرایی برنامه مراقبت متعالی در منزل، طیف‌های همکار در فرآیند و مشکلات اجرایی	دکتر محمد هادی ایمانیه	
۱۰:۱۰-۱۰:۱۵		کلیپ	
نقد و هم‌اندیشی			
۱۰:۱۵-۱۰:۳۰	بررسی سیر تغییرات پزشکی و پارادایم‌های پزشکی آن	تیم دانشجویی	بخش سوم
۱۰:۳۰-۱۱:۳۰	پرسش و پاسخ	سخنرانان و شرکت‌کنندگان	
۱۱:۳۰-۱۱:۴۵	جمع‌بندی نهایی	دکتر مصطفی رضایی	
۱۱:۴۵-۱۱:۵۰	تلاوت قرآن	ادب اختتامیه	

فهرست خلاصه مقالات پذیرفته شده در پنجمین همایش بین المللی سیره نبوی(ص)

ردیف	عنوان مقاله	نویسندگان	صفحه
۱	بررسی تطبیقی اخلاق و اصول پزشکی در اسلام و غرب	اخوان الهام- نعمتی زهرا- آهنگران سمیه	۷۹
۲	تاثیر سلامت معنوی پرستاران بخش های ویژه کووید-۱۹ بر آرایه مراقبت معنوی از بیماران بستری	اسدی سیداحسان	۵۸
۳	توصیه های حضرت محمد (ص) در ارتباط با سلامت جسم و روح انسان	امیری مصطفی- عطاردی علیرضا- باقری جواد	۴۲
۴	معنویت و سلامت معنوی در دوران کرونا	انصافداران فریده- نجابت محمود- محمودی عبدالرضا	۵۴
۵	نقش سلامت معنوی بر کیفیت زندگی بیماران کووید - ۱۹	ایوبی مریم	۶۷
۶	نقش ایمان به خدا در سلامت روانی	آزادی نیلوفر	۶۰
۷	تجارب سلامت معنوی در همه گیری کرونا	آقاملکی سروستانی مینا	۸۱
۸	مراقبت متعالی در منزل جهت کنترل استرس در زمان همه گیری کووید-۱۹	باریز مرضیه- پیروی محمود رضا- احمدی مرزاله میلاد	۳۶
۹	پزشکی در سیره نبوی	باقری زهرا	۵۶
۱۰	نقش استعاذه در دفع مصائب با رویکرد کرونا	بهشت آیین مریم	۶۶
۱۱	بررسی تطبیقی در خصوص وضعیت بدن هنگام خواب در آیات قرآن، روایات و نتایج تحقیقات پزشکی در ارتباط با بیماریهای دژنراتیو سیستم عصبی	پاکروان نفیسه- جغتائی رحمت الله	۵۰
۱۲	واکاوی نقش بانوان مبلغ در پیشگیری از خرافه در جوامع مذهبی با محوریت سیره رسول اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم)	پرداز صدیقه	۷۸
۱۳	آداب پزشکی در سیره نبوی	پرویزی فاطمه	۷۵
۱۴	تاثیرنمایش برای ارتقای سلامت معنوی و کاهش استرس و اضطراب ناشی از کووید-۱۹	پیروی محمود رضا- احمدی مرزاله میلاد	۳۴
۱۵	تبیین راهبردهای سازگاری مبتنی بر مذهب در مراقبین حرفه ای مسلمان شاغل در بخش های کرونا و ویروس ۱۹: یک مطالعه کیفی	تهرانی نشاط- حسینی مقدم محبوبه- محبی زینت	۱۳
۱۶	بررسی حمایت و مراقبت معنوی پرستار از بیمار از منظر آیات قرآن	توکل ناهید- توکل مجید	۷
۱۷	روانپرستاران و پریشانی اخلاقی در همه گیری کووید- ۱۹	توکل ناهید- ملازم زهرا	۵
۱۸	نقش رضایت خاطر و مسئولیت پذیری خانوادگی در سلامت روان فرد و خانواده با تاکید بر سیره نبوی	ثابت قدم لیلا	۶۴
۱۹	تاریخچه فلسفه علم امامی	جان قربان رکسانا	۱۹
۲۰	حقوق سلامت باروری و جنسی از منظر قرآن: یک تحلیل محتوای کمی	جان قربان رکسانا	۹۰
۲۰	تجارب سلامت معنوی در همه گیری کرونا	حاج محمد حسینی منصوره- احمدی فاطمه	۵۵

۲۱	استفاده از رویکرد فرهنگ اسلامی به عنوان یک راهکار فرزندآوری در ایران	حاجی فقها- گلغذار سمیرا- عزیززاده شیوا	۵۲
۲۲	بررسی تاثیر ابتلا و صبر در زندگی انسان از دیدگاه آیات و روایات	حمیدی فاطمه- سرورزاده زینب سادات	۷۴
۲۳	نقش محوری بانوان طلبه در پیشگیری از بیماری کرونا	حیدری کوچی فاطمه	۷۳
۲۴	پزشک شایسته یا انسان صالح: برونداد مطلوب آموزش پزشکی کدام است؟	حیدری مرتضی- حیدری اکرم	۳۵
۲۵	نفس انسانی و مصادیق آن	خادم احمدی محدثه	۴۵
۲۶	رابطه توکل به خدا با تحمل افزایشی در مشکلات از نظر آیات	خزائی الهه	۶۲
۲۷	ویژگی های روانسنجی فرم کوتاه فارسی پرسشنامه چند بعدی بهزیستی مذهبی معنوی (MI RSWB ۱۲) در دانشجویان دانشگاه	دادفر محبوبه	۱۱
۲۸	آداب پزشکی از منظر سیره نبوی(ص)	دانشمند فاطمه	۲۶
۲۹	سلامت جسمی، روحی و روانی از منظر سیره نبوی	دمیری زینب- مشکواتی مریم	۳۹
۳۰	مراقبت معنوی در نظام سلامت	رامبد معصومه- پاسیار نیلوفر	۵۱
۳۱	بررسی ارتباط امید و سلامت معنوی در بیماران تحت همودیالیز	رامبد معصومه- نیلوفر پاسیار- مختارزاده مهسا	۱۸
۳۲	تعاملات کلامی- فلسفی مساله ی اشتراک معنوی وجود در خداشناسی (از دیدگاه حکیم سبزواری و قاضی سعید قمی)	رضوی کوشکی نجمه	۴۹
۳۳	واکاوی مشابهت های غایت کمال نفس در نگاره های فلسفه صدرایی و قرآنی	رضوی کوشکی نجمه	۴۸
۳۴	تاثیر درمان های مبتنی برآموزه های نبوی بر سلامت روان	رضوی کوشکی نجمه- شکوفه چین راضیه السادات- حسینی سمیرا	۴۷
۳۵	پیش بینی اعتیاد به فضای مجازی بر اساس احساس تنهایی، سلامت معنوی و عملکرد خانواده در نوجوانان دختر شهر شیراز	رئیزی مهسا- داستان نصیر	۵۷
۳۶	مفاهیم قرآنی در مورد تاثیر ذکر و یاد خداوند و توکل به خدا بر سلامت روانی	زارع زردینی فاطمه	۲۷
۳۷	تاثیر دعا در بهبود سلامت روان مبتنی بر آموزه های سیره نبوی (ص)	زارع فاطمه- دلام حامد	۲۸
۳۸	رابطه بین تربیت نبوی (ص) و اپی ژنتیک: یک مطالعه مروری کوتاه	زارع فاطمه- دلام حامد	۲۹
۳۹	بررسی جایگاه ادب در تربیت اسلامی وروایات نبوی	زارع مریم	۳۸
۴۰	راهکارهای درمان افسردگی با تکیه بر آیات و روایات نبوی	زارع مریم- مشکواتی مریم	۳۷
۴۱	شاخصه های تفکر صحیح از دیدگاه آیات و روایات	زارعی هاجر	۶۱
۴۲	مداخله معنوی در بحران کرونا	سردشتی سمانه- محمدپور مژگان- میری مهدی	۸۶
۴۳	مراقبت های معنوی در دوران همه گیری بیماری کوید- ۱۹: مطالعه ای مروری	سلمانی نیر- براتی مژگان	۴۱
۴۴	راهبرد آموزه های معنوی (شناختی، عاطفی، رفتاری) بر سلامت جسمی	شکری زاده طاهره	۲۴

		و روانی در بحران کرونا	
۲۳	شکری زاده طاهره	نقش زن و سلامت او در حفظ و ارتقاء سلامت معنوی خانواده با تاکید بر آموزه های دینی	۴۵
۸۹	شمسایی مریم	Evaluating the Relationship between the Treatment Staff and the Patient based on the Concepts of the Prophetic Tradition	۴۶
۶۳	شمسایی منیژه	بررسی قوای نفس از منظر حکمت متعالیه و ارتباط آن با ذهن	۴۷
۴	شمسایی مریم- عباسی مریم	مداخله معنوی در بحران ناشی از کووید ۱۹ با استفاده از روش تحلیل تماتیک	۴۸
۶۵	طاهری معصومه- طاهری محبوبه- حاجی طاهری ها فاطمه- نصیری محمد	بررسی صبر در آیات و روایات کافی	۴۹
۲۱	طباطبائی فر صدیقه سادات- پرویزی محمد مهدی	مدیریت بیمارستان ها بر پایه ی مبانی حکمت	۵۰
۶۸	عاشوری مرضیه	نقش صله رحم در سلامت روان	۵۱
۸۵	عزیزالله زاده گنجی اکرم	اصول تغذیه اسلامی	۵۲
۹۳	عزیزی فرنوش	تجارب دعا در بیماران مبتلا به سرطان تحت شیمی درمانی بستری	۵۳
۳۱	عزیزی فرنوش- پران مریم	بررسی تاثیر معنویت بر اضطراب ناشی از اپیدمی بیماری کووید ۱۹: یک مطالعه مروری	۵۴
۴۳	عظیمیان زواره مهدی- خدایار سارا	بردباری در مراقبت از بیمار از منظر سیره نبوی (ص) و انطباق با تئوری اخلاق فضیلت محور	۵۵
۱	غلامی گنجوی عبدالله	سلامت معنوی، الزامات و عناصر سلامت آفرین در مدل اسلامی	۵۶
۳	غلامی گنجوی عبدالله	بایسته های نظری و الزامات عملی دانشگاه حکمت بنیان	۵۷
۴۴	فاتح راد مهدی- نقوی محمد حسین- جلیلود محمد رضا- بهمنی پور کیانا	دانشگاه حکمت بنیان نهاد مبنای پیشرفت متعالی	۵۸
۷۰	فاطمی فریبا سادات	کرونا در فرهنگ ایرانیان با رویکرد اسلام	۵۹
۱۴	فتحی اکبرآبادی جواد	نفی شبهات پیرامون رساله ذهبیه	۶۰
۸۷	فضیلت ستوده- عزیزی اکبر- اعرج خدایی مصطفی	نقش صله رحم در پیشگیری از احساس تنهایی در سالمندان	۶۱
۲۲	قاسم پور صدیقه	اخلاق پزشکی از دیدگاه ابن هندو	۶۲
۸۳	قائمی- آفرین	مبانی انسان شناختی طب نبوی(صلی الله علیه و آله)	۶۳
۲۵	قدری عاطفه- دلام حامد	بررسی نقش سلامت معنوی در کاهش استرس و اضطراب ناشی از کووید-۱۹	۶۴
۸۸	کاظمی زینب	بررسی ابعادگوش دادن به موسیقی و تأثیرات آن بر روح و روان انسان طبق آیات و روایات	۶۵
۹۲	کاواییانی - شیدا	یک مطالعه مروری: سلامت روان در پاندمی، قرنطینه و کووید-۱۹	۶۶

۶۷	بررسی وضعیت سلامت معنوی دانشجویان و ارتباط آن با مسئولیت پذیری در رعایت پروتکل های بهداشتی در دوران بحران کووید ۱۹	کریمی شهناز- غلامی طاهره- ثابت سروستانی پریسا- مرادی زهرا
۶۸	کارکرد های سلامت روان از دیدگاه قرآن و روایات نبوی	کلانتری زهرا- مشکواتی مریم
۶۹	درمان حکیمانه‌ی "طیبِ دَوّار" در سلامت روان	کلایی گیتی- دوان علامه زاده- البرزی حقیقی فاطمه
۷۰	بررسی آداب پزشکی از منظر سیره نبوی	کمیاب- زهرا
۷۱	جایگاه طب دینی، حدیثی و فقه پزشکی در ماوراءالنهر از دوره سامانیان تا حمله مغول	گلشنی سید علیرضا- حسینی هاشمی زهرا
۷۲	نگرش مراقبت معنوی در کرونا	گنج خانلو- سکینه
۷۳	آداب پزشکی از منظر سیره نبوی(ص)، فرصت ها و چالشها	محمودی عبدالرضا- راسخی شهرزاد
۷۴	نقش دینداری و اعتقاد به منجی در رضایت از زندگی	منفرد- ساناز
۷۵	۷ارزیابی، تحلیل و مصورسازی شبکه هم نویسندگی و پژوهشگران جهان در حوزه تجارت معنوی در پایگاه وب آو ساینس در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰	مهراندشت اکرم- عبدی لیلا- خویی مهدیه- موحدی سیرت سعید- فتاحی حسنعلی- گروهی چمن معظمه
۷۶	تحلیل ساختار شبکه اجتماعی هم نویسندگی کشورها در حوزه مراقبت معنوی بر اساس شاخص های سطح خرد و کلان	مهراندشت اکرم- عبدی لیلا- موحدی سیرت سعید- قدس عباس- ملکیان محمد رضا- امینی فاطمه- بیگدلی پاشایی محسن
۷۷	ترسیم ساختار فکری حوزه تجارت معنوی بر اساس تحلیل هم واژگانی در وبگاه علم طی سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰	مهراندشت اکرم- قدس عباس- عبدی لیلا- گروهی معظمه-بیگدلی پاشایی محسن- ملکیان محمدرضا
۷۸	شناسایی موضوعات فناوری های نو ظهور در حوزه مراقبت معنوی با استفاده از تحلیل هم رخدادی واژگان	مهراندشت اکرم- قدس عباس- عبدی لیلا- ملکیان محمدرضا- بیگدلی پاشایی محسن- خویی مهدیه
۷۹	The effect of prayer on the spiritual health of patients with chronic heart failure	موسوی فرد -زینب السادات
۸۰	خودشناسی در سخنان امام علی(علیه السلام)	میرشکاری فاطمه
۸۱	تغییر در سیاستهای تربیتی خانواده با به کارگیری آموزه های اسلامی خانواده محور: راهکاری جهت ارتقاء مشارکت مردان در مراقبهای پری ناتال	نوروزی- مهناز
۸۲	جایگاه بهداشت در اسلام و سیره نبوی	یزدانی فاطمه
۸۳	تجارب تاثیر سلامت معنوی بر مثبت نگری، آرامش و خودسازی در درمان کرونا	یوسفی حبیب الله- یوسفی نفیسه- عبدالکریمی مرضیه

خلاصه سخنرانی های پنجمین همایش بین المللی سیره نبوی (ص) در طب

نشست دانشگاه حکمت بنیان

آیت الله احمد بهشتی

عضو هیئت علمی دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران

در جهان واقع ما با دو واژه روبرو هستیم: دانشگاه و حکمت. معنای عرفی دانشگاه برای همگان روشن است، هر چند که معنای لغوی آن بسیار گسترده می باشد. در اینجا مقصود از واژه دانشگاه همان معنای عرفی است که معادل آن امروزه در زبان عربی «جامعه» و در زبان انگلیسی «یونیورسیتی» است.

و اما واژه حکمت را حکمای اسلامی سه گونه تعریف کرده اند:

۱- علم به حقایق اشیا همانگونه که هستند، به اندازه طاقت بشری.

۲- سیوررت انسان و عالم عقلی شدن او مطابق عالم عینی.

۳- تشبیه انسان به خدا البته این هم شدن انسان است. چنانکه در تعریف اول نیز شدن انسان مد نظر است، نه بودن او.

اصولاً بنا بر نظریه حرکت جوهری در عالم طبیعت، بودن مطرح نیست بلکه همواره شدن مطرح است. این نظریه در عرفان هم تحت عنوان قبض و بسط، از جایگاه معتبری برخوردار است. شیخ محمود شبستری می گوید:

جهان کل است و در یک طرفه العین عدم گردد و لا یبقی زمانین

دگر باره شود پیدا جهانی به هر لحظه زمین و آسمانی

شاید بشود از آیه شریفه «كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ^۱» نیز نظریه حرکت جوهری و شدن را استنباط کرد. شان خدا همان فعل خدا است که زمان دارد و متغیر است. اما ذات او نه زمان دارد و نه متغیر است.

کلید واژگان: دانشگاه، حکمت، انسان

قرآن کریم - سوره الرحمن - آیه ۱۲۹

تأثیر درمان‌های مبتنی بر آموزه‌های نبوی بر سلامت روان

آیت الله احمد بهشتی

عضو هیئت علمی دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران

درمان‌ها بر دو قسم است. قسم اول درمان‌هایی است که مبتنی بر آموزه‌های نبوی نیست: این نوع درمان، مبتنی است بر پرهیز و دارو و عمل جراحی.

قسم دوم درمان‌های مبتنی بر آموزه‌های نبوی است که از قسم اول گسترده‌تر است؛ زیرا اولاً اعلام می‌کند که پرهیز، رأس هر دارویی است و ثانیاً می‌گوید: مادامی‌که بیماری با تو کنار می‌آید با آن کنار بیا و ثالثاً دارو و دوا را منحصر در آنچه داروخانه‌های سنتی و مدرن به بیماران عرضه می‌کنند، نمی‌شمارد؛ بلکه دارو را تعمیم می‌دهد و صدقه و دعا را هم به‌عنوان دارو معرفی می‌کند. در کلمات امیرالمؤمنین (ع) آمده است که بیمار را با صدقه درمان کنید و نیز در دعای کمیل می‌فرماید؛ یا من اسم و دعوا و یا این که آب زمزم و تربت سیدالشهدا (ع) شفاف شمرده شده است.

قطعاً تأثیر قسم اول درمان بر سلامت روان، اگر نگوییم: صفر است، بسیار ناچیز است، ولی قسمت دوم بسیار مؤثر است؛ زیرا پرهیز و کنار آمدن با بیماری اراده قوی می‌خواهد و خود در تقویت اراده مؤثر است. اراده قوی به روان سالم گره خورده است. استمرار از دعا و صدقه و تربت کربلای معلی و آب زمزم و غسل که قرآن (شفا للناس) توصیف کرده و و توسلات و اماکن متبرکه، نه تنها در بدن، بلکه در روان بسیار مؤثر است و روان انسان را چندان تقویت می‌کند که بتواند بدن را آن‌گونه تدبیر کند که از عدم اعتدال به اعتدال و از بیماری به سلامت گراید؛ مشروط به این که قصد ماندن داشته باشد. اما اگر آماده ارتحال است، هیچ کاری انجام نمی‌دهد.

کلید واژگان: سلامت روان، آموزه‌های نبوی، اراده

خلاصه مقالات پنجمین همایش بین المللی سیره نبوی (ص) در طب

سلامت معنوی، الزامات و عناصر سلامت آفرین در مدل اسلامی

عبدالله غلامی گنجوی

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، گروه معارف اسلامی و عضو مرکز پژوهش های بین رشته ای معارف اسلامی و علوم سلامت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران gholami13296@yahoo.com

گرچه کلیت بحث سلامت از مقولاتی است که پیشینه همزادی با انسان را با خود به همراه داشته، لیکن در حوزه پژوهش و تحقیقات علمی و اجتماعی از قدمتی صدساله برخوردار است.

مقدمه: در این میان سلامت و بهزیستی معنوی نیز پیشینه ای پنجاه ساله دارد که متعاقب تعریف سازمان بهداشت جهانی از سلامت شامل: سه بعد جسمی، روانی و اجتماعی در فرآیند تکمیل و اصلاح مفهوم سلامت بین متفکران و پژوهشگران مطرح گردید. از آنجاکه تجربیات و شواهد در جوامع بشری ثابت کرد تعریف سازمان جهانی بهداشت غیر جامع و ناکافی است؛ ذهن و قلم برخی از اندیشمندان به بعد چهارمی معطوف شد که در گذر زمان به نام "سلامت معنوی" شناخته شد. از آغاز ظهور و رواج یافتن مقوله سلامت معنوی، این بحث با سوالات و ابهامات متنوعی مواجه گردید. سوالاتی از این قرار: ۱- مفهوم و تعریف دقیق منطقی و اصطلاحی سلامت معنوی چیست؟ ۲- نسبت سلامت معنوی با دین چیست؟ ۳- مولفه ها و ارکان مقوم سلامت معنوی کدامند؟ ۴- نسبت و ارتباط سلامت معنوی با طب و دانش پزشکی چیست؟ ۵- نسبت سلامت معنوی با سه بعد دیگر سلامت چیست؟ ۶- کدام اقدامات برای تامین همه جانبه این بعد در سلامت بشر از اولویت بیشتری برخوردار است؟ ۷- چه معیارها و ملاکاتی برای سنجش سلامت معنوی باید مد نظر قرار گیرد؟ بدیهی است این سوالات تنها بخش اندکی از پرسش های فراوانی بوده است که ذهن پژوهشگران این عرصه را به خود مشغول داشته است. این پژوهش بر آن است تا به قدر امکان با تبیین مفهوم سلامت معنوی و دیگر الزامات آن، عناصر سلامت آفرین در مدل اسلامی را به تحلیل پرداخته و تصویری واضح از آن را به نمایش گذارد.

روش: پژوهش پیش رو از نوع توصیفی تحلیلی است که به روش کتابخانه ای، پس از تدوین و طبقه بندی اسناد به فراخور ابعاد موضوع به تحلیل داده ها و محتوای مستندات می پردازد.

یافته ها: براساس یافته های این تحقیق؛ در تعریف سلامت معنوی دو رویکرد اهمیت بیشتری دارد: الف: رویکرد حداکثری ب: رویکرد حداقلی البته در همین دو رویکرد نیز با تعاریف متنوعی از سلامت معنوی مواجهیم. از میان الزامات و پیش فرض ها نیز مواردی نظیر: ۱- تاثیر پذیری مفهوم سلامت معنوی از مبانی انسان شناختی مدافعان و متفکران جوامع مختلف در این عرصه ۲- توجه کافی پژوهشگران به تنوع تعاریفی که از معنویت در حال حاضر موجود است ۳- ضرورت تبیین و بازشناسی ویژگی ها و مختصات سلامت معنوی اسلامی در مقایسه با خوانش و روایت مدرن از سلامت معنوی؛ دارای اهمیت بیشتری است. عناصر مقومی که نقش خاستگاه و منشا تولید سلامت معنوی را در مدل اسلامی ایفا می نماید بدین

قرارند: توحید و خدا محوری، ایمان به غیب، معاد و فرجام اندیشی، هدایت تکوینی و تشریحی الهی، قلب سلیم، توبه، مقام شکر و رضا، تلقی انا لله وانا الیه راجعون، شکیبایی و توکل، مقام کرامت و خلیفه الهی انسان، پیوستگی انسان و همه اجزای عالم هستی به خداوند، مداراه - مواخات - مواسات و خوشبینی به دیگران و مثبت اندیشی، فروتنی و تواضع، آورده های هستی را امانات و آیات الهی تلقی نمودن، رعایت حریم محیط زیست و طبیعت، در تسبیح بودن همه موجودات و مخلوقات جهان هستی و خلاصه اینکه عالم طبیعت سرناسازگاری با انسان نداشته بلکه هم گهواره رشد وهم آموزگار بشر است.

نتایج: براساس داده های این پژوهش می توان به این نتایج اشاره نمود: ۱- نگاه محدود ماتریالیستی به انسان، تعریف دقیق از سلامت معنوی را دستخوش تزییقات و دچار اخلال خواهد کرد. ۲- تعریف سلامت معنوی براساس دوگانه انگاری دکارتی از ساحت های وجودی انسان که کشور جسم و جان بشر را منفک و مستقل از هم تلقی می نماید؛ فرصت ارایه الگوی تعاملی برای عرضه و پیشنهاد به طب (پزشکی مدرن) که مبتنی بر تلقی هم وزن بودن سلامت معنوی بیماران همزمان با سلامت جسمی آنان است را به حاشیه می راند. در نتیجه سلامت معنوی در تعریف تصغیر شده و حداقلی که صرفاً به عنوان ابزاری در خدمت سلامت جسمانی و درمان پزشکی قرار می گیرد را دچار ناکارآمدی می سازد. ۳- دستیابی به مفهوم عقلانی، جامع و کارآمد از سلامت معنوی، نیازمند به تکیه بر آموزه های وحیانی آن هم از کاملترین و خاتم ادیان یعنی اسلام است، بدلیل آن که رسول مکرم اسلام، پیامبر ختمی مرتبت و اشرف انبیای عظام و قهرمان داعیان بشر در عرصه سلامت معنوی است. ۴- در ارائه مدل و الگوی "سلامت معنوی اسلامی" تکیه و استناد به کلیات تعالیم و آموزه های قرآن و حدیث ناکافی بوده؛ لذا تاکید بر رویکرد کارکردگرایی و توجه به مفاهیم مولد معنویت و ساختارمند از نوع مفاهیم سبک زندگی مطلوب اسلامی نکته پراهمیتی است که به پژوهشگران و متفکران مسلمان توصیه می شود.

کلید واژگان: بهزیستی و سلامت معنوی، توحید و خدامحوری، معاد و فرجام اندیشی، دوگانه انگاری دکارتی.

بایسته های نظری و الزامات عملی دانشگاه حکمت بنیان

عبدالله غلامی گنجوی

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، گروه معارف اسلامی و عضو مرکز پژوهش های بین رشته ای معارف اسلامی و علوم سلامت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران gholami13296@yahoo.com

مقدمه: چندسالی است که در راستای مرجعیت و توسعه همگرایی علوم در مراکز علمی و دانشگاهی مباحث مبارکی رقم می خورد. در این میان یکی از مقولات قابل توجه و تامل "دانشگاه حکمت بنیان" است. برخی از صاحب نظران آن را بعنوان یکی از اضلاع اساسی مدل والگوی ایده آل نظام آموزش عالی کشور می پندارند. بدیهی است اگر طراحان و متولیان موضوع بخواهند به عنوان اقدامی رسانه ای و تبلیغی به موضوع پردازند که چند صباحی در منظر مردم و مخاطبان داغ بنماید و نهایت مشمول مرور زمان گشته و از خاطرها محو شود؛ در این فرض نه نیازی به مناقشه است و نه جایی برای نگرانی خواهد بود. اما در صورتی که بنا باشد دانشگاه حکمت بنیان به گفتمانی غالب و مطالبه ای ملی در بین نخبگان کشور درآید و درآینده ای نزدیک شاهد تحقق دانشگاه حکمت بنیان و آثار و پیامدهای مبارک آن باشیم، قطعاً نوع پرداخت و اهتمام به مساله؛ چینی مباحث و تنظیم مراحل در چنین پروسه ای کاملاً متفاوت خواهد بود. در این پژوهش نگارنده برآنست تا با نگاهی ساختارمند به تحلیل و تفسیر "دانشگاه حکمت بنیان" پرداخته؛ و ضرورت التزام مدافعان دانشگاه حکمت بنیان را به اهم موارد و مقتضیات گام به گام این عرصه یادآوری نماید.

یافته ها: براساس یافته های این پژوهش که بمنظور احصای بایسته های نظری و الزامات عملی ایده دانشگاه حکمت بنیان صورت گرفته است؛ اساسی ترین محورهای قابل توجه در آغار راه بدین شرح است:

- ۱- ضرورت تبیین شفاف مبانی دانشگاه حکمت بنیان (ترجیحا مبانی معرفت شناختی، انسان شناختی و ارزش شناختی آن) و بیان ممیزات مفهومی دانشگاه حکمت بنیان با دانشگاه های مدرن و معاصر با فرض چند نسلی بودن این دانشگاه ها . ۲- بیان پیامدها و نتایج کارکردی دانشگاه حکمت بنیان ۳- تحلیل موانع و پیشبینی آسیب های احتمالی و راهکارهای برون رفت از آن ها ۴- امکان سنجی های لازم در خصوص ظرفیت های بالقوه و بالفعل کشور برای ارایه راهکارها در مسیر تسریع و تحقق دانشگاه حکمت بنیان.

نتایج: یافته های این پژوهش نشان می دهد که تحلیل علمی و جامع موارد و محورهای چهارگانه فوق الذکر اقدامات سنجیده؛ مدافعان دانشگاه حکمت بنیان را قادر می سازد تا اولاً؛ مطالبه دانشگاه حکمت بنیان را به عنوان گفتمانی غالب و مقبول در انظار عمومی و نخبگان کشور تثبیت نماید. ثانیاً؛ نخبگان و مدیران ارشد نظام آموزش عالی را در سطح کلان کشور به سیاست گذاری های لازم، اخذ تصمیمات اساسی و تامین مقتضیات عملی برای تحقق دانشگاه حکمت بنیان برانگیزاند.

کلید واژگان: همگرایی علوم، مرجعیت علمی، دانشگاه حکمت بنیان.

مداخله معنوی در بحران ناشی از کرونا با استفاده از روش تحلیل تماتیک

مریم شمسایی^۱، مریم عباسی^۲

^۱دانشیار مرکز تحقیقات قرآن، حدیث و طب و معارف اسلامی دانشگاه علوم پزشکی شیراز- Shamsaie2008@yahoo.com

^۲دانشجوی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز

هدف: هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش مداخله معنوی در بحران ناشی از کرونا با روش تحلیل تم می باشد.

روش: روش اتخاذ شده در این پژوهش، روش تحقیق کیفی با روش تحلیل تماتیک یا موضوعی بوده، همچنین در این پژوهش از نمونه گیری هدفمند و سپس نمونه گیری نظری استفاده شده است.

اهمیت و ضرورت: این پژوهش بدان دلیل است که نخست، این بحران فراگیر بوده و تأثیرات همه جانبه ای را بر تمام شئون فردی و اجتماعی ایجاد کرده است. دوم این که کشور ما به عنوان کشوری مذهبی که به معنویت اهمیت می دهد دارای پتانسیل های معنوی فراوانی است که در صورت تایید تأثیرگذاریشان می توان از آن ها برای بهبود وضعیت روانی افراد درگیر سود جست. در ادامه به برخی از شواهد پژوهشی موجود برای پاسخ به این سوال اشاره می شود.

یافته ها: بدین منظور پس از مطالعه منابع مذهبی و نیز متون علمی روانشناختی در زمینه معنویت و نقش آن در شرایط بحرانی، تعداد ۲۰ نفر از افراد ۲۰ تا ۶۵ ساله مبتلا به کوید ۱۹ که در شرایط قرنطینه خانگی قرار داشتند به صورت نمونه گیری هدفمند و به شیوه در دسترس انتخاب شدند و به صورت تلفنی به سوالات مصاحبه پاسخ دادند. فرایند تحلیل داده ها در قالب ۶ مقوله کدگذاری شد که شامل دیدگاه کلی در مورد سلامت معنوی، علل معنویت گرایی، خواسته ها و نیازهای بیماران در حوزه سلامت معنوی، آسیب شناسی معنویت گریزی در حوزه سلامت، پیامدهای معنویت گرایی و در انتها راهکارهای تشویق به معنویت نیز از دیدگاه بیماران مبتلا به کرونا تحلیل گردید. مقوله هسته نیز نهادینه سازی معنویت در بیماری کرونا موجب مقابله با شرایط بحرانی بیماری و رشد معنوی می باشد.

نتیجه گیری: براساس این پژوهش می توان استنباط کرد که هرچه فرد به ابزارهای معنوی بیشتری توسل جوید، بهتر می تواند با شرایط بحرانی ناشی از کرونا مقابله کند. از طرف دیگر شرایط بحرانی ناشی از کرونا در نهایت به رشد معنوی این افراد کمک کرده است. و نتایج حاکی از آن بود که بیماران کرونایی مورد مطالعه به ترتیب از دعا، قرآن، نماز، ارتباط با حرم ائمه به صورت مجازی، و نذر کردن به عنوان ابزارهایی برای کاهش استرس و کسب آرامش استفاده کردند.

کلید واژگان: سلامت معنوی، بیماران مبتلا به کوید ۱۹، خدا محوری، روش تماتیک

روانپرستاران و پریشانی اخلاقی در همه گیری کووید ۱۹

ناهید توکل^۱ زهرا ملازم^۲

^۱ کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران * tavakkol2769@yahoo.com، ۰۹۳۳۶۹۳۰۳۸۵
^۲ گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران **

مقدمه: همه گیری کووید -۱۹، فشار بی سابقه ای را به پرستاری وارد و فشار روانی قابل توجهی را بر دوش پرستاران تحمیل کرده است. شواهد نشان داده اند که پرستاران در حال تجربه بالاترین سطح پریشانی اخلاقی درمقایسه با سایر کارکنان بالینی هستند که به دلیل مواجهه پرستاران با تعارضات اخلاقی ای می باشد که تا به حال با آن مواجه نشده اند. پرستاران به طور مداوم درگیر انتخاب بین ارزش های اخلاق حرفه ای و شخصی خود و منافع سازمانی و درمان های اثبات نشده برای بیماران کووید هستند که منجر به ایجاد پریشانی اخلاقی در پرستاران شده و عوارضی مانند عذاب وجدان، فرسودگی، اجتناب از بیمار، علائم جسمی و در نتیجه کاهش کیفیت مراقبت را در آنان به دنبال دارد. روانپرستاران نیز به دلیل شرایط ویژه بیماران اعصاب و روان و عدم همکاری بیماران در رعایت پروتکل های بهداشتی در معرض پریشانی اخلاقی قرار دارند. هدف از انجام این مطالعه بررسی عوامل ایجاد کننده پریشانی اخلاقی در روانپرستاران در طی همه گیری کووید-۱۹ می باشد.

روش پژوهش: این مطالعه با روش تحقیق کیفی و با رویکرد تحلیل محتوا در سال ۱۳۹۹ در بخش های درمانی بیمارستان های زیر نظر دانشگاه علوم پزشکی شیراز انجام پذیرفته است. جهت گردآوری اطلاعات به روش نمونه گیری هدفمند ۱۲ پرستار انتخاب و با آنان مصاحبه نیمه ساختارمند به عمل آمد. مصاحبه ها ضبط، دستنویس و با روش گرانهایم و لاندمن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جهت اطمینان از صحت و پایایی داده ها از معیارهای لینکن و کوبا استفاده شد.

یافته ها: اطلاعات در ۵ طبقه اصلی ارائه مراقبت ناکافی شامل ۲ زیر طبقه سهل انگاری در مراقبت از بیماران اعصاب و روان و عدم تکمیل روند درمان بیماران اعصاب و روان، طبقه نقض دستورالعمل های بهداشتی شامل ۲ زیر طبقه عدم رعایت پروتکل ها توسط بیماران اعصاب و روان و کمبود امکانات و تجهیزات حفاظت فردی، طبقه دو راهی های اخلاقی شامل ۲ زیر طبقه دو راهی ارتباط و عدم ارتباط و دوراهی ادامه ی کار یا ترک محیط کار نالیمن، طبقه سیاست های سازمانی شامل ۲ زیر طبقه سیاست های مراقبتی و سیاست های مدیریتی و طبقه کنش های احساسی شامل ۳ زیر طبقه اضطراب، احساس گناه و عصبانیت؛ طبقه بندی گردید

نتیجه گیری، کاربرد و آثار: روانپرستاران به ابعاد اخلاقی مراقبت در بیماران اعصاب و روان در شرایط همه گیری کووید-۱۹ توجه دارند و همانند سایر پرستاران بالینی، پریشانی اخلاقی را تجربه کرده اند که

ضروری است مدیران و برنامه ریزان با توجه به عوامل ایجاد پریشانی اخلاقی در روانپرستاران با تخصیص امکانات کافی و تجهیز بیمارستان های اعصاب و روان به امکانات ایزولاسیون و فراهم کردن امکانات و ملزومات حفاظت فردی برای بیماران و پرستاران از عوارض جبران ناپذیر پریشانی اخلاقی جلوگیری کنند. از نتایج این پژوهش می توان در برنامه ریزی های مربوط به همه گیری ها ، آموزش های مربوط به مهارت های اخلاقی پرستاران و تخصیص بودجه و امکانات به بیماران اعصاب و روان استفاده کرد.

کلید واژگان : کووید-۱۹، روان پرستار، پریشانی اخلاقی، تحلیل محتوا

بررسی حمایت و مراقبت معنوی پرستار از بیمار از منظر آیات قرآن

ناهید توکل^{۱*} مجید توکل^۲

^{۱*} کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

^۲، استاد بار گروه معارف اسلامی دانشگاه علوم پزشکی جهرم tavakkol2769@yahoo.com

مقدمه: حیطه مراقبت و حمایت پرستار از بیمار در دهه های گذشته دارای ابعاد وسیع تری شده است. حمایت معنوی یکی از ابعادی است که نقش بسزایی در بهبود بیمار و گذار از بیماری دارد. یکی از شیوه های پذیرفته شده درباره حمایت معنوی استفاده از آیات و ادعیه قرآنی است که به عنوان شیوه ای پذیرفته شده در بین تحقیقات متعدد معرفی شده است.

هدف: هدف از انجام این پژوهش معرفی ادعیه قرآنی است که پرستار میتواند با تلاوت و یادآوری آنها به حمایت معنوی از بیمار در حالات و مراحل مختلف بپردازد.

روش بررسی: روش تحقیق به صورت کیفی و بر اساس نظریه داده بنیاد متنی صورت پذیرفت که در تحقیقات اسلامی نیز به کار برده می شود. شیوه کار نیز مبتنی بر جست و جو و تحلیل ادعیه قرآنی بر اساس اهداف پژوهش می باشد.

یافته ها: آیات مبارکه ای که پرستار می تواند با استفاده از آنها جهت مراقبت و حمایت معنوی از بیماران استفاده کند در ۱۲ حیطه صبر، تشکر از نعمت های خداوند، فرزند آوری، وسوسه شیطان، قطع امید از رحمت خداوند، یاری طلبیدن برای تحمل بیماری، ذکر و نیایش، توبه و بازگشت، یاد مرگ، یاد قیامت، اجر و مزد و خلاصی از شر حسودان و وسوسه گران شناسایی گردیدند.

نتیجه گیری و کاربرد: پرستاران می توانند با بهره گیری از آیات قرآن کریم به حمایت معنوی بیماران پرداخته و در برآورده کردن نیازهای معنوی بیمار کوشش نمایند. این پژوهش قرآنی می تواند در جهت ارائه خدمت بهتر به بیماران در فضای فکری و فرهنگی مسلمانان تبدیل شده و در نتیجه نهایی که سلامت بیمار از جهات مختلف است تاثیرگذار باشد.

واژگان کلیدی: حمایت معنوی، ادعیه قرآنی، داده بنیاد متنی، پرستار، مراقبت

ترسیم ساختار فکری حوزه تجارب معنوی بر اساس تحلیل هم واژگانی در وبگاه علم طی سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰

اکرم مهراندشت^{۱*}، عباس قدس^۲، لیلا عبدی^۱، معظمه گروهی، محسن بیگدلی پاشایی^۱، محمدرضا ملکیان^۱

^۱.دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران. نویسنده مسئول

^۲.دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران.

زمینه و اهداف: شناسایی ساختار دانش و ترسیم نقشه ی راه در حوزه های مختلف دانش بشری می تواند مسیر حرکت محققان را برای مطالعات پیش رو روشن نماید. به همین منظور پژوهش حاضر با رویکرد تحلیل شبکه و دیداری سازی علم، به ترسیم ساختار فکری دانش در حوزه ی تجارب معنوی بر اساس تحلیل هم واژگانی در وبگاه علم پرداخته است.

مواد و روش ها: این پژوهش از نوع کاربردی است که با استفاده از تکنیک هم واژگانی انجام شده است. جامعه ی این پژوهش شامل ۱۰۲۰۰ رکورد ثبت شده در پایگاه علم در بازه ی زمانی ۲۰۰۰-۲۰۲۰ می باشد. به منظور بررسی دقیق تر، این بازه ی زمانی به ۲ دوره ی ۵ ساله تقسیم شده است. تمامی رکوردهای بازیابی شده در این پژوهش ۳۱۸۰ مقاله مورد بررسی قرار گرفت. تعداد کلیدواژه های به دست آمده از مقالات در مجموع پس از مرحله یکدست سازی، ۱۴۵۲۴ کلیدواژه است برای تجزیه و تحلیل و آماده سازی داده ها و همچنین ترسیم نقشه ها، از نرم افزارهای اس.پی.اس.اس، بیب اکسل، یو سی آی نت و ووس-ویوربه منظور یکدست سازی و تحلیل داده ها استفاده گردید.

یافته ها: یافته های پژوهش نشان می دهد کلید واژگان "SPIRITUALITY" با ۱۷۵۷ بار تکرار بیشترین فراوانی را در بین کلیدواژه ها دارد. سپس کلید واژه "Religion" " Spirituality care" با فراوانی ۵۰۲ و ۱۱۴ در رتبه های دوم و سوم قرار گرفته اند از بین ۵۰۱ کلیدواژه ی پرتکرار مقالات حوزه تجارب معنوی کلید واژگان " SPIRITUALITY" تاثیرگذارترین کلید واژگان در این حوزه است.

خوشه بندی سلسله مراتبی منجر به شکل گیری تعدادی خوشه ی موضوعی گردید که موضوعات این خوشه ها عبارتند از: تجارب معنوی، دین، روحانیت، سبک زندگی می باشد.

نتیجه گیری : در دوره زمانی مورد مطالعه بیشترین تعداد مقالات نوشته شده در حوزه ی تجارب معنوی بوده و موضوعاتی از قبیل افسردگی و کپی برداری کمتر مورد توجه نویسندگان قرار گرفته اند. این نتایج نشان می دهد که جبهه ی تحقیقات به سمت موضوعات معنوی و دین گرایش پیدا کرده است.

کلیدواژگان: تجارب معنوی، سبک زندگی، تحلیل هم واژگانی، ساختار دانش

شناسایی موضوعات فناوری های نو ظهور در حوزه مراقبت معنوی با استفاده از تحلیل هم رخدادی واژگان

اکرم مهراندشت^{۱*}، عباس قدس^۲، لیلا عبدی^۱، محمدرضا ملکیان^۱، محسن بیگدلی پاشایی^۱، مهدیه خوبی

^۱ دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

^۲ دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران.

مقدمه: شناسایی روند فناوری و موضوعی در حوزه های سلامت معنوی، ابزاری مهم برای تصمیم گیرندگان جهت پیش بینی و شناسایی موضوعات فناوریهای نوین و موضوعات نوظهور این حوزه است پژوهش حاضر با هدف شناسایی موضوعات فناوری های نو ظهور در حوزه مراقبت معنوی در پایگاه استنادی وب آو ساینس طی سالهای ۱۹۹۷ تا ۲۰۲۰ انجام شده است

روش پژوهش: پژوهش حاضر در شناسایی و اعتباریابی موضوعات و فناوریها، علم سنجی است. جامعه این پژوهش کلیه مقاله هایی است در بازه زمانی ۱۹۹۷-۲۰۲۰ با موضوع مراقبت معنوی در وبگاه علم نمایه شده اند. تعداد مقالات بازیابی و تحلیل شده در این پژوهش ۲۸۴۳ مورد است. تعداد کلیدواژه های به دست آمده از مقالات در مجموع پس از مرحله یکدست سازی، ۱۳۱۷۹ کلیدواژه است برای تجزیه و تحلیل و آماده سازی داده ها و همچنین ترسیم نقشه ها، از نرم افزارهای اس.پی.اس.اس، بیب اکسل، یو سی آی نت و ووس-ویوربه منظور یکدست سازی و تحلیل داده ها استفاده گردید

یافته ها: نتایج پژوهش نشان داد که با محاسبه تعداد تولیدات علمی و پروانه های ثبت شده توسط مخترعان در سطح ۸۰ درصد، ضریب همبستگی ۰٫۳۰۳ بدست آمد که هیچگونه رابطه معنی داری را میان دو متغیر را نشان نمی دهد .

نتیجه گیری: یافته ها نشان می دهد که بر اساس نقشه های حاصل شده از تحلیل مدارک مورد مطالعه، مفاهیمی از قبیل: معنویت، دین، مراقبت معنوی، روحانیت از جمله پرکاربردترین موضوعات در حوزه مراقبت معنوی در سطح بین المللی بشمار می روند. ترسیم نقشه های هم واژگانی در مقاطع زمانی مختلف مورد بررسی، تغییرات و پایداری هایی را در مفاهیم و واژه های مرتبط با حوزه مراقبت نشان می دهد. برخی از واژه ها نظیر «معنویت» در تمامی سال های مورد مطالعه حضور دارند در حالی که برخی دیگر در طول زمان ناپدید می شوند. مفاهیم جدید بعنوان باز ترکیبی از واژه های موجود و در تعامل با تحولات و فناوری های جدید پدید می آیند.

کلیدواژگان: موضوعات نوظهور، مراقبت معنوی، تحلیل هم رخدادی واژگان، پایگاه اطلاعاتی

ارزیابی، تحلیل و مصورسازی شبکه هم نویسندگی پژوهشگران جهان در حوزه تجارت معنوی در پایگاه وب آو ساینس در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰

اکرم مهراندشت^{۱*}، لیلا عبدی^۲، مهدیه خوبی^۲، سعید موحدی سیرت^۳، حسنعلی فتاحی^۴، معظمه گروهی چمن^۴

^۱ پژوهشگر مرکز تحقیقات سلامت معنوی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران. akmehrandasht@gmail.com

^۲ پژوهشگر دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران

^۳ دانشجوی دکترای مدیریت و قرآن، مرکز تخصصی علی بن ابی طالب، قم، ایران

هدف و زمینه: شبکه هم نویسندگی مولفان، الگویی از شبکه های پیچیده و در حال گسترش را نمایش میدهد و اطلاعات مهمی در رابطه با همکاری میان پژوهشگران را نشان می دهد. هدف مقاله حاضر شناسایی، ارزیابی و تحلیل شبکه هم نویسندگی پژوهشگران جهان در حوزه تجارت معنوی در پایگاه اطلاعاتی وب آو ساینس در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ است.

روش شناسی: پژوهش حاضر از نوع پژوهش های کاربردی و به روش علم سنجی است که با روش تحلیل شبکه های اجتماعی و هم تالیفی انجام شده است. جامعه پژوهش را کلیه پژوهشگران در حوزه تجارت معنوی تشکیل می دهد که در پایگاه وب آو ساینس در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ مقاله داشته اند و حداقل یکی از نویسندگان آنها وابستگی سازمانی به دانشگاه های علوم پزشکی را داشتند. از نرم افزارهای Bibexcle, Ucinet و NetDrow جهت تحلیل و ترسیم شبکه ها استفاده شد. یافته ها: نرخ رشد انتشار مقالات در حوزه تجارت معنوی مورد بررسی ۲۰ درصد متوسط رشد را نشان می دهد. همچنین ۳۲/۶۷ درصد از پیوندهای ممکن بین شبکه هم نویسندگی ایجاد شده است. نتایج بررسی ده نویسنده برتر کل حوزه تجارت معنوی مورد بررسی بر اساس سنجه مرکزیت نزدیکی نشان داد که، **Baumann K, McSherry W, Egan R** از جمله افرادی هستند که در شبکه مورد بررسی دارای کمترین دوری از سایر افراد موجود در شبکه هستند و در مقابل این افراد بیشترین نزدیکی به سایر پژوهشگران هستند.

نتیجه گیری: نتایج مطالعه نشان داد نرخ رشد انتشار پژوهشگران در حوزه تجارت معنوی در طول دوره پژوهش از روند رو به رشدی برخوردار بوده است. همچنین نتایج نشان داد چگالی شبکه مورد بررسی از انسجام پایینی برخوردار است.

کلید واژگان: تجارت معنوی، پایگاه های اطلاعاتی، وب آو ساینس، هم نویسندگی

ویژگی های روانسنجی فرم کوتاه فارسی پرسشنامه چند بعدی بهزیستی مذهبی معنوی (MI RSWB 12) در دانشجویان دانشگاه

محبوبه دادفر

دانشکده علوم رفتاری و سلامت روان (انستیتو روانپزشکی تهران)، پردیس بین الملل، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران.

mahboubehdadfar@yahoo.com

هدف: پرسشنامه چند بعدی بهزیستی مذهبی معنوی - فرم کوتاه (MI RSWB 12) ابعاد مختلف بهزیستی معنوی و مذهبی را ارزیابی می کند. هدف پژوهش حاضر بررسی ویژگی های روانسنجی فرم کوتاه فارسی پرسشنامه چند بعدی بهزیستی مذهبی معنوی (MI RSWB 12) در دانشجویان دانشگاه بود.

روش: این پژوهش از نوع توصیفی مقطعی و بررسی تست ها بود. با استفاده از نمونه گیری در دسترس و فرمول حجم نمونه کوکران ۲۲۱ دانشجوی داوطلب از دانشگاه علوم پزشکی ایران انتخاب شدند. دانشجویان MI RSWB 12 را تکمیل کردند. جهت تحلیل داده ها آلفای کرونباخ، تحلیل عاملی اکتشافی چرخش واریماکس، همبستگی پیرسون و نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ بکار گرفته شد.

نتایج: یافته ها نشان داد که میانگین نمره کل MI RSWB 12 ۴۵/۹۳، انحراف معیار ۹/۹۴ بود. همسانی درونی کل MI RSWB 12 برابر با ۰/۸۲ بود. همبستگی بین خرده مقیاس ها و نمره کل MI RSWB 12 در حد متوسط تا بالا بود. ساختار عاملی سه عامل را برای MI RSWB 12 نشان داد که ۶۶/۸۲ درصد از واریانس کل را تبیین نمود. میزان مذهبی معنوی بودن بین زنان و مردان دانشجو تفاوت معنی داری را نشان نداد.

نتیجه گیری: یافته ها نشان دهنده پایایی، روایی و ساختار عاملی قابل قبول MI RSWB 12 می باشد. لذا این مقیاس می تواند به عنوان ابزاری مناسب برای ارزیابی جنبه های مختلف بهزیستی معنوی و مذهبی در محیط های پژوهشی و غیر بالینی در جامعه ایران در نظر گرفته شود.

کلید واژگان: بهزیستی مذهبی معنوی، MI RSWB 12، اعتبار یابی، دانشجویان

تحلیل ساختار شبکه اجتماعی هم نویسندگی کشورها در حوزه مراقبت معنوی بر اساس شاخص های سطح خرد و کلان

اکرم مهراندشت^{۱*}، لیلا عبدی^۱، سعید موحدی سیرت^۲، عباس قدس^۳، محمدرضا ملکیان^۱، فاطمه امینی^۱، محسن بیگدلی پاشایی^۱

^۱ دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

^۲ مرکز تخصصی تفسیر امام علی بن ابی طالب، قم، ایران

^۳ دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران.

مقدمه: شبکه هم نویسندگی مولفان، الگویی از شبکه های پیچیده و در حال گسترش را نمایش میدهد و اطلاعات مهمی در رابطه با همکاری میان پژوهشگران را نشان می دهد. هدف این مقاله شناسایی ساختار شبکه اجتماعی هم نویسندگی در حوزه مراقبت معنوی براساس شاخص های سطح خرد و کلان می باشد، ابزاری مهم برای تصمیم گیرندگان جهت پیش بینی و شناسایی موضوعات فناوریهایی نوین و موضوعات نوظهور این حوزه است.

روش پژوهش: روش پژوهش حاضر از نوع پژوهش های علم سنجی است و هم چنین از فنون تحلیل هم-نویسندگی و تحلیل شبکه اجتماعی برای پاسخگویی به قسمت های مختلف سوالات پژوهش بهره گرفته است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه نویسندگانی تشکیل می دهند که حداقل از آنها یک مقاله در پایگاه وب آو ساینس در طی سال های ۱۹۹۷ تا ۲۰۲۰ نمایه شده است. انتخاب بازه زمانی در این پژوهش به این دلیل است که تا قبل از سال ۱۹۹۷ مقاله ای در این حوزه نوشته نشده است. تعداد ۲۹۱۱ مقاله مرتبط با حوزه مراقبت معنوی شناسایی و مورد تجزیه و تحلیل نهایی قرار گرفت. سپس آن دسته از تولیداتی نوع مدرک شان «مقاله»، «مقاله همایش»، و «مقالات مروری» است انتخاب گردید. با استفاده از رویکرد فوق ۲۸۴۳ مقاله ها با موضوع مراقبت معنوی مورد شناسایی و بازیابی قرار گرفتند. برای تجزیه و تحلیل و آماده سازی داده ها و روندیابی و تغییر و تحولات موضوعات، از نرم افزارهای اکسل، نت دراو و یوسی نت استفاده خواهد گردد.

یافته ها: نتایج پژوهش نشان داد که با افزایش در مقدار مرکزیت رتبه و مرکزیت بینابینی پژوهشگران تعداد استنادات دریافتی آنها نیز افزایش یافته اما بین مرکزیت نزدیکی و تعداد استنادات دریافتی پژوهشگران رابطه معناداری یافت نشد. در مجموع طی یک گام، مؤلفه مرکزیت بینابینی با عملکرد استنادی پژوهشگران حوزه مراقبت معنوی دارای همبستگی چندگانه است.

نتیجه گیری: یافته ها نشان می دهد که عملکرد استنادی پژوهشگران تحت تاثیر سنجه های مرکزیت بینابینی بوده که گرچه به پژوهشگر از لحاظ موقعیت نزدیکی اهمیت راهبردی می دهد اما لزوماً موجب بهبود عملکرد وی نمی شود. اظهار نظر قطعی در این رابطه به پژوهش های بیشتری نیاز دارد.

کلیدواژگان: مراقبت معنوی، هم نویسندگی، شبکه های اجتماعی، شاخص خرد، شاخص کلان

تبیین راهبردهای سازگاری مبتنی بر مذهب در مراقبین حرفه ای مسلمان شاغل در بخش های

کرونا ویروس ۱۹: یک مطالعه کیفی

بنفشه تهرانی نشاط^{۱*}، محبوبه حسینی مقدم^۲، زینت محبی^۳

۱. استادیار، بخش پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران، tbanafsheh@yahoo.com

۲. کارشناس مسئول آموزش، دکتری پرستاری، معاونت درمان، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران. hoseini_mahboobe@yahoo.com

۳. استادیار، بخش پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران، mohebbi_z@yahoo.com

مقدمه: مراقبین حرفه ای به عنوان پرسنل خط مقدم در مراقبت از بیماران مبتلا به کووید ۱۹، در معرض استرس‌های متعدد هستند. در این راستا، نقش مذهب به عنوان شیوه ای برای مقابله با استرس و یا نوعی از مقابله یا مکانیزمی دفاعی حائز اهمیت است. لذا مطالعه حاضر با هدف تبیین راهبردهای سازگاری مبتنی بر مذهب در مراقبین حرفه ای مسلمان شاغل در بخش های کروناویروس ۱۹ انجام شد.

مستندات قرآنی و روایی یا سابقه‌ی تاریخی: همواره در روایات و آیات قرآنی از قبیل سوره رعد آیه ۲۸ "الَّذِينَ آمَنُوا وَ تَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ" بر ذکر و یاد خداوند برای دستیابی به آرامش و تسکین تنش ها تاکید شده است.

روش پژوهش: مطالعه حاضر یک مطالعه کیفی با روش تحلیل محتوای قراردادی است که در سال ۱۳۹۹ انجام شد. مراقبین حرفه ای شاغل در بخش های کرونا ویروس ۱۹ وابسته به بیمارستان های آموزشی علوم پزشکی شیراز با روش نمونه گیری هدفمند تا رسیدن به اشباع داده ها انتخاب شدند (n=۱۴). روش جمع آوری داده ها مصاحبه های عمیق و نیمه ساختار یافته فردی بود.

نتایج: داده های حاصل از مصاحبه ها به صورت طبقات "ارزیابی مجدد قدرت خدا"، "جستجوی حمایت معنوی"، "مقابله مذهبی مشارکتی"، "کمک رسانی مذهبی"، "ارتباط معنوی" و "جستجوی حمایت از روحانیون" تبیین گردید.

کاربرد و آثار: مراقبین حرفه ای مسلمان، علی رغم ترس از ابتلا و انتقال بیماری به خود و اعضای خانواده، مراقبت از بیماران را در هر شرایطی وظیفه حرفه ای خود می دانستند. حجم کار بالا و کار کردن در شرایط طاقت فرسا به تحلیل جسمی و روانی آنها می افزود، لذا نیازمند بکارگیری راهبردهای سازگاری مبتنی بر مذهب بودند. در تبیین یافته های پژوهشی می توان اذعان داشت راهبردهای مذهبی به عنوان یکی از ابعاد معنویت و به عنوان راهکاری مقابله ای می تواند منجر به کاهش و مدیریت استرس ها در شرایط بحرانی از قبیل پاندمی کرونا ویروس ۱۹ شود. این موضوع دلالت بر کل نگر مدیریت بحران در مذهب اسلام دارد. **کلید واژگان:** سازگاری، معنویت، مراقبین حرفه ای، کرونا ویروس ۱۹

نفی شبهات پیرامون رساله ذهبیه

جواد فتاحی اکبرآبادی Jannan.j55@gmail.com

مقدمه: پژوهش در احادیث معصومین به ویژه احادیث طبی می‌تواند از سخنان گرانمایه‌ی این طبیبان واقعی جسم و روح رمزگشایی کرده و با رفع شبهات پیرامون آن، مردم را هرچه بهتر با این گنجینه‌ی عظیم علمی و معنوی آشنا سازد. مسئله‌ی اصلی این تحقیق رمزگشایی از رساله‌ی ذهبیه و هدف از آن پاسخگویی به برخی از شبهاتی است که پیرامون سند و متن این رساله مطرح شده است.

روش پژوهش: روش مطالعه در این مقاله به صورت توصیفی و کتابخانه‌ای و مبتنی بر استدلالها و براهین منطقی است.

یافته‌ها: این رساله‌ی شریف که توسط امام هشتم^(ع) و خطاب به مأمون عباسی به زیور طبع آراسته شده امروزه از لحاظ سندی و متنی با تردیدهایی مواجه است. برخی محققان مانند آقایان نصیری و طباطبایی در سند و متن آن خدشه وارد کرده و در نسبت آن به امام رضا^(ع) تردیدهایی را وارد نموده‌اند که این نوشته پاسخ به شبهاتی است که از جانب این محققان وارد شده است. به نظرمی رسد که رساله‌ی ذهبیه حداقل تا قرن پنجم کاملاً مسند بوده و به اعتراف شیخ طوسی جزء منقولات صحیح و خالی از غلوی است که از محمدبن‌جمهور به آن جناب رسیده و ارسال سندی آن مربوط به قرون بعد از شیخ طوسی است. متن آن نیز با زدودن برخی تحریفات کاملاً می‌تواند مورد توجه و عمل واقع شود.

نتیجه‌گیری: مهمترین دستاورد این مقاله اثبات سندی و متنی و نشان دادن برخی از نکات علمی این رساله شریف می‌باشد که از هشتمین اختر تابناک ولایت و امامت صادر شده است.

کلیدواژگان: رساله‌ی ذهبیه، امام رضا^(ع)، سند، متن

تجارب تاثیر سلامت معنوی بر مثبت نگری، آرامش و خودسازی در درمان کرونا

حبیب الله یوسفی^{۱*}، نفیسه یوسفی^۲، مرضیه عبدالکریمی^۳

^۱استاد یار دانشگاه علوم پزشکی کاشان؛ usofi.3132431@gmail.com ۰۹۱۳۳۶۱۱۱۲۱

^۲دانشجوی دکتری کلام، دانشگاه و مدرسه عالی شهید مطهری

^۳دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی مثبت گرا، پیام نور نطنز

مقدمه : سلامت معنوی حالتی از نفس و روان انسان است که در هر موقعیتی به وسیله ارتباط با خدا انسان را آرام و مطمئن نگاه می دارد. ویروس کرونا با همه گیری، مرگ و میرها و مشکلات ناشی از آن، تجارب مثبت و منفی متعددی را برای جامعه بشری به همراه داشت. لذا یافتن راه حلی برای کاهش آلام و اضطراب حاصل از آن امری ضروری به نظر می رسد. این تحقیق با هدف بررسی آثار سلامت معنوی در پیامدهای مثبت ابتلا به بیماری کرونا در افراد متدین و معنوی انجام شد.

روش تحقیق: تحقیق حاضر به صورت کیفی، از طریق مصاحبه با ۲۰ نفر از بیماران مبتلایان بیماری کرونا انجام شد.

یافته ها نشان داد کسانی که سلامت معنوی قویتری داشتند، توانسته بودند با رعایت پروتکل‌های بهداشتی و دعا و توسل، این تهدید را به فرصت تبدیل نموده و با خودسازی از پیامدهای منفی جلوگیری، و از فرصت بیماری استفاده بهتری بنمایند.

همچنین ابتلا به این بیماری توانسته بود آنان را به مرگ و عالم پس از آن متنبه نموده و موجب خود سازی، توبه و جبران خطاهای گذشته و انجام اعمال صالح و خیرات برای آینده شود.

نتیجه و کاربرد: تجارب مصاحبه شونده‌گان نشان داد ارتقاء سلامت معنوی و توجه به خدا و توسل و دعا می تواند در آرامش و درمان این بیماری و یا هر بیماری دیگر کمک‌های بسزایی داشته و موجب مثبت نگری، پذیرش، آرامش و خود سازی شود.

بنابراین توجه به خدا و صفات او، تنبه به مرگ و آخرت، تقویت باورهای دینی و دعا و توسل به اهل بیت «ع» که از مبانی سلامت معنوی هستند، کاربرد مهمی در درمان بیماری کرونا دارند.

کلید واژگان: سلامت معنوی، مثبت نگری، پذیرش، خودسازی، کرونا

بررسی وضعیت سلامت معنوی دانشجویان و ارتباط آن با مسئولیت پذیری در رعایت پروتکل های بهداشتی در دوران بحران کووید ۱۹

شهناز کریمی^۱، طاهره غلامی^۲، پریسا ثابت سروسستانی^۳، زهرا مرادی^۴

^۱دانشگاه علوم پزشکی فسا، فسا، ایران shahkar20022002@yahoo.com

^۲دانشگاه علوم پزشکی فسا، فسا، ایران gholamitahereh@yahoo.com ۰۹۱۷۷۰۶۸۱۹۵

^۳دانشگاه علوم پزشکی فسا، فسا، ایران 123ps74@gmail.com

^۴دانشگاه علوم پزشکی فسا، فسا، ایران moradizahra427@yahoo.com

مقدمه: سلامت معنوی دانشجویان علوم پزشکی از جایگاه با اهمیتی برخوردار است سلامت معنوی دارای دو مؤلفه سلامت مذهبی و سلامت وجودی است. داشتن سلامت معنوی می تواند در مسئولیت پذیری فرد در ارتباط با خدا، خود، دیگران و طبیعت نقش داشته باشد. از طرفی جهان با چالش پاندمی کووید ۱۹ مواجه است که سلامت جامعه را نشانه گرفته است. در این پژوهش وضعیت سلامت معنوی دانشجویان علوم پزشکی و ارتباط آن با مسئولیت پذیری در رعایت پروتکل های بهداشتی در دوران بحران کووید ۱۹ مورد بررسی قرار گرفته است.

روش پژوهش: در این پژوهش مقطعی جمعیت آماری را کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی فسا در سال تحصیلی ۱۴۰۰ تشکیل می دهند. برای نمونه گیری از روش نمونه گیری تصادفی استفاده شد و از چهار رشته پزشکی، پرستاری، بهداشت، و اتاق عمل از هر رشته دو سال ورودی انتخاب شدند. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۲۱۰ نفر تعیین شد. ابزار پژوهش را پرسشنامه سلامت معنوی پالوتزیان و الیسون تشکیل می داد. برای اندازه گیری مسئولیت پذیری سه سوال با مقیاس لیکرت پنج سطحی طراحی شد. تحلیل داده ها در نرم افزار SPSS انجام شد.

نتایج: نتایج نشان داد تعداد کل آزمودنیها ۲۱۰ نفر دانشجو از دانشجویان رشته های مختلف بهداشت(۹)، پرستاری(۳/۴۳)، پزشکی(۴۰/۸۴)، اتاق عمل(۷/۱۴) بودند. ۴۲/۹ درصد از دانشجویان شرکت کننده در مطالعه دختر و ۹۴/۳ درصد مجرد بودند. میانگین و انحراف معیار نمره کل سلامت معنوی، لامت وجودی و سلامت مذهبی دانشجویان به ترتیب $73/90 \pm 23/89$ ، $35/13 \pm 42/39$ و $41/14 \pm 68/16$ بود که هر سه در سطح متوسط قرار می گیرد. بین سلامت معنوی با رشته تحصیلی، جنسیت و سطح مسئولیت پذیری دانشجویان رابطه آماری معنی دار وجود نداشت.

کاربرد و آثار: این مطالعه نشان داد دانشجویان علوم پزشکی از نظر سلامت معنوی و احساس مسئولیت در سطح متوسط قرار دارند. لذا برنامه ریزی برای ارتقای سلامت معنوی و مسئولیت پذیری دانشجویان باید در اولویت قرار داده شود. همچنین ضرورت ادغام موضوع سلامت معنوی در برنامه درسی علوم پزشکی توصیه می شود.

کلیدواژگان: سلامت معنوی، مسئولیت پذیری، دانشجویان علوم پزشکی

بررسی ارتباط امید و سلامت معنوی در بیماران تحت همودیالیز

معصومه رامبد^{۱*}، نیلوفر پاسیار^۱، مهسا مختارزاده^۲

^۱مرکز تحقیقات مراقبت های روان جامعه نگر، دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران rambodma@yahoo.com

^۲مرکز تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

مقدمه: اعتقادات معنوی-مذهبی ممکن است موجب افزایش حس امیدواری در زندگی و ارتقاء کیفیت زندگی - شود. در واقع مذهب به عنوان یک مکانیسم سازگاری مهم در برابر تنش های روحی-روانی و ناامیدی در زندگی عمل می کند. این مطالعه به منظور بررسی ارتباط امید و سلامت معنوی در بیماران تحت همودیالیز انجام شد. **روش پژوهش:** در این مطالعه مقطعی، ۳۵۰ بیمار مبتلا به نارسایی کلیوی تحت درمان با همودیالیز مراجعه کننده به مراکز آموزشی درمانی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی شیراز شرکت کردند. پرسشنامه های امید به زندگی شناسیدر و سلامت معنوی پولوتزین و الیسون جهت جمع آوری اطلاعات استفاده شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و با نرم افزار SPSS 22 انجام شد.

نتایج : امید که به معنای اعتماد، توقع و چشمداشت است در بیماران تحت همودیالیز دارای میانگین $58/38 \pm 5/88$ بود. میانگین سلامت معنوی $74/02 \pm 5/84$ و میانگین زیرمقیاس های آن از جمله سلامت مذهبی $34/83 \pm 3/94$ و سلامت وجودی $39/19 \pm 3/79$ بدست آمد که این میانگین در سطح متوسط قرار داشت. یافته ها نشان داد که بین امید با سلامت معنوی ارتباط مثبت و معنی دار وجود دارد ($r=0/11$ ، $p=0/03$).

نتیجه گیری، کاربرد و آثار: بیماران مبتلا به نارسایی کلیوی تحت همودیالیز از سطح متوسط امید برخوردار هستند. با توجه به وجود ارتباط بین امید و سلامت معنوی؛ پیشنهاد می شود با انجام مداخلات معنوی و روانشناسی تلاش نمود تا امید این بیماران را افزایش داد. در همین راستا در مورد امید و سلامت در آیات قران اشاره شده است که امید به رحمت و پاداش الهی، سبب تقویت روحیه و آسان شدن سختی ها برای انسان می شود. همچنین در آیاتی از قران به نقش امیدآفرینی برای تقویت روحیه و استقامت، ایجاد انگیزه، تلاش و صبر اشاره شده است.

کلیدواژگان : همودیالیز، امید، سلامت معنوی

تاریخچه فلسفه علم مامایی

رکسانا جان قربان

دانشیار، گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، مرکز تحقیقات بیماری های مادر و جنین، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز
janghorban@sums.ac.ir.09177135809

زمینه و هدف: مامایی علمی است که شاخه ای از علم پزشکی می باشد و با وضع حمل و مراقبت از مادر و درمان او قبل و بعد از زایمان سروکار دارد. آگاهی از تاریخچه ی فلسفه زیربنایی هر علمی لازم است. اطلاع از فلسفه ی علم مامایی نیز نه تنها به عنوان زیر شاخه ای از علم طب، بلکه جهت اطلاع فعالین در این حرفه، از اهمیت به سزایی برخوردار است. لذا این مطالعه با هدف بررسی اجمالی فلسفه علم مامایی در فرهنگ غربی و فرهنگ ایرانی- اسلامی انجام گردیده است.

مواد و روش ها: این پژوهش با روش توصیفی تحلیلی و از طریق مرور منابع کتابخانه ای و مقالاتبه بررسی فلسفه علم مامایی در سه دوره از تاریخ فلسفه غرب: یونان باستان، مدرنیته و پست مدرنیته و سپس در ایران باستان و پس از ورود اسلام به ایران پرداخته است. سپس به روش تحلیل محتوای کمی بر روی کلیه آیات قرآنی و کد گذاری آیات در قالب ۳ حیطه ی مرتبط به حوزه های اصلی مامایی شامل: حیات، سقط و فاصله گذاری بین فرزندان، مفاهیم مرتبط با این علم در قرآن ارائه شده است.

یافته ها: در تاریخچه فکری غرب، حقیقت، فضیلت و زیبایی در سه برهه زمانی یونان باستان، دوره مدرن و پسامدرن زیربنای فلسفی علم مامایی را تشکیل داده اند. در ایران باستان، مولفه ی اخلاق و توجه به معنویت نیز یکی از ارکان قابل توجه این علم محسوب می شده است. با ورود اسلام به ایران، تاکید بر محوریت اخلاق مداری، حفظ کرامت و حریم خصوصی زن در این رشته نمایان تر شده است و مصادیقی از توجه به حقوق سلامت باروری و جنسی زن در قرآن وجود دارد.

نتیجه گیری: به نظر می رسد، ماما در فرهنگ ایرانی اسلامی با توجه به زمینه های فلسفی ریشه دار در ایران باستان و مذهب اسلام، همواره دو وظیفه را به عهده دارد: نخست او موظف است برای مادر باردار بهترین کار طبی را در امر زایمان بر اساس حقیقت روش های علمی موجود و روزآمد انجام دهد. همچنین او موظف است خودمختاری مادر باردار را بدون رویکرد قیم مابانه ی تیم پزشکی که در دوره ی مدرنیته غالب بوده است، محترم بشمارد.

کلیدواژگان: مامایی، فلسفه، حقیقت، فضیلت، زیبایی

جایگاه طب دینی، حدیثی و فقه پزشکی در ماوراءالنهر از دوره سامانیان تا حمله مغول

سید علیرضا گلشانی^{۱*}، زهرا حسینی هاشمی^۲

*دکترای تاریخ ایران بعد از اسلام، دانشکده طب ایرانی اردکان، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران.

golshani_22@yahoo.com

^۲دکترای تاریخ اسلام، گروه تاریخ، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

مقدمه: دانش پزشکی یکی از موضوعاتی است که در طول تاریخ همواره مورد توجه جوامع بشری بوده است. در تاریخ سرزمین ماوراءالنهر که دارای پیشینه تمدنی عظیمی است مسائل طبی مورد توجه مسلمانان بوده است و عده ای به نگارش و جمع آوری روایات طبی با روش های مختلف پرداختند. مطالعه ی حاضر با هدف تبیین و جایگاه و چگونگی نگارش کتب دینی- حدیثی و فقه شیعه منتسب به اهل بیت (ع) و علل و عوامل آن در ماوراءالنهر در طول دوره سامانیان تا حمله مغول انجام شده است.

روش پژوهش: این پژوهش از نوع توصیفی، تحلیلی و تاریخی و جمع آوری داده ها براساس روش کتابخانه ای است. با مراجعه به کتب رجال و متون تاریخی و نرم افزارهای تراجم و رجال، کتب حاوی روایات طبی- حدیثی منتسب به ائمه که در منطقه جغرافیایی ماوراءالنهر در طول دوره سامانیان تا حمله مغول نگاشته شده، جمع آوری شد و جایگاه این کتب در این دوره از تاریخ مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج: نتایج این بررسی نشان می دهد که از دوره سامانیان تا حمله مغول با از رونق افتادن علوم عقلی، جایگاه دانش پزشکی نیز رو به افول گذاشت و این امر تحت تاثیر عوامل مختلفی چون سخت گیری مذهبی علما و فقهای دینی، حاکمان و استیلای علوم نقلی بر نهادهای علمی و آموزشی تغییر یافت. اما با این وجود در کنار علوم دیگر، علمی چون فقه، حدیث به ویژه احادیث پزشکی همچنان مورد توجه عالمان این دوره بود.

کلیدواژگان: طب دینی، حدیثی، فقه پزشکی، ماوراءالنهر، سامانیان.

مدیریت بیمارستان ها بر پایه ی مبانی حکمت

صدیقه سادات طباطبائی فر^{۱*}، محمد مهدی پرویزی^۲

^{۱*} دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران tabatabaeisedigheh20@gmail.com

^۲ استادیار طب ایرانی، مرکز تحقیقات مولکولی پوست، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران mmparvizi@gmail.com، تلفن: ۰۹۱۷۳۲۳۷۰۳۱

مقدمه: بررسی پیشینه‌ی مطالعاتی حکمت از نگاه حکمای مسلمان نشان می‌دهد که نگرش حکمت‌بنیان مشابهت خاصی با رویکرد سیستمی و کل‌نگر دارد. به نظر می‌رسد قضایای یاد شده به سیستم مدیریت مراکز بهداشتی و درمانی مانند بیمارستان‌ها قابل تعمیم است. با توجه به اهمیت حکمت در مراکز درمانی، هدف این مطالعه تبیین راهکارهای مدیریت بیمارستان ها بر پایه‌ی مبانی حکمت است.

مستندات قرآنی و روایی یا سابقه‌ی تاریخی: درباره‌ی اهمیت حکمت در مدیریت می‌توان به این جمله‌ی افلاطون در کتاب جمهوری اشاره کرد: "تا زمانی که فیلسوفان، شه‌ریار نگردند و یا شه‌ریاران به روح و قدرت فلسفی مجهز نشوند یا عظمت سیاسی با شکوه فلسفی به هم درنیامیزد، شه‌رها و دولت ها هرگز از پلیدی ها ایمنی نخواهند یافت".

روش پژوهش: در این پژوهش از روش مروری از بین مقالات متعدد در پایگاه های SID، Google Scholar، Magiran و Scopus استفاده شد. کلیدواژه‌های جستجو شده شامل حکمت، حکمت بنیان، مدیریت، بیمارستان، پرستار و بیمار بود.

نتایج: حکمت به ابعاد انسانی و اجتماعی مانند خلاقیت، احساسات و معنویت اشاره دارد. در سازمان‌های خدماتی مانند بیمارستان ها این ابعاد از اهمیت دو چندانی برخوردار می‌باشد؛ زیرا برون‌ده سیستم ارائه خدمات سلامت علاوه بر اولویت قرار دادن حفظ حیات انسان، بیماری را فاجعه‌ای نیازمند سازگاری و مراقبت نمی‌داند، بلکه رخدادی در زندگی فرد می‌داند که انسان و سیستم ارائه خدمات به طور حکیمانه‌ای با آن روبه رو خواهد شد و سبب ارتقا و تعالی روح در بیمار و کارکنان خواهد شد. در این سازمان ها شیوه‌ی مدیریت مدیران و برخورد کارکنان سلامت با بیماران در بهبود سلامت بیماران نقش اساسی دارد. هم چنین، یکی از مواردی که باعث می‌شود کارکنان از کار خود رضایت داشته و با اشتیاق آن را انجام دهند، احساس امنیت و آرامش به خاطر سبک مدیریت در سازمان است.

کاربرد و آثار: به نظر می‌رسد که برخورداری سازمان‌ها از مدیریت حکیمانه و راه‌های انتقال و تسهیل حکمت در سازمان بتواند کمک شایانی به حل مشکلات اساسی سازمان‌ها در این زمینه کند. **کلیدواژگان:** حکمت، بیمارستان، پرستار، مدیریت، بیمار

اخلاق پزشکی از دیدگاه ابن هندو

صدیقه قاسم پور

دانشجوی دکتری تاریخ اسلام، گروه تاریخ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. s.ghasempoor257@gmail.com

سابقه و هدف: اخلاق پزشکی، سابقه درخشانی در تمدن اسلامی دارد. در حرفه پزشکی، پزشکان علاوه بر درمان بیماران، در برابر دانشجویانی که در آینده عهده دار این حرفه می شوند، نیز مسئولیت دارند. آنها الگوی اخلاقی - علمی دانشجویان هستند و رفتار و گفتارشان در تربیت آنها تأثیر بسزایی دارد. ابن هندو، فیلسوف-پزشک نیمه دوم قرن چهارم هجری در کتاب مفتاح الطب و منهاج الطلاب، از همان ابتدای آموزش مباحث نظری و قبل از ورود دانشجویان به بیمارستان، فراگیری و عمل به اخلاق این حرفه را برای دانشجویان ضروری دانسته است و با زبانی ساده و قابل فهم، به آموزش مؤلفه ها و شاخصه های اخلاقی این حرفه پرداخته است.

مواد و روش ها: این مقاله به روش کتابخانه ای انجام شده است و با مطالعه در متون طبی و استخراج مفاهیم اخلاقی مندرج در این کتاب، به بررسی مؤلفه ها و شاخصه های اخلاقی مورد توجه ابن هندو پرداخته شده است.

یافته ها: توکل، مسئولیت پذیری، عدالت، عدم ضرر و زیان، دوری از غرور و تکبر، تقویت روحیه همکاری، تقویت اعتماد به نفس، تقویت روحیه علم آموزی، تشویق به تلاش و کوشش، تشویق به فراگیری علوم مکمل، نحوه پاسخگویی به سؤالات مهمترین مؤلفه های اخلاقی مورد توجه ابن هندو بوده است.

نتیجه گیری: علم پزشکی بدون اخلاق، باعث نابودی جان انسان های بیشماری می شود. از این رو، توجه به اخلاق، از همان آغاز، مورد توجه پزشکان و فیلسوفان مسلمان زیادی بوده است. ابن هندو فیلسوف-پزشک در لابلای آموزش مباحث نظری به اخلاق این حرفه نیز توجه کرده است.

کلیدواژگان: اخلاق پزشکی، ابن هندو، مفتاح الطب و منهاج الطلاب.

نقش زن و سلامت او در حفظ و ارتقاء سلامت معنوی خانواده با تاکید بر آموزه های دینی

طاهره شکری زاده
tashokrizade@yahoo.com

مقدمه و بیان مسأله: سلامت معنوی به عنوان یکی از ابعاد مهم سلامت در انسان محسوب می شود. خانواده نیز نقش به سزایی در ارتقاء سطح فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی یک کشور دارد. از این رو، زن به عنوان یکی از ارکان اساسی خانواده، می تواند نقش موثری را در سلامت معنوی خانواده ایفا نماید.

مستندات قرآنی و روایی یا سابقه تاریخی: آموزه های قرآنی و روایی در بسیاری از زمینه های مرتبط با سلامت انسان قابل استفاده است. از این رو با توجه به سه بعد از سلامت زنان یعنی سلامت فردی، خانوادگی و اجتماعی می توان نقش های زنان را در تامین سلامت معنوی خود و خانواده در آموزه های دینی بررسی نمود.

روش پژوهش: این مقاله با روش پژوهش اسنادی کتابخانه ای انجام گرفته است. بدین منظور که محقق به روش کتابخانه ای و از طریق بررسی کتاب ها و مقالات به بررسی این موضوع پرداخته است.

نتایج: همان گونه که سلامت دارای ابعادی مختلف می باشد، از این رو می توان با بررسی نقش سلامت زنان در ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی، زمینه بروز سلامت معنوی را در خانواده تأمین کرد.

کاربرد و آثار: با توأمندسازی زنان جهت مراقبت های بیشتر از سلامت خود در ابعاد مختلف، می توان زمینه تحکیم بنیان خانواده را فراهم و جامعه را به سمت جامعه ای سالم و قدرتمند رهنمون ساخت.

کلیدواژگان: زن، سلامت معنوی، خانواده

راهبرد آموزه های معنوی (شناختی، عاطفی، رفتاری) بر سلامت جسمی و روانی در بحران کرونا

طاهره شکری زاده

tashokrizade@yahoo.com

مقدمه و بیان مسأله: امروزه عالم گیر شدن ویروس کرونا به مهم ترین و اثرگذارترین مسأله جوامع بشری تبدیل شده است. هدف این مطالعه، شناسایی راهبردهای آموزه های معنوی بر سلامت جسمی و روانی افراد در دوران اپیدمی کرونا است. چرا که آموزه های معنوی، در تقابل با درد و رنج ناشی از این بیماری تأثیرگذار است.

مستندات قرآنی و روایی یا سابقه تاریخی: آموزه های قرآنی و روایی به مثابه دایره المعارف جامعی در بسیاری از زمینه های مرتبط با سلامت انسان قابل استفاده است. از این رو با توجه به تعریف آموزه های دینی در سه بعد شناختی، عاطفی و رفتاری می توان این مستندات را در جهت حفظ و ارتقای سلامت انسان ها به کار گرفت.

روش پژوهش: این مقاله با روش پژوهش اسنادی کتابخانه ای انجام گرفته است. بدین منظور که محقق به روش کتابخانه ای و از طریق بررسی کتاب ها و مقالات به بررسی این موضوع پرداخته است.

نتایج: آموزه های معنوی در سه بعد شناختی (شامل: بازگشت به اصل و فطرت پاک انسانی، غفلت زدایی، فلسفه ظهور بیماری ها)، عاطفی (شامل: استغاثه و تقرب به درگاه الهی، افزایش اعتقاد به ظهور منجی آخرالزمان) و رفتاری (شامل: خودمراقبتی، پیروی از دستورالعمل های بهداشتی، مواسات اجتماعی) منجر به حفظ و ارتقای سلامت جسمی و روانی در بحران کرونا می شود.

کاربرد و آثار: آموزه های معنوی با تاکید بر سه بعد شناختی، عاطفی و رفتاری شاکله سلامت جسمی و روانی انسان را تنظیم کرده و منجر به بهبود کیفیت زندگی انسان می شود.

کلیدواژگان: آموزه های معنوی، سلامت، بحران کرونا

بررسی نقش سلامت معنوی در کاهش استرس و اضطراب ناشی از کووید-۱۹

عاطفه قدری^{۱*}، حامد دلام

^{۱*} کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده علوم پزشکی لارستان، لارستان، ایران awtigh390@gmail.com

مقدمه: با افزایش شیوع کووید-۱۹ در سطح جهان، مشکلات جسمی و روانی ناشی از آن نیز روبه افزایش است. سلامت معنوی یکی از ابعاد مهم سلامتی است که نقش مهمی در سازگاری با شرایط استرس زای ناشی از بیماری و ناملایمات زندگی دارد. مطالعه حاضر با هدف تعیین نقش سلامت معنوی در کاهش استرس و اضطراب ناشی از کووید ۱۹ طراحی شد.

مستندات قرآنی، روایی، سابقه تاریخی: قرآن کریم ذکر الهی را باعث اطمینان قلب می داند و می فرماید: «آگاه باشید که تنها یاد خدا آرام بخش دل هاست.» (سوره رعد آیه ۲۸)؛ قرآن کریم برخورداری از قلب سلیم را سلامت معنوی معرفی می کند و صاحبان قلب سلیم را واجد روحی آرام و مطمئن توأم با احساس امنیت، اعتماد، امیدواری، خوش بینی، مثبت اندیشی، تسلیم به قضای الهی می داند که از ترس و اضطراب حوادث آینده و حزن و اندوه از دست دادن ها در امان هستند.

روش پژوهش: پژوهش حاضر یک مطالعه مروری کوتاه بود که در سال ۲۰۲۱ انجام شد. پایگاه های اطلاعاتی PubMed، گوگل اسکالر و SID جهت استخراج اطلاعات، انتخاب شدند. کلیدواژه های انتخابی شامل کووید-۱۹، سلامت روان و سلامت معنوی بود. مقالات فارسی و لاتینی که به موضوع موردنظر اشاره کرده بودند مورد بررسی قرار گرفتند. در نهایت ۱۰ مقاله مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج: از عناصر سلامت معنوی ایمان به خداست که رابطه آن در مطالعه حاضر با کاهش استرس و اضطراب ناشی از کووید ۱۹ و افزایش کیفیت زندگی کاملاً مشهود و معنی دار است و سایر مطالعات هم بر نقش ایمان در کاهش مسائل روانی تاکید کرده اند؛ همچنین باور به رحمت الهی را می توان مهمترین نشانه سلامت معنوی دانست؛ از دیگر ثمرات سلامت معنوی میتوان به: مثبت نگری، اعتماد به نفس، خوش بینی، معنا و هدف داری در زندگی، امیدواری، افزایش توانمندی فردی، پذیرش و تحمل رنج، سازگاری با استرس ها و مشکلات، توسعه خود کنترلی، درمان و کنترل افسردگی اشاره کرد.

کاربرد و آثار: تمرین صبر و توکل و امید به رحمت الهی که از جمله مهمترین مولفه های ارتقای سلامت معنوی در مردم است همچنین افزایش حمایت های اجتماعی، انجام خدمات آموزشی، مشاوره ای، حمایتی و درمانی می تواند در کاهش استرس و اضطراب ناشی از کووید ۱۹ در افراد موثر باشد. **کلیدواژگان:** سلامت معنوی، کووید ۱۹، سلامت روان، اضطراب

آداب پزشکی از منظر سیره نبوی(ص)

فاطمه دانشمند

دانشجوی کارشناسی پیوسته فناوری اطلاعات سلامت ورودی ۹۹ دانشگاه علوم پزشکی شیراز
۰۹۳۰۱۴۴۸۳۹۴fateme.daneshmand78@yahoo.com

مقدمه: موضوع دانش پزشکی و هدف آن، تامین سلامت و تندرستی آدمی است. پزشکی، حرفه ای است که در هیچ دوره ای، مردم از آن بی نیاز نبوده و نیستند و پزشک با هدف تامین سلامت جسم مردم، آنها را برای امور دنیوی و اخروی آماده نگه می دارد. هدف از این مقاله، بررسی اهمیت و آداب پزشکی از نگاه اسلام و پیامبر می باشد.

مستندات قرآنی و روایی: در علم پزشکی، پزشک باید تمام خصوصیات خلقت را در بدن انسان مورد مطالعه قرار دهد. بنابراین می توان گفت حرفه پزشکی در اسلام، حرفه ای مقدس است و دین اسلام، به سلامت انسان اهمیت می دهد. به گونه ای که پیامبر خدا (ص) فرمودند: "آن که دردها را آفریده برای آنها درمان نیز آفریده است."

روش پژوهش: روش نگارش مقاله به صورت مروری روایتی می باشد و در جمع آوری اطلاعات از منابعی مانند: "اینترنت، روایات، احادیث و..." استفاده شده است.

نتایج: کوشش برای نجات جان انسان ها و اعاده سلامت به آنها و سالم سازی محیط انسانی، از ارزش های اخلاقی است و پزشک، علاوه بر تشخیص درد و راه درمان آن، از لحاظ روحی نیز به بیمار توجه خاصی می کند.

کلید واژگان: پزشکی، سلامتی، اسلام، نبوی

مفاهیم قرآنی در مورد تاثیر ذکر و یاد خداوند و توکل به خدا بر سلامت روانی

فاطمه زارع زردینی

دانشجوی رشته پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

Email: fa353za@gmail.com

مقدمه و بیان مسئله: این تحقیق باهدف پیداکردن آیات و مفاهیم مرتبط با سلامت روانی انجام شد. در این زمینه آیات مرتبط با سلامت روانی با محوریت تاثیر ذکر و یادخداوند و توکل به خدا مورد بررسی قرار گرفت. در این تحقیق، مفهوم سلامت روانی به معنی تاب‌آوری و داشتن آرامش و امیدواری و غلبه بر اضطراب، استرس، ترس، نگرانی، غم و اندوه و ناامیدی و ... حتی در اوج سختی، برای رسیدن به هدف متعالی انسانی است.

روش پژوهش: روش تحقیق استفاده شده در این پژوهش، قرآن‌پژوهی یا پژوهش در قرآن است. به این معنی که با استفاده از منابع شناخت محقق از قرآن و جستجو اینترنتی، آیاتی که با سلامت روانی ارتباط داشته پیدا گردیدند و آیاتی که به نظر می‌رسید ارتباط بیشتری با سلامت روانی دارند تحلیل و در قالب دو عنوان یادخداوند و توکل به خداوند دسته‌بندی شدند.

نتایج تحقیق: نتایج این تحقیق، به استناد آیات قرآنی حاکی از این است که یاد خداوند و توکل به او سلامت روانی انسان را تضمین می‌کنند. یعنی حتی در اوج سختی‌ها، باعث می‌شوند انسان به آرامش و امیدواری دست یابد و بتواند بر مشکلاتی مثل اضطراب، نگرانی، ناامیدی و ... غلبه کند و تاب‌آوری انسان را افزایش می‌دهند. یادخداوند و توکل شرایطی دارند از جمله این که انسان باید به خداوند، قدرت و دانایی و بزرگواری خداوند و آیات قرآن کریم اعتقاد قلبی داشته‌باشد. یاد خداوند هم به صورت زبانی انجام شود و هم قلبی و هم رفتار انسان متاثر از آن باشد. نیز یاد خداوند به صورت مداوم و جزء برنامه روزانه انسان باشند.

یکی از شرایط توکل، تقوا می‌باشد. برای خروج از مشکلات و سختی‌ها و نیز گشایش رزق، تقوا و دوری از گناه لازم است. نیز انسان به‌هیچ‌وجه نباید ناامیدی شود و حتی وقتی گناهکار است، نباید از رحمت خداوند ناامید باشد. ناامیدی در قرآن معادل گمراهی و کفر است.

کاربرد نتایج: نتایج این تحقیق می‌تواند برای فرد مومن کاربرد داشته باشد تا مفهوم سلامت روانی و روش‌های تامین آن در قرآن را بداند. و بفهمد که با چه شرایطی و چگونه می‌تواند به سلامت روان دست یابد. نیز محققین می‌توانند، در ادامه این تحقیق، تحقیق جامع‌تری در زمینه مفهوم سلامت روانی در قرآن و راه‌های تامین آن انجام دهند.

کلیدواژگان: سلامت، یادخدا و توکل، آرامش، امید، اضطراب

تأثیر دعا در بهبود سلامت روان مبتنی بر آموزه های سیره نبوی (ص)

فاطمه زارع^{۱*}، حامد دلّام^۱

^۱ کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده علوم پزشکی لارستان، لارستان، ایران

fatemeh79zr@gmail.com

مقدمه: یکی از گرفتاری های مهم رو به افزایش جوامع، مشکلات بهداشت روان است. از سوی دیگر، همه روزه به شمار متخصصانی که برای درمان بیماری های روانی بر رفتارهای مذهبی متمرکز می شوند، اضافه می شود. دعا درحقیقت یک فرآیند شفابخش است که برای تسکین بیماری مورد استفاده قرار می گیرد. در این راستا، سعی بر آن است که تأثیر دعا در بهبود سلامت روان مبتنی بر آموزه های سیره نبوی(ص) روشن گردد.

مستندات قرآنی، روایی، سابقه تاریخی: آیه در شفا بخشی خدا: *وَ إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ* (بقره ۱۸۶). نقش دعا در شفایابی: مرد نابینایی نزد پیامبر(ص) آمد و گفت: از خدا بخواه به من عافیت بخشد. پیامبر(ص) فرمودند وضو بگیرد، دو رکعت نماز بگذارد و دعا کند (مسند احمد، ج ۴، ص ۱۳۸).

روش پژوهش: پژوهش حاضر یک مطالعه مروری کوتاه بود که در سال ۲۰۲۱ انجام شد. پایگاه های اطلاعاتی گوگل اسکالر و SID جهت استخراج اطلاعات، انتخاب شدند. کلیدواژه های انتخابی شامل دعا، سلامت روان و سیره نبوی بود. مقالات فارسی و لاتینی که به موضوع موردنظر اشاره کرده بودند مورد بررسی قرار گرفتند. در نهایت ۱۱ مقاله مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج: پیامبران، بشر را آموخته اند که با خدا از همه چیز سخن گوید. از سفارش های موکد رسول اکرم (ص)، توصیه به دعا بوده است. مسلمانان علاوه بر تعالیم عالی موجود در قرآن کریم، سنت رسول اکرم (ص) و خاندان پاک ایشان را نیز در اختیار دارند که بخشی از این تعالیم مربوط به نقش دعا در درمان بیماری ها می باشد. بررسی مطالعات نشان داد که اعتقاد به دعا و سیره نبوی، بهبود سلامت روان را به دنبال دارد.

کاربرد و آثار: عملکردهای مذهبی همچون دعا کردن می تواند زمینه ساز رشد برخی ویژگی های شخصیتی نظیر اعتماد به نفس بالا و احساس کنترل بر شرایط باشد و در نهایت سبب ارتقای سلامت روانی شود. دعا کردن، با ایجاد آرامش و کاهش استرس ها، اثر بسزایی در بالا بردن سلامت روانی دارد. متمرکز شدن روی رفتارهای مذهبی، یکی از راه های درمانی مهمی است که برای بیماران روانی موثر می باشد. البته دعا درمانی یک روش جایگزین نیست و اغلب مکمل سایر روش ها می باشد.

کلید واژگان: دعا، سلامت روان، سیره نبوی

رابطه بین تربیت نبوی (ص) و اپی ژنتیک: یک مطالعه مروری کوتاه

فاطمه زارع^۱، حامد دلان^۱

^۱ کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده علوم پزشکی لارستان، لارستان، ایران

fatemeh79zr@gmail.com

مقدمه: ترتیب ژن ها دارای اهمیت می باشد؛ چرا که تغییر در ترتیب ژن ها تغییرات وراثتی را به دنبال دارد. این ژن ها هستند که اطلاعات نسل ها را به نسل بعد انتقال می دهند. سوال این است که چگونه می توان بدون اینکه تغییری در ترتیب ژن ها دیده شود، تغییراتی را به نسل های بعدی انتقال داد؟ در پاسخ به این سوال، مطالعه ما با هدف بررسی رابطه بین تربیت سیره نبوی (ص) و اپی ژنتیک انجام شد.

مستندات قرآنی، روایی، سابقه تاریخی: فضیل بن عثمان از امام صادق (ع) چنین نقل کرده است: «هیچ کودکی جز بر فطرت به دنیا نمی آید، این پدر و مادرش هستند که او را یهودی یا مسیحی یا مجوسی بار می آورند» (ابن بابویه، ۱۴۱۳ق، ج ۲: ۴۹).

روش پژوهش: پژوهش حاضر یک مطالعه مروری کوتاه بود که در سال ۲۰۲۱ انجام شد. پایگاه های اطلاعاتی گوگل اسکالر و SID جهت استخراج اطلاعات، انتخاب شدند. کلیدواژه های انتخابی شامل اپی ژنتیک، فطرت و تربیت نبوی بود. مقالات فارسی و لاتینی که به موضوع مورد نظر اشاره کرده بودند مورد بررسی قرار گرفتند. در نهایت ۱۰ مقاله مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج: اپی ژنتیک، چگونگی تغییرات فنوتیپی یک سلول، بدون تغییر در توالی DNA را بیان می کند. تجربیات دریافتی و تغییرات محیطی سبب تاثیر بر عملکرد ژن ها و در نهایت مغز و رفتار می شوند، به نحوی که این تغییرات اپی ژنتیکی می تواند به نسل های آینده نیز منتقل شود. با توجه به هدایت فطری و کمال جویی بشر، سرشت انسان و نسل او تربیت پذیر می باشد. تعلیم و تربیت انسان ها با هر گونه صفات ژنتیکی، از جمله اهداف مهم بعثت انبیا است. رسول اکرم (ص) و سایر پیامبران آمده اند تا جامعه را بر پایه ایمان به خدا تربیت کنند و از راه تربیت صحیح، آدمیان را به صفات پسندیده مزین سازند. همچنین پیامبر اسلام (ص)، فلسفه بعثت خویش را تکمیل مکارم اخلاق بیان می کند.

کاربرد و آثار: تربیت، نقش قابل توجهی در تکامل شخصیت دارد. در نتیجه با تربیت صحیح می‌توان فضیلت و پاکی را در کسانی که زمینه‌های ناپاکی به ارث برده اند احیا کرد و کسانی که وارث صفات پسندیده هستند، می‌توانند آن را حفظ کنند.

کلید واژگان: اپی ژنتیک، فطرت، تربیت نبوی

بررسی تاثیر معنویت بر اضطراب ناشی از اپیدمی بیماری کووید ۱۹: یک مطالعه مروری

فروش عزیز^{۱*}، مریم پران^۲

^۱عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س)، دانشجوی کارشناسی ارشد، مرکز تحقیقات سیاست‌گذاری سلامت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران
^۲عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س)، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

مقدمه: بحران کووید ۱۹ یک پدیده جهانی و غیرقابل پیش بینی بود که بر جوانب مختلف سلامت جامعه تأثیر گذاشت. یکی از مهم‌ترین پیامدهای روانی ناشی از بیماری کووید ۱۹، اضطراب می باشد که در مدت زمان کوتاهی عواقب و آثار سوء اختلالات اضطرابی بر جنبه های مختلف زندگی افراد جامعه مشهود شد و مورد توجه سیاست‌گذاران سلامت قرار گرفت. بیماری ها به خصوص بیماری های تهدید کننده حیات باعث پررنگ تر شدن نقش مذهب و معنویت در زندگی افراد می شوند. معنویت از ریشه اسپیریچوالی‌تیس به معنای تنفس است و مفهومی وسیع تر از مذهب دارد. معنویت و راه‌هایی که حضور خداوند و ارتباط با او تجربه می شود، باعث ایجاد منبعی غنی برای افراد می‌گردد. زمانی که فرد در معرض خطر است یا از نظر جسمی ناتوان شده است ذهنیت پردازی می‌تواند او را قادر سازد که به مکانی دیگر سفر کند که این مکان شاید مکانی شفا دهنده و التیام بخش برای او باشد. احساس آرامش روح در او ایجاد کند و موجب شود بیمار در فعالیت‌هایی مانند دعا کردن و ارتباط با خدا شرکت جوید. هدف از این مطالعه بررسی تأثیر معنویت بر اضطراب ناشی از اپیدمی بیماری کووید ۱۹ می‌باشد.

مستندات قرآنی و روایی یا سابقه‌ی تاریخی: امام سجاد (ع) معنویت و عشق به معبود را آرام بخش دل‌ها و شفا بخش دردها می‌داند و می‌گوید: «تویی مقصود! مناجات با تو فرح و آرامش خاطر من و دوی مرض و شفای قلب سوزانم است».

روش پژوهش: تحقیق حاضر یک مطالعه مروری می‌باشد. جمع آوری داده‌ها از طریق بانک‌های اطلاعاتی Magiran, Sid, Cochrane Library, Google Scholar, Proquest, Pub Med, ScienceDirect در بین سالهای ۲۰۲۱_۲۰۱۹ و با استفاده از کلید واژگان‌های کووید ۱۹، اضطراب، معنویت و سلامت روان انجام شده است. مقالات به دست آمده بر حسب هدف پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

نتایج: مذهب و معنویت می‌تواند نقش موثری در مدیریت استرس و اضطراب، آرامش روان و خودکارآمدی داشته باشد. منابع معنوی، سازگاری با بحران کووید ۱۹ در ابعاد رشد شخصی، رفتارها و نگرش‌های سلامتی و ارتباط اجتماعی ارتقاء می‌بخشد. همچنین گرایش به معنویت و تجربه آن می‌تواند در تطابق فرد مؤثر باشد. این واقعیت که مذهب و معنویت از جمله عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت هستند، یک توافق کلی بین متخصصان می‌باشد.

کاربرد و آثار: لازم است که در شرایط بحرانی کووید ۱۹ علاوه بر بیماری، افراد را اعم از افراد سالم و بیمار مدنظر قرار بگیریم و به منظور تسهیل امر مراقبت و درمان بُعد پنهان وجود افراد را مورد عنایت داشته باشیم؛ به گونه ای

که مداخلات مراقبت معنوی نیز در امر درمان و مراقبت وارد گردد. بدین منظور لازم است تمام اعضای تیم درمان نیازهای روحی و معنوی بیماران را مورد حمایت قرار دهند.

کلیدواژگان: کووید ۱۹، معنویت، اضطراب، سلامت روان

درمان حکیمانه‌ی "طیبِ دَوّار" در سلامت روان

گیتی کلایی^۱، پری دوان علامه زاده^۲، فاطمه البرزی حقیقی^۳

^۱ ۰۹۱۲۴۴۷۳۸۵۳، giti.kolaei@yahoo.com، مدیرموسسه تخصصی جامعه النور شیراز، نویسنده مسئول .

^۲ ۰۹۱۷۱۳۹۷۹۷۷، p.alamezadeh@gmail.com، طلبه سطح ۴، موسسه تخصصی جامعه النور شیراز.

^۳ ۰۹۱۷۶۸۹۲۲۸۷، hagigi313@yahoo.com، طلبه سطح ۴، موسسه تخصصی جامعه النور شیراز.

مقدمه: اسلام انسان را دارای دو بعد جسمانی و روانی می‌داند. در این پژوهش بعد روانی سلامت انسان مورد توجه قرار گرفته است. فضائل و رذائل اخلاقی نشانه‌های سلامت روح انسان یا بیماری آن هستند و پیامبران الهی و پیشوایان معصوم و همچنین معلّمان اخلاق، طبیبان روحانی بوده و دستورات آنها داروهای شفابخش می‌باشند. تمرکز مقاله بر صفات پیامبر ﷺ با نگاه به حدیثی از نهج البلاغه است که توجه به بیماری‌های روانی و راهکار درمان آنها را متذکر می‌شود. پیامبر اسلام ﷺ به عنوان طبیب به دنبال علاج بیماری‌های مردم از راه نرمش و ملایمت بوده و در مرحله بعد از سختگیری و شدت استفاده می‌کند. این گونه برخورد همان تشریح امر به معروف و نهی از منکر عملی است که می‌تواند در سبک زندگی مردم در تمام جوانب موثر باشد.

اهداف: هدف از این تحقیق بدست آوردن بهترین راهکار مقابله با بیماری‌های روانی به صورت کلی است به صورتی که با آموزه‌های دینی تطابق داشته و در ایجاد سبک صحیح در زندگی اجتماعی انسانها موثر باشد تا از در کنار هم بودن احساس رضایت کنند.

یافته‌ها و نتایج: پیامبر اسلام ﷺ با استفاده از وحی برای سلامت انسانها دستورات کامل و جامعی دارد که به تمام جنبه‌های وجودی انسان و هماهنگی میان نیازهای آنها توجه شده و با دستورات تشریحی قرآن کریم در یک راستا می‌باشد.

روش تحقیق: پژوهش پیش رو با توجه به موضوع و ماهیت آن، از جمله پژوهشهای تحلیلی به شیوه استنباطی و استنتاجی از آیات قرآن و روایات است.

کلید واژگان: طبیبِ دَوّار، سلامت روان، حکمت، دانش.

تاثیر نیایش بر ارتقای سلامت معنوی و کاهش استرس و اضطراب ناشی از کووید-۱۹

محمودرضا پیروی^۱، میلاد احمدی مرزآله^{*}

^۱ گروه سلامت در بلایا و فوریت ها، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران
^{*} نویسنده مسئول: میلاد احمدی مرزآله، گروه سلامت در بلایا و فوریت ها، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران. ۰۹۱۸۳۵۸۲۷۳۷، miladahmadimarzaleh@yahoo.com

مقدمه: بیماری کرونای جدید (COVID-19) بسیار مسری و خطر عفونت زایی و شیوع گسترده بسیار بالایی دارد و با توجه به پاندمی سریعی که در دنیا داشته در ۳۰ ژانویه ۲۰۲۰، توسط WHO شرایط اضطراری جهانی بهداشت عمومی اعلام شد. شایع ترین علائم بالینی این ویروس شامل تب و سرفه، سردرد، گرفتگی عضلات، خستگی است، با این حال علائم روانشناختی از جمله اضطراب، افسردگی، استرس و ترس نیز از علائم بلند مدت آن است. لذا این مطالعه با هدف بررسی تاثیر نیایش بر کاهش اضطراب و استرس ناشی از کووید-۱۹ به صورت مروری در سال ۱۴۰۰ انجام شد.

روش تحقیق: این مطالعه به صورت مروری با هدف بررسی تاثیر نیایش بر کاهش اضطراب و استرس ناشی از کووید-۱۹ بود. در پایگاه های مختلفی از جمله PubMed، Scopus، Web of Sciences و همچنین پایگاه های ایرانی از جمله SID نیز جستجو انجام شد. بازه زمانی جستجو از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱ بود. در نهایت مقالات مرتبط استخراج و در جداول طراحی شده، خلاصه سازی انجام گردید.

نتایج: بسیاری از مطالعات به موثر بودن نیایش و دعا در کاهش استرس و اضطراب ناشی از بیماری های واگیردار اذعان داشته اند. دعای توسل یکی از دعهایی است که از جانب پرودگار زودتر پاسخ داده می شود و در شرایط اضطراری و بلایا بخصوص کووید-۱۹ توصیه اکید شده است که باعث کاهش اضطراب و استرس فرد می شود. خواندن زیارت عاشورا، دعهای توسل، ندبه و کمیل و ادعیه های ویژه به صورت مکرر توسط امامان و حتی مطالعات مختلف برای رسیدن به آرامش توصیه شده است.

کاربرد و آثار: نیایش یک فعالیت معنوی است که اغلب توسط بیماران برای تسهیل سلامتی و ارتقا سطح سلامتی در هنگام بیماری استفاده می شود. جامعه علمی نیایش را درمانی مکمل می داند. در آیین اسلامی، نیایش جایگاه بسیار ویژه ای دارد تا اضطراب را برطرف سازد، نگرانی را از بین ببرد و امید قلب انسان را روشن کند؛ لذا توصیه می شود که در مراکز خاص از جمله درمانگاه ها و بیمارستان ها به صورت ویژه مدنظر گرفته شود. **کلیدواژگان:** کووید-۱۹، استرس، نیایش، اضطراب

پزشک شایسته یا انسان صالح: برونداد مطلوب آموزش پزشکی کدام است؟

مرتضی حیدری*، اکرم حیدری

مرکز تحقیقات سلامت معنوی، دانشگاه علوم پزشکی قم *نویسنده مسؤول، mortezaheidari.mh@gmail.com، ۰۹۱۲۷۴۸۵۷۷۹

مقدمه: بهره‌گیری متعهدانه و همراه با اخلاق از دانش، از ملزومات یک پزشک خوب است که معمولاً با تعبیر درست‌کرداری از آن یاد می‌شود و شامل دانش، نگرش و عملکرد صحیح است که قدرت تشخیص خوب از بد بر اساس معیارهای ارزشی و عمل بر طبق آن حتی در صورت مغایرت با منفعت شخصی وی را فراهم می‌آورد. امام صادق (ع)، جامعه را نیازمند پزشک بصیر مورد اعتماد می‌داند و امام علی (ع)، شرط طبابت را، تقوا و نصیح و مجاهدت ذکر کرده‌اند. قرآن کریم هم، ایمان و عمل صالح را در کنار هم ذکر نموده است تا تأکید نماید عمل صالح آنگاه که ریشه در ایمان، باور صحیح و نگرش الهی داشته باشد، ارزشمند، ماندگار و اثربخش است. به نظر می‌رسد تحقق این امر متضمن و مستلزم رویکرد تربیتی خاصی است که عملکرد مطلوب دانش‌آموختگان را بر مبنای باور و نگرش صحیح تضمین نماید. با توجه به چالش‌های موجود در نظام آموزش علوم پزشکی کشور در بعد تربیتی، این مطالعه به منظور شناسایی راهکارهای مربوطه انجام شده است.

روش پژوهش: این مطالعه با مرور مطالعات و پیشینه مرتبط از یک سو و بررسی شواهد قرآنی و روایی از سوی دیگر انجام شده است.

نتایج: پرورش فضائل انسانی همچون علم‌دوستی، سخت‌کوشی، شفقت، نوع‌دوستی، خیرخواهی، شکیبایی، صداقت، عدالت، تعالی‌جویی، کمال‌طلبی، خوش‌خویی، گذشت، وظیفه‌شناسی، پاسخگویی، تواضع و ادب، از اهداف تربیتی نظام آموزش علوم پزشکی مطلوب است. رویکردهای اخیر مانند حرفه‌ای‌گری بیش از تمرکز بر اعمال یک پزشک، به اینکه پزشک باید چگونه انسانی باشد و چه ویژگی‌ها، صفات، فضیلت‌ها و اخلاق فردی داشته باشد، می‌پردازد. در چنین رویکردی، عملکرد بیش از آنکه متأثر از چارچوب‌های بیرونی باشد، از درون، وابستگی و التزام به بروز اعمال شایسته را داشته و نگاه کل‌نگر و غنای درونی و روحی انسان، وی را قادر می‌سازد در رفتارهای فردی، حرفه‌ای و اجتماعی خود، عملکردی شایسته از نظر معیارهای دینی در عین کارآمدی و اثربخشی بالا در سطوح مختلف کاری به نمایش بگذارد و نسبت انسان با خود، دیگران، پیرامون و مهم‌تر از همه رابطه وی با خالق خود که همه نسبت‌های دیگر هم از آن متأثر می‌شود، معنای زندگی انسانی را شکل می‌دهد.

کاربرد و آثار: با توجه به اینکه انتظار می‌رود خروجی نظام آموزش علوم پزشکی، دانش‌آموختگانی باشد که علاوه بر تخصص و توانمندی، واجد شایستگی‌هایی چون تعهد و اخلاق‌مداری نیز باشند. راهکار مناسب برای این امر، رویکرد تقویت ایمان و عمل صالح است که می‌تواند مبنای توسعه کل‌نگرانه شایستگی‌های دانش‌آموختگان علوم پزشکی باشد. این مطالعه با حمایت مرکز تحقیقات راهبردی آموزش پزشکی (نصر) در قالب طرح شماره ۹۷۲۴۲۴ انجام شده است.

کلید واژگان: درست‌کرداری، آموزش پزشکی، عمل صالح، ایمان

مراقبت متعالی در منزل جهت کنترل استرس در زمان همه گیری کووید-۱۹

مرضیه باریز^۱، محمودرضا پیروی^۲، میلاد احمدی مرزاله^{۳*}

^۱ گروه فناوری اطلاعات سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران
انجمن علمی فناوری اطلاعات سلامت ایران، ایران

^۲ گروه سلامت در بلایا و فوریت ها، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران
* میلاد احمدی مرزاله، گروه سلامت در بلایا و فوریت ها، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران. تلفن:

miladahmadimarzaleh@yahoo.com ، ۰۹۱۸۳۵۸۲۷۲۷

مقدمه: بیماری کووید-۱۹ موجب ایجاد اختلالات روانشناختی و استرس گسترده ای در سطح جهان شده است و باعث افزایش اضطراب، افسردگی و احساس آسیب پذیری می شود. در قرآن کریم مدیریت بحران و حفظ تعادل هیجانی یکی از مهمترین عوامل زمینه ساز برای مقابله با بحران های روانشناختی و مصیبت هاست. سلامت معنوی موجب آرامش روان، احساس امنیت، امیدواری، خوش بینی و در امان ماندن از ترس و اضطراب و اندوه می شود. هدف از این مطالعه استفاده از مراقبت متعالی در منزل جهت کنترل استرس در زمان همه گیری کووید-۱۹ با دعا و نیایش، ذهن آگاهی، یوگا و مدیتیشن می باشد که در سال ۱۴۰۰ انجام شد.

روش تحقیق: این مطالعه بصورت مروری در سال ۲۰۲۱ انجام شد. مقالات از پایگاه های اطلاعاتی استخراج شدند و آیات قرآن کریم جمع آوری شدند. ضمن بررسی مقالات مرتبط با موضوع و تحلیل آیات قرآن و مفاهیم، این مطالعه به بررسی کاربرد مراقبت متعالی در همه گیری ویروس کرونا می پردازد.

نتایج: این مطالعه نشان می دهد دریافت مراقبت متعالی و ارتقا سلامت معنوی می تواند در بحران های روانشناختی به بیماران و درمانگران کمک کند و باعث افزایش صبر، پذیرش و تحمل رنج، سازگاری با استرس، مثبت نگری و هدف مندی در زندگی شود.

کاربرد و آثار: بشر همواره در گرفتاریها و مشکلات از خداوند طلب یاری و کمک میکند. مداخلات معنوی و مراقبت متعالی در منزل در بیماران و کسانی که از اضطراب و افسردگی رنج میبرند، با نماز و نیایش، ذهن آگاهی، مدیتیشن نشسته، یوگای سبک، مدیتیشن پیاده روی و تمرینات آیکیدو منجر به سلامتی معنوی، کاهش اضطراب و افسردگی می شود.

کلیدواژگان: کووید-۱۹، یوگا، نیایش، مراقبت متعالی، خانه

راهکارهای درمان افسردگی با تکیه بر آیات و روایات نبوی

مریم زارع*، مریم مشکواتی

*سطح دو، حوزه علمیه فاطمه الزهرا (سلام الله علیها) _ شیراز ۰۹۳۹۹۵۰۳۰۲۲. 1zare500@gmail.com.

مقدمه: امروزه یکی از مشکلات در سنین مختلف مخصوصاً در دوران جوانی اضطراب‌های روحی و افسردگی است. این بیماری بسیاری از عوامل زندگی از جمله فعالیت‌های روزانه، خوراک، لذت‌های زندگی، سلامت جسم و روان، تحصیلات و... را تحت تاثیر قرار دهد. روانشناسان به دنبال یافتن علت این امر بر آمدند و از طریق آمارگیری به این نتیجه رسیدند که مهمترین عامل در درمان بیماریهای روانی دین است. چون دین اسلام خاتم ادیان و اکمل ادیان است پس منشأ اصلی آرامش را باید در آن جست.

پیشینه: در سالهای اخیر کوشش‌های زیادی در زمینه روان درمانی افرادی که دچار بیماری‌های روانی و اضطراب‌های شخصیتی و عدم تعادل آن هستند، انجام شده است که هیچ کدام موفقیت مورد انتظار را در از میان بردن یا پیشگیری از بیماری‌های روانی کسب نکرده است. قرآن کریم که بزرگترین معجزه پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) است و تمام آنچه را که بشر برای هدایت نیاز داشته و در آن آمده است، کاملترین نسخه برای درمان بیماری‌ها و آرامش روح است. این مقاله با استفاده از منابع مکتوب موجود در کتابخانه‌ها و مقالات معتبر علمی - پژوهشی و سایتها علمی استفاده شده است. از جمله: اضطراب و نگرانی (عامل بیماری‌های روانی)، حق جو. بانک جامع بیانات مقام معظم رهبری (دام ظلّه)، خامنه‌ای. با افسردگی‌ام چه کنم، فقیهی.

اهداف و دستاوردها: در جوامع غربی هم متوجه شده‌اند که برای درمان بیماری‌های روحی باید به دین پناه برد و چون دین اسلام خاتم ادیان و اکمل ادیان است پس منشأ اصلی آرامش را باید در آن جست. غم و افسردگی ریشه در ضعف ایمان دارد و اگر ایمان به خدا و امداد و رحمت او در وجود انسان تقویت شود، بسیاری از غم‌ها و غصه‌ها از بین می‌رود. در این مقاله پس از تعریف افسردگی و بیان علل و علائم و نشانه‌های آن، و نگاهی اجمالی به آیات و روایات، علائم و نشانه‌های افسردگی، عوامل افسردگی، درمان افسردگی پرداخته شده است.

نتیجه گیری و یافته‌ها: این اختلال روانی علل و عوامل مختلفی دارد که مهمترین آن وابستگی شدید به دنیا، نگاه مادی داشتن به زندگی، کوتاهی و تنبلی در وظیفه، چشم داشت به کمک دیگران، منفی نگری و توقعات نادرست است. اگر انسان متوجه شود که تنها چیزی که می‌تواند وی را راضی کند و او را از سر درگمی و پوچی نجات دهد و به زندگی‌اش معنا ببخشد رسیدن به خدا است، دیگر به خاطر خدا زندگی می‌کند، به خاطر او تلاش می‌کند و برای رسیدن به او همه سختی‌ها را تحمل می‌کند.

کلید واژگان: افسردگی، درمان، عوامل، غم

بررسی جایگاه ادب در تربیت اسلامی و روایات نبوی

مریم زارع

سطح دو، حوزه علمیه فاطمه الزهرا (سلام الله علیها) _ شیراز ۰۹۳۹۹۵۰۳۰۲۲ Izare500@gmail.com.

مقدمه: ادب در شریعت اسلامی از جایگاه و مقام ویژه‌ای برخوردار است و در سربلندی و عزت انسان نقش حائز اهمیتی دارد. ادب به معنای حفظ حد و اندازه هر چیز است و چون هدف اسلام، سر و سامان دادن به جمیع جهات زندگی انسانی است و هیچ یک از شئون انسانیت، را از قلم نینداخته است. اما ادب، از مفاهیم مظلوم و غریبی است که هنوز در فرهنگ ما جایگاه و اهمیت رفیع خود را به دست نیاورده است. آتش افروزی‌ها، ظلمها، ستم‌ها، بی‌برکتی‌ها، ناراحتی‌ها، کدورت‌هایی که در جامعه اتفاق افتاده است، همه ریشه در عدم رعایت ادب دارد.

پیشینه: ادب یکی از سرمایه‌های ارزشمند و بهترین وسیله برای تربیت انسان است و در آیات قرآن و روایات اهل بیت (علیهم السلام) بسیار مورد تاکید قرار گرفته تا جایی که ادب به عنوان بهترین ارث و اولین وظیفه والدین درقبال فرزند شمرده شده این مقاله با استفاده از منابع مکتوب موجود در کتابخانه‌ها و مقالات معتبر علمی - پژوهشی و سایتها علمی استفاده شده است. از جمله: *تربیت آرمانی* (گذری بر اهداف، راهبردها و شیوه‌های تربیتی با الهام از سیره استاد کرباسچیان)، بنی هاشمی. *ادب الهی کتاب سوم: تربیت فرزند*، تهرانی. *خاتم النبیین (صلی الله علیه و آله و سلم)*، کمالی.

اهداف و دستاوردها: مفهوم ادب می‌تواند ساختار فرهنگ و جامعه و روابط انسانی را اصلاح کند، بدون آنکه باری بر دوش دین و اعتقادات نهاده باشد. به عبارت دیگر می‌توان گفت ادب مقدمه دینداری است و ما بیش از اینکه از مردم و از خودمان مطالبه دینداری کنیم، باید مطالبه ادب کنیم و انتظار ادب داشته باشیم. در این نوشتار پس از تعریف لغوی و اصطلاحی ادب و قلمرو آن به بررسی بخش‌های از جمله: ادب بهترین وسیله برای تربیت، ادب در آیات و روایات، جلوه‌هایی از ادب یاران امام حسین (علیه السلام) پرداخته شده است.

نتیجه گیری و یافته‌ها: ادب در تربیت اسلامی جایگاه ویژه‌ای دارد و در حقیقت میزان رشد و شکوفایی شخصیت یک فرد است که منهای آن در هر درجه و سطحی که باشد فاقد ارزش و بها است. از آنجا که یکی از عوامل مهم تربیت، پیروی محض و همه جانبه از خداوند سبحان، دین محوری در زندگی، مراقبت و در ذکر خدا بودن است، و همه این‌ها نیاز به آداب دارد. ادب دینداری را آسان می‌کند به انسان تواضع می‌دهد و او را تا اوج عشق بازی می‌برد و می‌توان گفت ادب از محبت مهمتر است، با ادب می‌توان حداقل ارتباط با خدا را حفظ کرد.

کلید واژگان: ادب، تربیت، دینداری

سلامت جسمی، روحی و روانی از منظر سیره نبوی

زینب دمیری*، مریم مشکواتی

* طلبه سطح دوم، حوزه علمیه فاطمه الزهرا (س)، شیراز. ۰۹۱۷۷۳۸۱۸۱۶.dameri6975@gmail.com

مقدمه: سلامت جسم و روح و روان برای هر انسانی از جمله آرزوهای همیشگی او است. جامعه‌ای متکامل شمرده می‌شود که تمام اهرم‌های کمالش بر مبنای سلامت جسم و روان افرادش پایه‌ریزی شده باشد. لذا بسیار مناسب است که در تبیین این موضوع مهم از الگوهای دینی و متون مذهبی کمک گرفته شود و به جا است که آداب زندگی پیامبر بزرگوار در بعد نظافت و بهداشت بار دیگر بازخوانی گردد.

پیشینه: رعایت بهداشت فردی و اجتماعی در اسلام مطلوب و بسیار مورد توجه است. راجع به این رویکرد، ده‌ها آیه در قرآن و حدیث است که به روشنی در برخی از امور رعایت بهداشت را لازم می‌داند. سابقه تاریخی بهداشت به ۳۹۰۰ سال قبل از میلاد مسیح، برمی‌گردد. در آن زمان بیماری صرفاً یک بلای آسمانی به شمار می‌آمد و کسی در حال بیماران دخالت نمی‌کرد و بیمار می‌بایست خودش خوب شود و یا بمیرد. این مقاله با استفاده از منابع مکتوب موجود در کتابخانه‌ها و مقالات معتبر علمی - پژوهشی و سایتها علمی استفاده شده است. از جمله: سیری دیگر در نهج البلاغه، سالاری‌فر، بهداشت روانی با نگرش به منابع اسلامی، پاینده. پیام‌های پیامبر آموزه‌های زندگی ساز، صادقی اردستانی. استفاده گردیده است.

اهداف و دستاوردها: نادیده گرفتن سلامت روان در طول تاریخ حیات بشر، چه خسارت‌های جبران‌ناپذیری را به بار آورده است و لذا بسیار مناسب است که در تبیین این موضوع مهم از الگوهای دینی و متون مذهبی کمک گرفته شود. در مقاله حاضر علاوه بر توجه به رویکرد قرآن به بهداشت، نمونه‌هایی از رفتار و سیره نبوی در رعایت بهداشت از جمله در تغذیه و لباس و آراستگی ظاهری و توجه به سلامتی جسمی تبیین شده است. و شامل بخش‌ها از جمله: تاریخچه بهداشت، اهمیت بهداشت در اسلام، بهداشت در قرآن، جایگاه بهداشت در اسلام، ابعاد نظام بهداشت و سلامتی در اسلام، بهداشت فردی در سیره نبوی، تعریف سلامت روانی از دیدگاه اسلام، آموزه‌های بهداشتی در سیره و سخن نبوی و ... است.

نتیجه گیری و یافته‌ها: در نگاه نبوی، پاکیزگی و آراستگی از اجزاء فرهنگ دینی و ایمانی است. انسان مورد نظر اسلام، فردی است که علاوه بر شاخص‌های اعتقادی و معنوی و اخلاقی از نظر جسمی و روانی نیز سالم است. تندرستی، آراستگی و توانایی جسمانی، یک هدف نهایی محسوب نمی‌شود بلکه هدفی واسطه‌ای و وسیله‌ای برای هدف والاتر است. و توجه به این اصول، نباید موجب دنیازدگی و دلبستگی به ناز و نعمت دنیوی گردد.

کلید واژگان: بهداشت، سیره، پیامبر (ص)، تغذیه، نظافت

کارکردهای سلامت روان از دیدگاه قرآن و روایات نبوی

مهسا کلانتری*، مریم مشکواتی

*سطح دو، مدرسه علمیه فاطمه الزهرا (سلام الله علیها) - شیراز. ۰۹۱۷۷۳۸۱۸۱۶

مقدمه: نیازهای زندگی امروز، تغییرات سریع اجتماعی و فرهنگی، تغییر ساختار خانواده، شبکه‌های گسترده، و ... پیچیدگی‌های زندگی را بالا برده و انسان‌ها را با چالش‌ها و فشارهای متعدد رو به رو ساخته است. افراد به دلایل مختلف دچار آشفتگی‌های هیجانی می‌شوند. سلامت روان که شامل آگاهی به عوامل معنوی و مادی و انگیزه‌هایی که سلامت فکر و اعتدال رفتار و کردار را سبب می‌شود منجر به بهبود زخم‌ها بشری می‌گردد.

پیشینه: یکی از متداول‌ترین مسائلی که امروزه بشر با آن دست و پنجه نرم می‌کند، اضطراب و فشارهای روانی است که در قرآن کریم نیز راهکارهایی برای درمان آن بیان شده است. امروزه روانشناسان راهکارهایی را برای درمان اضطراب و فشارهای روانی و تنیدگی ناشی از آن را نیز مطرح نموده‌اند. در این مقاله از منابعی همچون: کارکردهای تربیتی امید و نقش آن در سلامت روان از دیدگاه قرآن، خاکپور. نقش صبر در آرامش و سلامت معنوی انسان از نگاه قرآن و روایات اسلامی، رضوی دوست. نگاهی قرآنی به فشار روانی، حسینی کوهساری استفاده شده است.

اهداف و دستاوردها: پیشرفت‌های علمی و تکنولوژی گرچه فایده‌های بسیار داشته اما باعث افول عواطف و انزوای انسان شده است در چنین شرایطی آرامش روانی یکی از بهترین دست‌آویزهایی است که زخم روحی بشر را درمان می‌کند. این مقاله با روش کاربردی - توصیفی نوشته است و شامل بخش‌های از جمله: نقش صبر در سلامت روان، نقش امید در سلامت روانی، نقش توکل در سلامت روان، نقش عزت نفس در سلامت روان، نقش انفاق بر سلامت روان است.

نتیجه‌گیری و یافته‌ها: در جوامع امروزی به دلیل پیچیدگی‌های زندگی بشری و مشکلات فراوان، تقویت سلامت روان اهمیت از ویژه‌ای برخوردار است. سلامت روانی جامعه نقش زیادی در پیشرفت جوامع دارد زیرا وقتی آینده سازان به آن دست یابند جامعه به آرامش پایدار خواهد رسید. در نتیجه انسان به وسیله‌ی آرامش حقیقی که از ارتباط با خداوند متعال می‌گیرد، می‌تواند به آثار و برکات سلامت روانی پی‌ببرد و صفاتی مانند: امید، صبر، توکل و ... را در خود ایجاد کند.

کلید واژگان: سلامت، روان، آرامش، صبر، اضطراب

مراقبت های معنوی در دوران همه گیری بیماری کووید-۱۹ : مطالعه ای مروری

نیر سلمانی^۱، مژگان براتی*^۲

^۱ دانشیار پرستاری، دانشکده پرستاری میبد، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد . یزد . ایران
*آدانشجوی پرستاری، دانشکده پرستاری میبد، دانشگاه پزشکی شهید صدوقی یزد . یزد . ایران mojanb78@gmail.com، 09139588367.

مقدمه: با شیوع همه گیری کوید ۱۹، اعمال محدودیت ها و قرنطینه ، ترس و اضطراب و غم از دست دادن عزیزان سبب تغییر در نیاز های افراد شد که لزوم انجام مراقبت های جامع را نمایان می کند. یکی از ابعاد مهم در مراقبت جامع، مراقبت معنوی است و بررسی مراقبت های معنوی صورت گرفته در شرایط کرونا می تواند در ارائه و برنامه ریزی جهت مداخلات بهتر در آینده کمک کننده باشد؛ لذا مطالعه حاضر با هدف مروری بر مراقبت های معنوی صورت گرفته در دوران همه گیری کرونا انجام شد.

روش پژوهش: این مطالعه ی مروری با جست وجوی اینترنتی کلید واژگان های مراقبت معنوی ، مداخلات معنوی، کووید-۱۹، کرونا ویروس و معادل های انگلیسی در پایگاه های اطلاعاتی Pubmed, Scopus, Web of science, google scholar انجام شد. در مجموع ۵۳ مقاله از سال ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۱ یافت شد که با حذف مقالات تکراری ۱۶ مقاله که با بررسی عنوان و چکیده ارتباط بیشتری با موضوع داشتند مورد بررسی قرار گرفتند.

نتایج : مطالعات مختلف نشان دادند که مراقبت های معنوی در کنار سایر مراقبت لازم و ضروری بوده و منجر به ایجاد آرامش ، تقویت روحیه ، تقویت سیستم ایمنی و بهبودی عمومی می شود. مراقبت های معنوی از طرق مختلف من جمله استفاده از ظرفیت های ارتباطی جدید مانند رسانه های جمعی، رسانه های مجازی و آنلاین ، اپلیکیشن ها خطوط تلفنی و پیامکی علاوه بر مراقبت های حضوری، برای اقشار مختلف اعم از بیماران ، خانواده های بیماران و تیم درمان انجام شده بود .

کاربرد و آثار: با توجه به تاثیر انجام مراقبت های معنوی و تنوع در روش های مختلف ارائه ی این نوع مراقبت در دوران همه گیری کووید-۱۹ ، لازم است تمهیداتی برای بکارگیری مراقبت های معنوی در بسترهای مختلف اعم از سطح جامعه و بالین فراهم شده و مسئولین سیستم مراقبت سلامتی این نوع مراقبت را به موازات ارائه ی سایر مراقبت ها مورد توجه قرار داده و با حمایت کردن مراقبت های معنوی ارائه شده به ادغام این نوع مراقبت در بستر مراقبتی کمک نمایند.

کلیدواژگان : مراقبت معنوی، کووید-۱۹

توصیه های حضرت محمد (ص) در ارتباط با سلامت جسم و روح انسان

مصطفی امیری^{۱*}، علیرضا عطاردی^۲، جواد باقری^۳

^۱دانشیار و دکتری آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه علوم پزشکی گناباد، دانشکده پزشکی، گروه آموزشی عمومی ایمیل: Mulamiry@gmail.com
^۲استادیار و دکتری اطلاع رسانی، دانشگاه علوم پزشکی گناباد، دانشکده پیراپزشکی، گروه آموزشی عمومی، ایمیل: aratarodi1387@yahoo.com
^۳کارشناس ارشد معارف اسلامی، دانشگاه علوم پزشکی گناباد، دانشکده پزشکی، گروه معارف اسلامی ایمیل: Rab313@gmail.com

مقدمه: سلامت جسم و روح مایه زندگی سالم هر انسانی بوده و سعادت دنیوی و اخروی وی را تضمین می نماید. برای نیل به این هدف، بهره گیری از احادیث و شیوه زندگی عملی پیامبر اکرم (ص) می تواند نقش بسزایی داشته باشد. بنابراین، ما برآن شدیم که تا آنجایی که ممکن است نسبت به گردآوری سخنان گهربار حضرت محمد (ص) در زمینه سلامت روح و جسم بپردازیم.

روش پژوهش: در این مطالعه توصیفی، کلیه احادیث و سخنان پیامبر اکرم (ص) در ارتباط با سلامت روح و جسم و مسائلی که باید در این خصوص رعایت شود از کتب نهج الفصاحه، سیمای پیامبر اعظم در آینه نهج البلاغه، راز بزرگ رسالت، و محمد (ص) پیامبری برای همیشه و مقالات چاپ شده استخراج شد. با مطالعه منابع فوق، احادیث به دو بخش سلام روح و سلامت جسم طبقه بندی و بصورت فراوانی هر یک ذکر گردید.

نتایج: طبقه بندی داده ها (احادیث) از طریق فراوانی آنها در دو بخش سلامت جسم و روح نشان داد که بیشتر احادیث مربوط به سلامت جسم می باشد. که در جنبه های مختلفی از جمله، بهداشت بدن (دهان، سر و صورت، لباس و ...) می باشد.

کاربرد و آثار: رعایت مسایل مربوط به سلامت جسم می تواند تاثیر شگرفی بر شیوه و کیفیت زندگی انسان از جنبه های فردی، خانوادگی و اجتماعی داشته باشد که در این مقاله به آن پرداخته شده است.

کلیدواژگان: پیامبر اکرم (ص)، سلامت روح و جسم، نهج الفصاحه

بردباری در مراقبت از بیمار از منظر سیره نبوی و انطباق با تئوری اخلاق فضیلت محور

مهدی عظیمیان زواره*

* گروه پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی البرز، کرج، ایران، ۹۳۶۱۷۳۰۸۶۰، azimianzavareh@gmail.com

سارا خدیار، معاونت آموزشی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی البرز، کرج، ایران، sarakhodayaar@gmail.com، ۰۹۳۳۳۴۷۴۶۷۴.

مقدمه: از جمله مواردی که در موفقیت، کسب رضایت از جانب خداوند در درجه اول و از بیمار و مددجویان درمانی در درجات بعد موثر است صبر و بردباری است. بسیاری از مشکلاتی که کادر درمان با آن مواجه می شوند حاصل عدم تحمل و صبر در مواجهه با مسائل درمانی است. در زدودن موانع مراقبت از بیمار و ارتباط موثر با او شکیبایی نقش بسزایی می تواند داشته باشد.

هدف: از پژوهش یافتن معیارهای شکیبایی در مراقبت از بیمار از منظر سیره نبوی و انطباق آن با تئوری اخلاق فضیلت محور است. پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: "صبر و شکیبایی در موقع صدمات شایسته تر است." (اثنی عشریه صفحه ۸) و "چون به بنده ای از بندگانم مصیبتی در بدن و... فرستم آنگاه او با صبر نیکو از آن مصیبت استقبال کند از او حیاء میکنم که برایش میزانی نصب کنم و یا برایش دفتری باز کنم." (جامع الاخبار صفحه ۱۳۶) در اینجا نقش درمانگران در اعاده این ویژگی به مددجویان حائز اهمیت است. به اعتقاد نیکخواه و همکاران (۱۳۹۳) ارزشمندی فضایل اخلاقی، واقعیتی خارجی و مستقل از امیال آدمی و وضعیت ذهنی آنهاست. از نظر مکانتیر و شهرپاری (۱۳۷۷) فضایی که خدای کتابهای مقدس عبریان و نیز هر سه آیین خداپرستی بدان امر می کرد، شامل تواضع، صبر، آشتی جویی، و احسان می شد؛ فضایی که در دنیای باستان یا ناشناخته و یا کم اهمیت بود. این مشکل که آیا نظریه های خداپرستانه درباره فضایل، با شرح های افلاطونی، ارسطویی یا رواقی سازگاری دارد، با این مشکل همراه بود که چگونه باید اخلاق فضیلت مدار را با اخلاق شریعت مدار، که برای عموم انسانها تعهدآور است، منطبق ساخت.

روش پژوهش: در این پژوهش توصیفی-تحلیلی سعی بر آن بوده تا با بهره گیری از منابع اسلامی، قرآن کریم و جستجو در پایگاه های اطلاعاتی به موضوع شناسی بردباری و صبر در فلسفه مراقبت پرداخته شود و با یک رویکرد انطباقی با تئوری فضیلت گرایی در اخلاق پزشکی چگونگی تقویت آن در نظام سلامت و مراقبت از بیمار مورد بحث قرار گیرد.

نتایج: با توجه به اهمیت صبر در قرآن کریم و احادیث نبی اکرم (ص) الگوسازی مشخصی در حیطه اخلاق مراقبت و تدوین خط مشی جامع در کدهای اخلاقی مربوطه بایستی مورد توجه قرار گیرد. کاربرد: نتایج این پژوهش می تواند در تقویت تحمل و بالا بردن عملکرد مراقبین سلامت در رفتار با بیمار موثر باشد و ساختارهای آموزش اخلاق حرفه ای در حوزه پزشکی را به این سمت سوق دهد. کلیدواژگان: سیره نبوی (ص)، صبر، اخلاق مراقبت، اخلاق فضیلت محور، اخلاق پزشکی

دانشگاه حکمت بنیان نهاد مبنای پیشرفت متعالی

مهدی فاتح راد، محمد حسین نقوی، محمدرضا جلیلود، *کیانا بهمنی پور kianab875@yahoo.com09376396361

مقدمه : دانشگاه حکمت بنیان که ماموریت اصلی آن تربیت انسان های حکیم توسط مراکز حکمت بنیان و در جهت خلق، نشر و تعالی فرهنگ، علم و فناوری و در نهایت توسعه حکمت است. همگرایی حوزه و دانشگاه و تولد دانشگاه حکمت بنیان قلب تپنده الگوی اسلامی ایران است. حکمت متجلی کننده فرهنگ و در جای خود هادی علم و فناوری است. هنگامی که یک نظریه کارایی داشته باشد از واژه آموزه استفاده می شود. بر این اساس آنچه از واژه حکمت در دانشگاه قصد و هدف گذاری می شود نیز می توان با آموزه حکمت بنیان شناخته شود. (دکتر گلشن ۱۳۹۳). نیاز معماری علمی وسیع با توجه به نهادی های کنونی آموزش عالی که متاسفانه برگرفته از روند مرسوم در اروپا و بر پایه نیازهای آن سامان طراحی شده است بسیار احساس می شود و اصلا جای آن در جمهوری اسلامی است. به یقین دیدگاه های حضرت امام و رهبری در چهار مقوله استاد، دانشجو، متون درسی و برنامه دانشگاه اولین گام در این مقوله و بعد از آن تاسی به آرای صاحب نظران در عرصه علم و حکمت می باشد تا جایگاه علم در سبک زندگی، اجتماع، صنعت، رسانه و ... با توجه به ماهیت حکمت مورد بررسی قرار گیرد و این نسبت به همنشینی علم و حکمت برای ترسیم دانشگاه حکمت بنیان، دانشگاهی که ساختار و ارکان آن بدون حکمت قرار نخواهد گرفت معلوم نشود.

مستندات قرآنی: آیه ۲۶۹ سوره بقره آیه ویژه ای است که تفسیر آیت اله جوادی آملی در تسنیم این است که این آیه در بین آیات انفاق قرار دارد. به این دلیل است که حکمت از جمله بخشش های ویژه خداوند به بندگان است. همان طور که انفاق شکاف ها را پر می کند حکمت نیز شکاف بین نظر و عمل را پر و آن دو را به یکدیگر وصل می کند. (عبدالباقی ۱۳۹۲) تاکید بر درستی و اعتدال در نظر و عمل و توجه به محکم کاری در میوه علم بستر سازی لازم دارد. (جعفری ۱۳۹۲) که تنها از حکمت علمی بر می آید.

روش پژوهش: از آنجا که این پژوهش با مطالعه اسناد، مدارک، مقالات و کتابهای مختلف شکل گرفته، بنابراین، از نوع توصیفی است.

نتایج: حکمت را می توان اینگونه در ساختار دانشگاه تعرف کرد: حکمت چارچوبی کلان است که دانش نافع از آن منشعب می شود و از آنجا که تعیین زا و یقین محور است قابل تبدیل به علم، دانش و فناوری را دارد. حکمت را می توان در آموزه های اسلامی به طور کامل پیدا نمود. برای کسب حکمت نظر و عمل در کنار یکدیگر لازم است تا جویندگان دانش به جایی برسند که بتوانند خیر کثیری با توجه به ظرفیت خود بهره مند شوند و رشد اخلاقی و علمی یابند. دانشگاهی که چنین دانش آموختگانی داشته باشد دانشگاهی است که منشا پیشرفت در ابعاد مختلف اجتماع همچون ابعاد اجتماعی، اخلاقی، علمی و فناوری برای جامعه است.

کلید واژگان : حکمت، دانشگاه حکمت بنیان، پیشرفت متعالی

نفس انسانی و مصادیق آن

محدثه خادم احمدی

Mohaddeseh.kh2001@gmail.com دانشجوی پزشکی ، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

مقدمه : یکی از شگفت انگیزترین ابعاد روحی وجود انسان که ارتباط مستقیم با کالبد جسمانی و " تن " دارد ، مقوله " نفس " است.

شناخت بهتر این بعد از وجود انسان می تواند راهگشای بسیاری از مسائل جسمانی و درمانی باشد. **مستندات قرآنی و روایی یا سابقه تاریخی :** جالب است که در قرآن کریم دقیقا 346 بار به واژه " نفس " اشاره شده است و خداوند هربار با تعبیر متفاوت ، به بیان حالات ادراکی و انفعالی و خصوصیات این واژه می پردازد.

ابن سینا به عنوان یکی از برجسته ترین اطباء و فلاسفه مسلمانان جز اولین افرادی است که وارد بحث " نفس " و تاثیر آن بر جسم و ارتباطش با طب و درمان شده است و بحق آراء او همچنان ، یکی از متقن ترین نظرات در این حوزه است . پس از ابن سینا بسیاری از عرفا ، فلاسفه و ادبا از جمله " مولوی "

به بررسی ابعاد نفس می پردازند و سیر در آراء آنها ، یکی از زیباترین مسائل طبی فلسفی است. **روش پژوهش :** در این پژوهش سعی شده است که با بررسی آیات قرآن و انطباق آیات آن با آراء ابن سینا و اشعار مولوی در مثنوی معنوی ، یک بررسی تطبیقی و اجمالی بر مبحث " نفس " و تاثیر آن بر جسم داشته باشیم.

نتایج : نتایج حاکی از آن است که ابن سینا و مولوی به عنوان فیلسوف و ادیب در تعریف نفس به آیات قرآن نگاه خاص و ویژه ای داشته اند.

کاربرد و آثار : این پژوهش می تواند تاثیرات نفس بر جسم و همچنین شیوه ی درمان را ، از نگاه متفکران متقدم ایرانی و مسلمان نشان دهد و جالب

است که بسیاری از نکات مطرح شده در کلام زیبای این بزرگان در دنیای امروز نیز همچنان ادامه دارد.

کلید واژگان: نفس ، جسم ، قرآن کریم ، ابن سینا ، مولوی

تغییر در سیاستهای تربیتی خانواده با به‌کارگیری آموزه‌های اسلامی خانواده‌محور: راهکاری جهت

ارتقاء مشارکت مردان در مراقبتهای پری ناتال

مهناز نوروزی

گروه مامایی و بهداشت باروری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران noroozi@nm.mui.ac.ir .

مقدمه: مشارکت مردان در تمام مراحل زندگی مادر و کودک اثرات قابل توجهی بر سلامت روانی و جسمی آنها دارد و استراتژی مهم در رسیدن به اهداف توسعه هزاره سوم شامل توانمندسازی زنان و ارتقای سلامت مادران است. با توجه به اهمیت مشارکت مردان در ارتقاء سلامت مادران و نوزادان، این پژوهش با هدف شناسایی راهکارهای ارتقاء مشارکت مردان در مراقبتهای پری ناتال (دوران بارداری، زایمان و پس از زایمان) انجام گردید.

مستندات قرآنی و روایی یا سابقه‌ی تاریخی: موضوع خانواده از نگاه اسلام دارای اهمیت زیادی است و شناخت رهنمودها و آموزه‌های مربوط به عوامل تحکیم و نیز عوامل آسیب‌رسان به خانواده نقش مهمی در سلامت آن دارد تا جایی که در صورت وجود اشکال می‌توان از این رهنمودها و آموزه‌ها در جهت بهبود و ترمیم آن استفاده کرد.

روش پژوهش: در این مطالعه کیفی ۴۶ نفر مشارکت کننده شامل زنان باردار و همسران آنها، ارائه‌دهندگان خدمات سلامت، مدیران و سیاست‌گذاران بهداشتی و درمانی از طریق نمونه‌گیری هدفمند و با حداکثر تنوع انتخاب شده و داده‌ها از طریق مصاحبه‌های عمیق فردی، بحث‌های گروهی متمرکز و یادداشت برداری در عرصه، جمع‌آوری شد و به‌طور همزمان، با استفاده از روش آنالیز محتوای کیفی مرسوم مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها، مقوله اصلی "تغییر در سیاستهای تربیتی خانواده" به دست آمد. این مقوله اصلی از دو مقوله فرعی "تربیت صحیح پسران در خانواده" و "آمادگی مردان برای مشارکت" حاصل شد. مقوله فرعی "تربیت صحیح پسران در خانواده" شامل دو زیر مقوله "استفاده از بستر خانواده در آموزش مشارکت به پسران" و "ایجاد فرهنگ مشارکت در مردان فامیل" و مقوله فرعی "آمادگی مردان برای مشارکت" شامل دو زیر مقوله "تمایل و اشتیاق مردان به مشارکت و پذیرش مسئولیت" و "بی‌اعتنائی مردان نسبت به انگ‌های اجتماعی" بود.

کاربرد و آثار: یافته‌های این مطالعه می‌تواند با تبیین و برجسته نمودن راهکار تغییر در سیاستهای تربیتی خانواده، با بهره‌گیری از آموزه‌های اسلامی خانواده محور که بر توجه افراد به حقوق و مسئولیت‌های متقابل آنان در برابر هم و نیز همکاری و همدلی زوجین تاکید دارد، جهت ارتقاء نقش مشارکتی مردان در مراقبتهای دوران بارداری، زایمان و پس از زایمان مورد استفاده قرار گیرد.

کلید واژگان: مردان، مشارکت، خانواده، بارداری، زایمان، پس از زایمان

تأثیر درمان‌های مبتنی بر آموزه‌های نبوی بر سلامت روان

نجمه رضوی^{۱*}، راضیه السادات شکوفه‌چین^۲، سمیرا حسینی^۳

^۱ طلبه سطح ۴ رشته کلام اسلامی، حوزه علمیه جامعه النور شیراز، مدرس حوزه. h_razavi24064@yahoo.com

^۲ دانش آموخته سطح ۲ حوزه علمیه الزهرا شیراز، کارشناس حقوق. ، rashe1367@yahoo.com

^۳ دانشجوی دکتری علوم اعصاب، دانشکده علوم و فناوری های نوین دانشگاه علوم پزشکی شیراز

مقدمه: انسان‌ها به طور طبیعی علاوه بر تاثیرپذیری از اطراف، از اعتقادات و ذهنیات خود هم به طور عمده تاثیر می‌پذیرند و انگیزه های قوی و درونی، به اعتقادات و واکنش های افراد وابسته است؛ در میان اعتقادات و باور های مذهبی، عبادات و ذکر خدا از جایگاه ویژه ای برخوردار هستند و نقش قابل توجهی در ایجاد سلامت روان افراد ایفا می‌کند. شخص نبی مکرم اسلام(صلی الله علیه و آله و سلم) سالم ترین افراد از لحاظ سلامت روان و الگو و اسوه همه جهانیان هستند از این رو دانستن آموزه‌های معرفتی و رفتاری ایشان کمک بسیار بزرگی به جامعه علمی و روانشناسی و درمانی جهان است که با پیروی از دستورات آن به سلامت کامل دست یابند. این آموزه‌ها در دو حیطه معرفتی و رفتاری است که ایمان به خداوند و فرستادگان الهی و معاد اندیشی و تفکر مثبت در حیطه‌ی آموزه‌های معرفتی است و دعا و نیایش و سپاسگزاری در حیطه‌ی رفتاری شناخته شده است.

پیشینه: همچنانکه از عنوان تحقیق پیداست، پیشینه این تحقیق به زمان شخص حضرت رسول اکرم برمی‌گردد و مجموعه آثار نوشته شده نیز برخی در زمان خود حضرت بوده و برخی بعد از ایشان توسط صحابی نوشته شده است. به عنوان مثال کتاب سیره ابن هشام از جمله کتابهایی است که در زمان حیات پیامبر یا اندکی بعد از ایشان نوشته شده است.

اهداف: مهم‌ترین هدف این تحقیق یافتن تاثیر درمان‌های مبتنی بر آموزه‌های نبوی بر سلامت روان و نشان دادن نمودها و تجارب موفق پزشکی در این زمینه است. یافته‌ها و نتایج: سلامت روان یا سلامت معنوی به معنای قدرت تطابق فرد با شرایط محیطی و اجتماعی و بهزیستی فرد در مقابل انواع ناراحتی‌ها و بیماری‌های روحی و روانی است تا در سایه آن فرد بتواند تاب‌آوری و تحمل بیشتری نسبت به مشکلات و مصائب داشته باشد. مهم‌ترین شاخصه‌هایی که برای سلامت روان بیان شده است عبارتند از نگرش مثبت فرد نسبت به خود، میزان رشد، تحول و خود شکوفایی، تناسب برداشت فرد با واقعیت و انسجام شخصیتی است. در آموزه های نبوی و هم چنین سیره فردی و اجتماعی نبی مکرم اسلام(صلی الله علیه و آله و سلم) راه کارهای معرفتی و رفتاری بسیاری را می‌توان یافت که افراد با توجه به آن سلامت روانی را خویش را حفظ و یا بازیابی کنند. آموزه‌هایی مانند ایمان به خدا و توکل به او، معاد باوری و اندیشه‌های مثبت از مهم‌ترین ابعاد معرفتی آموزه های نبوی برای حفظ سلامت روان است و آموزه‌هایی مانند دعا، صبر، عبادت، توبه و انابه نیز از پررنگترین آموزه‌های رفتاری نبوی در جهت حفظ سلامت روان است. هم چنین تجارب کاربست چنین آموزه‌هایی در پزشکی امروز به خوبی مشهود است و نمونه‌های زیادی دارد.

روش: روش تحقیق در این اثر، از لحاظ نگرش بنیادی، از جهت راهبرد، توصیفی و از نظر راهکار کتابخانه ایی و تجربی است.

کلید واژگان: سلامت روان، آموزه‌های نبوی، درمان، معرفت، رفتار، دعا.

واکاوی مشابهت‌های غایت کمال نفس در نگاره‌های فلسفه صدرایی و قرآنی

نجمه رضوی

طلبه سطح ۴ رشته کلام اسلامی، حوزه علمیه جامعه النورشیراز، مدرس حوزه.

najmeh_razavi24064@yahoo.com

مقدمه: یکی از مباحث مهم در مباحث انسان‌شناسی و معرفت‌نفس، بحث امکان استکمال نفس و حرکات تکاملی آن است که در نتیجه امکان‌چنین استکمالی، غایت آن چیست و این حرکت به کجا ختم می‌شود. نفس انسانی بر اساس ادله عقلی و فلسفی و هم‌چنین ادله قرآنی و روایی قابلیت حرکت و استکمال را دارد. از این رو حکیمانی مثل ملاصدرا و متکلمان با استناد به آیات قرآنی، هر کدام به فراخور روش بحثی خود به این سوال پاسخ داده‌اند. حکیمان، غایت کمال انسان را رسیدن به حد‌اعلای نوع خویش و تکامل یافتن معنا کردند و متکلمان، غایت کمال انسان را رسیدن به قرب و نزدیکی خداوند متعال و آرامیدن در جوار قرب الهی معنا کردند.

پیشینه: پیشینه ورود مباحث عقلی به مباحث کلامی آن هم به صورت رسمی و مجزا، به زمان خواجه نصیر طوسی می‌رسد و بعد از او متکلمان شیعی نگاه عقلانی و اصولی را در علم کلام با تکیه بر مباحث عقلی و نقلی پی گرفتند، این جهت بحثی با ظهور ملاصدرا و منش حکمت متعالیه رنگ و بوی جدیدتری به خود گرفت. به گونه‌ای که ملاصدرا با روشی متعادل؛ نه عقلانی صرف و نه نص‌گرایی صرف، به دنبال یافتن همگرایی‌های عقلی و نقلی در مباحث کلامی به ویژه بحث‌های معرفت‌نفس بود که یکی از مهم‌ترین مباحث نفسانی، بحث استکمال نفس است و ملاصدرا با تکیه بر حرکت جوهری، این مساله را حل نمود.

اهداف: آنچه این پژوهش به دنبال دستیابی به آن است، در ابتدا اثبات کمال‌پذیری نفس از منظر عقل و نقل است و سپس مقایسه دیدگاه ملاصدرا و آیات قرآنی در باب غایت کمال نفس است.

نتایج مهم‌ترین دلیلی که ملاصدرا با در نظر گرفتن و پذیرفتن تجرد نفس برای حرکات استکمالی نفس در نظر می‌گیرند حرکت جوهری است به این معنا که مجردات نیز قابلیت حرکت و تکامل را دارند و نهایت‌غایتی که برای حرکات آنان می‌توان در نظر گرفت، رسیدن به حد‌اعلای مرتبه خویش است. هرچند که برای حرکتی دو غایت متصور می‌شود و خود حرکت غایت اول است. ولی غایت‌نهایی، همان رسیدن به حد‌اعلای مرتبه وجودی خویش است که این رسیدن به حد‌اعلای وجودی خویش در در تعابیر قرآنی و روایی با لفظ قُرب از آن یاد می‌شود. به عبارت دیگر از منظر قرآن و روایات، رسیدن به قرب و نزدیکی خداوند، غایت حرکات استکمالی نفس است. این تحقیق با شیوه‌ای کتابخانه‌ای و توصیفی به بررسی این موضوع خواهد پرداخت.

روش: روش تحقیق در این اثر، از لحاظ نگرش بنیادی، از جهت راهبرد، توصیفی و از نظر راهکار کتابخانه‌ایی است. **کلیدواژگان:** نفس، روح، غایت، تجرد، کمال، فلسفه، آیات قرآنی و روایات.

تعاملات کلامی - فلسفی مسأله‌ی اشتراک معنوی وجود در خداشناسی (از دیدگاه حکیم سبزواری و قاضی سعید قمی)

نجمه رضوی

طلبه سطح ۴ رشته کلام اسلامی، حوزه علمیه جامعه النورشیراز، مدرس حوزه. najmeh_razavi24064@yahoo.com

مقدمه: بدون تردید فلسفه اسلامی، بر اساس چارچوب تاریخی خویش در باب احوال ذاتی هست بحث می‌کند و محمولات مسائل آن نیز عوارض ذاتی وجود محسوب می‌شود اما یک دسته مباحث در فلسفه مطرح می‌شود که برخی از آن‌ها جنبه حاشیه و استطرادی دارند و برخی دیگر به عنوان مباحث مقدماتی و بنیادین مورد بحث قرار می‌گیرد. یکی از این مباحث که بسیار تاثیرگذار نیز می‌باشد، همین مبحث اشتراک معنوی یا لفظی وجود است، که التزام به هر یک از این دو نظر، لوازم و آثار سازنده یا مخربی به دنبال دارد. قاضی سعید قمی از جمله افرادی است که به تمایز میان وجود واجب تعالی و وجود ممکنات معتقد است، او با تمایز قائل شدن بین وجود خداوند و وجود های ممکن به اشتراک لفظی بین این دو حوزه معتقد شده است. از سویی دیگر اغلب فلاسفه عقل گرا از جمله حکیم سبزواری در مقابل چنین نظراتی، موضع گرفتند و همگی به اشتراک معنوی وجود معتقد شده‌اند و مفهوم وجود را یک مفهومی می‌دانند که دارای مصداق های فراوان است.

پیشینه: از لحاظ سبقه زمانی، قاضی ابو سعید و حکیم سبزواری با فاصله اندک از یکدیگر زندگی میکردند و قاضی ابو سعید پیش از حکیم سبزواری می‌زیسته است و بالتبع آرا و نظرات این دو در همان قرن دوازدهم هجری قمری مطرح شده است.

اهداف: این مقاله در پی آن است که با روشن و تبیین کردن نظرات قاضی سعید قمی و بیان دلایل او پیرامون اشتراک لفظی وجود و همچنین نظریات حکیم سبزواری و دلایل او پیرامون اشتراک معنوی وجود به تعاملات فلسفی و کلامی بحث اشتراک معنوی وجود به ویژه در بحث خداشناسی اشاره کند.

نتایج یکی از مسائل فلسفی که دارای جنبه های کلامی و به ویژه در مباحث خداشناسی و توحیدی دارد، مسأله شناخت وجود خداوند و ارتباطش با دیگر مخلوقات است. از نظر حکمای اسلامی، ارتباط وجود خداوند با سایر موجودات از نوع اشتراک معنوی است اما از دیدگاه برخی متکلمان رابطه وجودی خداوند با سایر موجودات، از نوع اشتراک لفظی است. قاضی سعید قمی از جمله متکلمانی است که با دلایلی مانند تباین خالق و مخلوق، تشابه خداوند و مخلوقاتش در صورت پذیرش اشتراک معنوی وجود و نفی آن و بساطت مطلقه وجود به اشتراک لفظی وجود قائل می‌شود. اما حکیم سبزواری با الگوگیری و تاسی از شیوه حکمت متعالیه صدرایی و با دلایلی مانند عدم خلط مفهوم و مصداق و درک اختلافات با درجات تشکیکی و تمسک به ادله نقلی و ... به اشتراک معنوی وجود قائل می‌شود.

روش: روش تحقیق در این اثر، از لحاظ نگرش بنیادی، از جهت راهبرد، توصیفی و از نظر راهکار کتابخانه ای است. **کلیدواژگان:** وجود، اشتراک معنوی، اشتراک لفظی، حکیم سبزواری، قاضی سعید قمی.

بررسی تطبیقی در خصوص وضعیت بدن هنگام خواب در آیات قرآن، روایات و نتایج تحقیقات پزشکی در ارتباط با بیماریهای دژنراتیو سیستم عصبی

نفیسه پاکروان^{۱*}، رحمت اله جغتائی^۲

^۱گروه ایمنی شناسی-دانشکده پزشکی-دانشگاه علوم پزشکی البرز-کرج-ایران

^۲گروه معارف اسلامی-دانشکده پزشکی-دانشگاه علوم پزشکی البرز-کرج-ایران

مقدمه: خواب یکی از عملکردهای پیچیده و مهم انسان و حیوانات است که از اسرار زیست شناسی محسوب می شود. در قرآن کریم و روایات به خوابیدن به طرفین بدن توصیه شده است. دانشمندان مسلمان طب ایرانی نیز براساس دستورات اسلامی به همین منوال توصیه کرده اند به همین دلیل برآن شدیم تا بررسی تطبیقی بین این توصیه ها با نتایج تحقیقات پزشکی انجام دهیم.

روش بررسی: ابتدا کلمات کلیدی مربوط به نوم (خواب) و مضاجع (بستر خواب) از کتاب المعجم استخراج و لیستی از آنها تهیه شد. تفسیر آیات شریف در تفسیر المیزان مورد بررسی قرار گرفتند. احادیث و روایات مرتبط از منابع معتبر حدیث جمع آوری شدند. مقالات علمی با استفاده از کلمات کلیدی خواب (اسلیپ)، وضعیت بدن (بادی پوزیشن) و سلامت (هلت) از پایگاه داده های پاب مد و گوگل جستجو و موارد مرتبط انتخاب شدند. کتب طب سنتی ایرانی است نیز مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته ها: کلمه خواب در ۹ مورد و کلمه بستر یا «مَضَاجِع» که با نحوه خواب مرتبط است در یک مورد در قرآن کریم یاد شده است. اسلام توصیه بر خوابیدن به طرفین بدن میکند. تحقیقات پزشکی نشان میدهد که بدلیل وجود سیستم لنفاوی در مغز، خوابیدن به طرفین بدن کمک به عملکرد مؤثر سیستم لنفاوی در سیستم عصبی کرده و پاکسازی سیستم عصبی از مواد سمی را بهبود می بخشد. تجمع مواد سمی در سیستم اعصاب مرکزی، استعداد ابتلاء به بیماری های تحلیل برنده سیستم عصبی مانند آلزایمر را افزایش می دهد. نتیجه گیری: بررسی تطبیقی بین نتایج تحقیقات پزشکی و دستورات بهداشتی اسلام، دلایل علمی و اهمیت رعایت رهنمودها و توصیه های بهداشتی اسلامی را بیش از پیش آشکار مینماید.

کلیدواژگان: خواب، وضعیت بدن، مغز، بیماریهای نورودژنراتیو، قرآن، روایات

مراقبت معنوی در نظام سلامت

نیلوفر پاسیار*^۱، معصومه رامبد^۱

^۱ دانشیار، مرکز تحقیقات مراقبت‌های روان جامعه نگر، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران
شیراز، فلکه نمازی دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه س. تلفن: ۰۷۱ ۳۶۴۷۴۲۵۴، pasyarn@yahoo.com

مقدمه: معنویت به‌عنوان یکی از جنبه‌های مهم از وجود آدمی ارتباط مهمی با سلامتی افراد دارد. ایجاد ارتباط معنوی با قدرت بیکران به شخص این اطمینان را می‌دهد که نیرویی قوی همیشه او را حمایت می‌کند. این افراد حوادث را با تکیه بر ایمان و اعتقاد خود راحت‌تر می‌گذرانند؛ کمتر دستخوش استرس و اضطراب می‌شوند. مراقبت معنوی در متون اسلامی عبارت است از یک‌رشته مهارت‌ها و توانمندی‌ها از قبیل یاری رساندن بیمار در معنایابی رنج بیماری، امید دادن به او، ارتباطات همدلانه با بیمار، در نظر گرفتن ملاحظات جنسیتی در مراقبت، مراقبت غذایی و حمایت‌های ویژه در مرحله احتضار که منتج به زندگی متعالی معنوی بیمار شود. شواهدی وجود دارد که بسیاری از بیماران مبتلا به بیماری‌های جدی، از باورهای مذهبی برای مقابله با بیماری استفاده می‌کنند. بدین‌صورت درگیری مذهبی معنوی، یک تمرین گسترده است که موفقیت مقابله با بیماری جسمی را پیش‌بینی خواهد نمود.

روش پژوهش: در این بررسی، مقالات منتشرشده از سال ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۱ با استفاده از کلمات کلیدی معنویت، مراقبت معنوی و سلامت در پایگاه داده‌های الکترونیکی مانند اس آی دی، ایران مدکس، گوگل اسکالر، پاب مد و اسکوپوس جستجو شد.

نتایج: معنویت‌گرایی از دیدگاه بیماران با درون‌مایه‌هایی چون «بیماری تقدیر الهی»، «قرب الهی»، «بیداری وجدان»، «رشد و بالندگی» تجلی می‌یابد. غالب بیماران توجه به معنویت را در زندگی، کمک مؤثری در پذیرش بیماری خود دانسته و به‌عنوان تکیه‌گاه مناسبی جهت ارتقاء سلامت جسمی، روانی و اجتماعی خود تلقی می‌نمایند و بر این مهم تأکید دارند که مدیران و کارکنان در ارائه خدمات بهداشتی درمانی تجارب معنوی بیماران را با عنایت والاتری مدنظر داشته و در برنامه مراقبت‌های معمول روزمره بدان بپردازند.

کاربرد و آثار: مراقبت‌های معنوی برای فرد نقش تکمیلی داشته و مکمل درمان‌های رایج پزشکی است که با توجه به شرایط، نیاز و فرهنگ فرد ارائه می‌شود. قابل‌ذکر است در ارائه خدمات مراقبت‌های معنوی، اصول اخلاقی مانند هر مراقبت دیگری باید لحاظ شود که شامل حق انتخاب بیمار نیز هست. پرستاران بایستی با در نظر گرفتن رویکرد مراقبت کل‌نگر با تأکید بر بعد معنوی مراقبت در دستیابی به ارتقاء سطح سلامت معنوی بیماران تلاش کنند. بدین‌صورت انتظار می‌رود ارتقای سلامت معنوی، تبعاتی مثبتی چون افزایش امید در بیماران را به دنبال داشته باشد.

کلید واژگان: معنویت، مراقبت معنوی، سلامت

استفاده از رویکرد فرهنگ اسلامی به عنوان یک راهکار فرزندآوری در ایران

محبوبه حاجی فقها^{۱*}، سمیرا گل‌عداز^۲، شیوا علیزاده^۳

^۱ استادیار، گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران، دکترای تخصصی بهداشت باروری، گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران foghaha2000@yahoo.com، ۰۹۱۷۷۱۶۹۵۹۹۰

^۲ استادیار، گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران

^۳ استادیار، گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، بندرعباس، ایران

مقدمه و بیان مساله: از دیرباز در جامعه خانواده مدار ایران، توجه فراوان به فرزندآوری بوده است. با وجود اینکه اندیشه فرزندآوری در ایجاد آرامش و کارآمدی خانواده نقش مهمی دارد اما در دهه های اخیر کاهش باروری به یکی از چالشهای مهم در ایران تبدیل شده است. نتایج آخرین گزارش از سرشماری سال ۱۳۹۵، کاهش نرخ رشد جمعیت کشور به ۲۴/۱ درصد را نشان می دهد اما در سال ۹۹ این رقم به ۰/۶ درصد رسیده است. یافته های پژوهشهای انجام شده در نقاط مختلف کشور نیز حاکی از افزایش الگوی تک فرزندی و عدم تمایل بیش از نیمی از زنان به فرزندآوری است. تبدیل شدن سریع ایران به کشوری سالخورده، نگرانیهای زیادی را به ویژه برای سیاستگذاران و صاحبان نظران به وجود آورده است، زیرا بنیانهای اقتصادی، تولیدی، اجتماعی و سیاسی جامعه، آسیبهای جدی خواهند دید. (۱، ۲) بطور کلی؛ فرزندآوری تحت تأثیر عوامل فردی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و سبک زندگی قرار دارد. (۱، ۳-۶) سبک زندگی به دلیل گستره نفوذ آن بر عقاید، عادات و انتخاب های مردم اهمیت زیادی دارد. سبک زندگی به مکاتب و ارزشهای مردم جامعه بستگی دارد اما سبک زندگی اسلامی منظومه گسترده ای است که برای تمام زوایای زندگی انسان الگو معرفی می کند و رعایت کردن آنها در سلامت انسانها بسیار مؤثر است (۷). هدف این مطالعه، استفاده از سبک زندگی اسلامی به عنوان یک راهکار فرزندآوری در ایران می باشد.

روش و نتایج پژوهش: نتایج این پژوهش مروری نشان داد که سبک زندگی اسلامی و پایبندی به باورهای مذهبی، قصد فرزندآوری را نیز تحت تأثیر قرار می دهد. اعتقادات مذهبی می تواند احساس راحتی، قدرت و امید به آینده در افراد ایجاد کند و موجب نگرش مثبت به فرزندآوری گردد. در فرهنگ اسلامی، فرزندآوری یک مسئولیت خطیر و وظیفه دینی تلقی می شود و والدین به این امر نگاه تقدس گونه دارند. به علاوه؛ فرزندآوری نه تنها قید و بندی بر سر راه آزادی زنان ایجاد نخواهد کرد، بلکه کلیدی برای آزادی معنوی و وسیله ای برای ارتقا و تعالی حقیقی فرد است که خداوند یکتا آن را در انحصار زنان قرار داده است. در آیات قرآن کریم و روایت ها، فرزند هدیه ای از سوی خدا به بندگان و پیروان شایسته معرفی شده است (۱، ۲). در سبک زندگی اسلامی، انسان مدلی را که بیشترین هماهنگی برای دستیابی به قرب الهی و لقاءالله دارد را در زندگی فردی و اجتماعی خود مطلوب دانسته و انتخاب می کند. از این رو، همه شئون زندگی خود را از عبادت تا کسب و کار، تحصیل، تفریح، معاشرت، بهداشت، خوراک، سخن گفتن، تولید و مصرف، آراستگی ظاهری، معماری، هنر و حتی فرزندآوری خود را در مسیر این هدف قرار می دهد (۸).

کاربرد و آثار: از آنجایی که فرزندآوری و افزایش نسل جوان، بدون تغییر نگرش و رفتار مردم در زمینه فرزندآوری امکان پذیر نیست (۱، ۴)، به نظر می رسد با فرهنگ سازی دینی در زمینه ارزش های فرزندآوری؛ می توان نگرش به فرزندآوری را تغییر داد. بنابراین با تدوین برنامه های آموزشی-مشاوره ای، ارائه راهکارهای مفید با توجه به آیات، روایات و احادیث دینی برای زوجین، اصلاح الگوهای زندگی آنها با ارائه سبک زندگی اسلامی می توان نگرش و قصد فرزندآوری زوجین را تغییر داد.

کلید واژگان : فرهنگ دینی، سبک زندگی اسلامی، فرزندآوری، ایران.

معنویت و سلامت معنوی در دوران کرونا: مطالعه مروری

فریده انصافداران^{۱*}، محمود نجابت^۲، عبدالرضا محمودی^۳

^{۱*}دکتری روانشناسی، مرکز تحقیقات قرآن، حدیث و طب دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران ، f.ensafadaran@gmail.com

^۲استاد چشم پزشکی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران. مرکز تحقیقات قرآن، حدیث و طب دانشگاه علوم پزشکی شیراز
^۳استادیارگروه معارف دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران. مرکز تحقیقات قرآن، حدیث و طب دانشگاه علوم پزشکی شیراز

زمینه و هدف : ساختار تفکر معنوی و وجودی می تواند تکیه گاهی امن برای انسان در مقابل شرایط بحرانی و استرس زا باشد. بشر همواره در گرفتاریها و مشکلات از خداوند طلب یاری و کمک میکند. اخیراً یکی از گسترده ترین و فراگیرترین بحرانهای جهانی، یعنی بیماری واگیر دار و مرموز ناشی از ویروس کرونا، اتفاق افتاد. در این دوره نیز گرایش به معنویت افزایش یافت و ما شاهد جلوه های متعددی از این موضوع در ایران اسلامی بودیم. هدف از انجام این مطالعه، بررسی پژوهش های انجام شده داخلی و خارجی در حوزه معنویت در دوران پاندمی کرونا بود.

روش : در این مطالعه ضمن مرور پژوهش های انجام شده در خلال سال های ۲۰۲۰-۲۰۲۱ در حوزه کوید ۱۹، ۲۲ مقاله مرتبط با حوزه معنویت و کوید مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته ها : نتایج بررسی مقالات این حوزه نشان داد که معنویت عامل مهمی در پیشگیری، مقابله، درمان و حتی کنار آمدن با بحران های پسا کرونایی از قبیل استرس پس از حادثه (PTSD)، مرگ عزیزان، سوگ و می باشد. با توجه به اهمیت و لزوم توجه به معنویت در دوران همه گیری کوید ۱۹، برخی کشورها تدابیری را اندیشیده و راهکارهایی را جهت ارتقا سطح معنویت در این دوران ارائه کرده اند که در این مقاله به ذکر مواردی از این مباحث پرداخته شده است.

نتیجه گیری: توجه به معنویت و استفاده از راهکارهای مذهبی و معنوی به منزله ی اهرمی برای کنارآمدن، سازگاری و انطباق با شرای بحرانی ناشی از کوید ۱۹ می باشد.

کلید واژگان : معنویت، سلامت معنوی، کرونا

تجارب سلامت معنوی درهمه گیری کرونا

منصوره حاج محمد حسینی*^۱ و فاطمه احمدی^۲

*دکترای فقه خانواده 09188486828@mh0054@gmail.com

^۲کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، 0918 6972946، ahfatemeh9@gmail.com

مقدمه: همه گیری کرونا مسائل و حواشی مثبت یا منفی زیادی با خود به جوامع بشری تحمیل کرده است. از جمله مسائل قابل توجه، تأثیراتی است که کرونا در بخش سلامت از خود بجای گذاشته است. سلامت روان یکی از ابعاد مهم سلامت است و ظهور بیماری نوپدید کرونا بر این بعد از سلامت به شدت اثر گذار بوده و موجب آسیبهای فردی و اجتماعی بسیاری طی دو سال گذشته شده است. عموم جوامع بشری به دنبال کاهش آسیبهای حاصل از این بیماری هستند. شایان توجه است که یکی از راه های مهم و مؤثر در پیشگیری از اینگونه آسیبهای بیماری کرونا، تقویت سیستم دفاعی بدن و ایجاد ایمنی روانی است. مطابق با تحقیقات تقویت سیستم ایمنی و سلامت روان دو مولفه مرتبط به شمار می روند. به اذعان روان شناسان تأمین سلامت روانی، با سلامت معنوی افراد درهم تنیده و غیر قابل انفکاک است به گونه ای که بالا رفتن سطح سلامت معنوی افراد یک جامعه به افزایش سطح سلامت روانی آن جامعه منجر شده و در نهایت به بهبود سلامت عمومی افراد جامعه منجر خواهد شد. در این مقاله تاثیرات سلامت معنوی بر آثار روانی ناشی از همه گیری کرونا در دو بعد بینشی و کنشی مورد بررسی قرار گرفته است.

روش پژوهش: روش مقاله حاضر از نوع توصیفی- تحلیلی است و با مرور پژوهش ها و مطالعات انجام شده در سال ۲۰۲۰ یعنی از زمان شیوع ویروس کرونا، پیامدهای ایجادشده را از زاویه سلامت معنوی بررسی می کند. برای جست و جوی مقالات مرتبط از مقالات نمایه شده در پایگاه های اطلاعاتی اس. آی. دی، ایران داک، نور مگز و.... استفاده شده است. همچنین به نظرات دانشمندان و روان شناسان متخصص در این زمینه نیز اشاره شده و آن نظرات مورد بهره برداری قرار گرفته اند.

کلید واژگان: سلامت، سلامت معنوی، کرونا

پزشکی در سیره نبوی

زهرا باقری

دانشجو، رشته فناوری اطلاعات سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

zb954269@gmail.com

09023757551

مقدمه: علم طب دارای مبدا الهی است. آموزه های وحیانی سرآغاز این علم بوده است اما تجربه دانشمندان نیز به آن افزوده شده است و به مرور زمان این دانش گسترده شده و همچنان نیز گسترده می شود. پیامبر بزرگوار اسلام (ص) و اهل بیت ایشان، نه تنها از دانش پزشکی، بلکه از همه علوم، نه تنها از راه تحصیل، بلکه از طریق الهام الهی برخوردار بوده اند، به گونه ای که هر گاه اراده میکردند چیزی را بدانند می دانستند. بنابراین پیامبر اسلام (ص) و اهل بیت ایشان از دانش پزشکی برخوردار بوده اند و اگر ثابت شود در هر مسئله ای از مسائل مربوط به این دانش چیزی فرموده باشند قطعاً کلام آنان مطابق با واقعیت می باشد و از طرف وحی است. یکی از علل پیشرفت مسلمانان در علم پزشکی توصیه های پیامبر اکرم (ص) به مسائل بهداشتی بوده است. در دین اسلام دستوراتی درباره اصول کلی پزشکی و بهداشت وجود دارد که این دستورات به عنوان یکی از پایه های علم پزشکی اسلامی اند.

نتیجه گیری: از نگاه انسان پزشک و دارو خواه برای روح و خواه برای جسم نقش یک واسطه را در نظام حکیمانه خداوند دارند و درمان کننده فقط خداوند متعال است. به بیان دیگر دارو و پزشک حکمت خداوند هستند و خداوند منافع و فوائد را در دارو قرار داده است تا پزشک با شناختن آن ها به درمان بیماران بپردازد. بنابراین خداوند برای هر بیماری، درمانی قرار داده است و بیماری های مختلف با روش های مختلفی درمان می شوند و این وظیفه انسان هاست که به کشف آن ها بپردازند بیماری ها را درمان کنند.

کلید واژگان: پیشینه پزشکی در اسلام، توصیه های پیامبر، درمان بیماری، خواص دارویی مواد غذایی

پیش بینی اعتیاد به فضای مجازی بر اساس احساس تنهایی، سلامت معنوی و عملکرد خانواده در نوجوانان دختر شهر شیراز

مهسا رئیسی^۱ نصیر داستان^{۲*}

^۱ دانشجوی کارشناسی، موسسه ی دانشگاه غیر انتفاعی فاطمیه، Raeisi.mahsaaa@gmail.com - 09177937199

^{۲*} نصیر داستان، استاد یار گروه روانشناسی، موسسه آموزش عالی غیر انتفاعی فاطمیه (س) شیراز، شیراز، ایران

مقدمه: فضای مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی است و با اینکه عمر خیلی زیادی ندارد، به خوبی توانسته در زندگی مردم در سنین مختلف جا باز کند. اینترنت و سرویس های ارائه شده در قالب آن، در عین حال که ابزار مفیدی برای کسب و تبادل اطلاعات است، اما می تواند مخرب نیز باشد. به بیان دیگر، اینترنت ابزار قدرتمندی است که هم می تواند باعث فساد گردد و هم ابزار آموزش و تعلیم و رشد علمی، فرهنگی و اجتماعی نوجوانان را فراهم آورد. یکی از آسیب های اینترنت، اعتیاد به آن است و در جامعه ما نیز با گسترش روز افزون اینترنت شاهد این مسئله هستیم. نتیجه پژوهش های انجام شده در کشور ما نشان می دهد که بیشترین استفاده کنندگان از اینترنت جوانان هستند. متأسفانه با رشد سریع تکنولوژی ارتباطات و ضعف سیستم آموزشی کشور اکنون اغلب والدین از سواد کافی برای استفاده از فضای مجازی برخوردار نیستند. همین موضوع موجب می شود تا سواستی های دیگر از امکان نظارت مناسب بر عملکرد فرزندان جوان و نوجوان خود برخوردار نباشند. گروهی از روانشناسان در پژوهشی، اینترنت را همچون رسانه های محدود و جانشینی نه چندان مطمئن برای زندگی واقعی در نظر گرفته اند که به احساس تنهایی و افسردگی منجر می شود.

روش پژوهش: این پژوهش، به روش توصیفی - همبستگی، جو اعتیاد به فضای مجازی و احساس تنهایی، سلامت معنوی و عملکرد خانواده در نوجوانان دختر شهر شیراز مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه ی آماری دختران نوجوان با حجم نمونه ۱۰۵ نفر با دامنه ی سنی ۱۲ تا ۱۸ سال انتخاب شده است. در این پژوهش از سه پرسشنامه و برای تحلیل داده ها از نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای استفاده شده است.

نتایج: نتایج نشان داد که بین احساس تنهایی و وابستگی به فضای مجازی رابطه مثبت معنادار و بین سلامت معنوی و عملکرد خانواده با وابستگی به فضای مجازی رابطه منفی معنادار وجود دارد. همچنین احساس تنهایی و سلامت معنوی قادر به پیش بینی وابستگی به فضای مجازی هستند و عملکرد خانواده به طور معناداری قادر به پیش بینی وابستگی به فضای مجازی نمی باشد.

کلید واژگان: فضای مجازی، احساس تنهایی، سلامت معنوی، عملکرد خانواده، نوجوانان دختر، اعتیاد

تأثیر سلامت معنوی پرستاران بخش های ویژه کووید ۱۹ بر ارایه مراقبت معنوی از بیماران بستری

سید احسان اسدی

سید احسان اسدی. دکترای پرستاری مراقبت های ویژه. دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان اصفهان 09135653037. ehsanasadi26@yahoo.com.

مقدمه: بعد معنوی نقش مهمی در سلامت، خوب بودن و کیفیت زندگی بیماران دارد. کمک در برآورده شدن نیازهای معنوی بیماران عنصر اساسی مراقبت های بالینی شناخته شده است. بنابراین، نیاز حرفه ای پرستاران برای دستیابی به این شایستگی در ارایه مراقبت معنوی منطقی به نظر می رسد. هدف این پژوهش بررسی تأثیر سلامت معنوی پرستاران بخش های مراقبت ویژه کرونا بر ارایه مراقبت معنوی به بیماران بود.

مواد و روش ها: این پژوهش یک مطالعه توصیفی تحلیلی مقطعی است که با هدف تعیین تأثیر پرستاری سلامت معنوی در ارایه مراقبت معنوی از بیماران انجام شده است. دو پرسشنامه استاندارد سلامت معنوی پالیتزیان و الیسون و شایستگی مراقبت معنوی وان لئوون و همکاران استفاده شد. پرسشنامه سلامت معنوی بین ۲۵۰ پرستاران از گروه های مختلف شاغل بخش های ویژه کرونا توزیع گردید که ۹۵٪ پرسشنامه ها بازگردانده شد و پرسشنامه مراقبت معنوی به وسیله پژوهشگران برای بررسی مراقبت معنوی ارایه شده توسط پرستاران شرکت کننده در پژوهش به ۶۵۰ بیمار بستری در بخش ویژه کرونا تکمیل گردید. پژوهش از اسفند ۱۳۹۸ تا اسفند ۱۴۰۰ انجام شد. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی- استنباطی استفاده گردید.

نتایج: اکثر شرکت کنندگان در پژوهش را زنان تشکیل داده اند و محدوده سنی جامعه مورد پژوهش از ۳۰-۲۵ سال و بیشتر آن ها سابقه کار بالاتر از ۵ سال داشتند (۶۵٪)، ۵۴/۶٪ از پرستاران دارای سطح سلامت معنوی متوسط و ۴۵/۴٪ دارای سطح سلامت معنوی بالا بودند. در رابطه با سلامت معنوی ارایه شده به بیمار توسط پرستاران ۶/۸٪ مراقبت معنوی متوسط، ۵۴/۴٪ مراقبت معنوی مطلوب و ۳۹/۸٪ مراقبت معنوی بسیار مطلوب را به بیماران بستری ارایه داده اند. ارتباط معناداری بین میانگین نمره سلامت معنوی و سن ($p < 0.05$)، سابقه کار و سلامت معنوی ($p < 0.03$)، آموزش های دیده شده و سلامت معنوی ($p < 0.04$) و آموزش دیده شده و مراقبت معنوی ($p < 0.02$) وجود دارد. به طور کلی، ارتباط معناداری بین سلامت معنوی و مراقبت های معنومیش ($p < 0.01$) مشاهده شده است.

بحث و نتیجه گیری: این مطالعه نشان داد که اگرچه اکثر شرکت کنندگان قادر به پاسخگویی به نیازهای معنوی بیماران بودند، ولی برخی از آنان توانایی برآورده کردن نیازهای بیماران را نداشته اند و با توجه به وجود ارتباط بین سلامت معنوی و مراقبت معنوی، توانمندسازی پرستاران در این زمینه و ارایه برنامه های مراقبتی درمانی برای افراد مبتلا به بیماری های حاد همچون بیماری های ویروسی تنفسی توسط پرستاران در اولویت قرار گیرد.

بررسی آداب پزشکی از منظر سیره نبوی

زهراکمیاب

Zahrakamyab46@yahoo.com09125733650

علم اخلاق در حرفه ی پزشکی ، اهمیت و نقش اساسی دارد. این علم که باید‌ها و نبایدهای اخلاق پزشک را به او گوشزد می کند و شیوه ی رفتار با بیماران و همکاران را به او می آموزد، از مهم ترین بخش های علم و تعهد پزشکی به شمار می رود. حقیقت آن است که در گذشته ، طبیبان افزون بر داشتن درجات بالای علمی ، از مقام و منزلتی روحانی و اخلاقی نیز بهره مند بودند. آن ها در حفظ مبانی و ارزش های اخلاقی بسیار می کوشیدند. لذا از جهت علمی و عملی ، الگویی شایسته برای مردم به شمار می رفتند و مانند پیشوایان دینی همواره مردم را به نیکی ، راستی ، پاکی و نجابت ، راهنمایی می کردند پیامبر(ص) درباره این علم فرموده: دانش های اصلی دو گونه است: علم دین (دین شناسی) و علم بدن (شناخت و درمان بدن). در روایتی دیگر امیرالمؤمنین علی(ع)، سلامت جسم را از بالاترین و ارزشمندترین نعمت الهی برشمرده است. امام رضا(ع) می فرماید: خداوند هیچ خوردنی و نوشیدنی را مباح نفرموده، مگر به دلیل منفعتی که در آن بوده است و هیچ چیزی را حرام نکرده، مگر به جهت زیان جسمی که در آن نهفته است. از اینها بالاتر، در صورت به خطر افتادن سلامت جسم، خداوند احکام مسلم اسلامی، اعم از واجب یا حرام را نادیده می انگارد و به پیروان دین اجازه نقض حکم شرعی را به اندازه رفع خطر از جسم داده است. پیشرفت های علمی بشری زمانی برای نوع بشر مفید و ثمربخش است که از پشتوانه ی اخلاقی برخوردار باشد. علم و تخصص بدون بهره مندی از اخلاقیات پاسخگوی نیازهای فطری بشر نبوده و گاهی نقض غرض است ، زیرا هر نوع پیشرفت باید دارای جهت و هدف باشد و اخلاق به پیشرفت علمی جهت و هدف می بخشد. پیشرفت علمی عاری از مکارم و سجایای اخلاقی حرکت در تاریکی است . اخلاق چراغ هدایت هر حرکت محسوب می شود. با توجه به جایگاه کرامت اخلاقی در دنیای پزشکی ، مقاله ی حاضر با مروری بر آداب پزشکی در سیره نبوی ، نقش ، اهمیت و ارزش آن را در جهت برخورد انسانی ، اخلاقی و احترام آمیز مورد بررسی قرار می دهد. این مقاله به صورت مطالعه ی کتابخانه ای با الهام از کلام الله مجید و مروری بر فرمایشات و سنن نبی اکرم (ص) ، برخی از احادیث ائمه ی اطهار (ع) و برخی از کتب حکمای طبی ایران اسلامی مورد بررسی قرار گرفت با توجه به اهمیت و نقش اساسی آداب و اخلاق پزشکی در حرفه ی پزشکی با ید بگوئیم در گذشته شناخت و معرفت نسبت به حقایق در میان پزشکان محکمر و دارای منزلتی روحانی نیز بوده به همین جهت در حفظ ارزشهای اخلاقی کوشش بسیار می نمودند و مانند پیشوایان دینی الگویی شایسته بودند . آداب اخلاقی پزشکی اساسی ترین راه رسیدن به هدف است و رعایت اصول و آداب ان همانند تحفه ای خواهد بود که پوشیدن آن زینده قامت همگی پزشکان میباشد.

نقش ایمان به خدا در سلامت روانی

نیلوفر آزادی

سطح سه حوزه علمیه رشته تاریخ اسلام، حوزه علمیه غدیریه

09916530948.Nazadi724@gmail.com

مقدمه: فرد با ایمان، زندگی را پوچ و بی هدف نمی داند، بلکه با انگیزه به سوی هدف های خود می رود. در متون اسلامی و به ویژه در قرآن و احادیث، دستورهای فراوانی، درمورد ایمان، امید، و ناامیدی آمده است.

روش پژوهش: هدف این مقاله، بررسی آثار ایمان به خدا، امید در زندگی و تأثیر آن بر سلامت روان انسان باتوجه به متون اسلامی و با روش توصیفی است.

یافته ها: یافته های پژوهش نشان می دهد که عواملی مانند: آرامش روحی، خوش بینی، افزایش سازگاری با محیط، ترس از اضطراب، افزایش ظرفیت مقابله با حوادث و چند اعتقاد اساسی دیگر که باعث امید می شود، خود تحت تأثیر اعتقاد به خداوند و خود باوری دینی است.

کلید واژگان : امید، ایمان، سلامت روان

شاخصه های تفکر صحیح از دیدگاه آیات و روایات

هاجر زارعی

تفکر در لغت به معنای تعمق و تأمل در چیزی است؛ و در اصطلاح از دو منظر اخلاقی و فلسفی تعریف می گردد. تفکر در اصطلاح اخلاق و عرفان عبارت است از: جستجو و طلب بصیرت برای دست یابی به مطلوب، یعنی آن که عقل در پی مطلوب خود که همان بصیرت است، برود تا آن را به چنگ آورد. همچنین در اصطلاح فلسفه تفکر عبارت است از: اعمال عقل در کارها و نیز به معنی ترتیب و تنظیم معلومات است برای رسیدن به مجهول. در قرآن کریم آیات بسیاری وجود دارد که انسان را دعوت به تفکر می کند. تفکر را از دیدگاه آیات می توان به دو دسته کلی تقسیم کرد: ۱- تفکر در آفاق ۲- تفکر در انفس. در روایات نیز تأکید بسیاری بر تفکر شده است. این روایات تفکر را از چند جهت بررسی می کنند: نتایج تفکر، فضیلت های تفکر، انسان عاقل و ... ابزار تفکر در وجود انسان عقل است، که خود شامل دو بخش می شود: عقل نظری و عقل عملی. عقل نظری، همان اندیشه و تفکر است و عقل عملی، پذیرش حقایق کشف شده و عمل به آن می باشد. برخورداری از قلب پاک و سلیم بر روی عقل عملی تأثیر مستقیم دارد. راهکارهای پرورش قوه ی تفکر به دو دسته ی تقسیم بندی می شوند: راهکارهای ایجابی و سلبی. برخی از راهکارهای ایجابی عبارتند از: به کار گیری عقل و اندیشه، آشنایی با روشهای درست اندیشیدن و استفاده از افکار مثبت، مشورت، معاشرت با علما، کنجکاوی و سؤال. همچنین برخی از راهکارهای سلبی عبارتند از: پرهیز از دشمنان عقل که، احساسات سرکش و نفس اماره، شهوت، خشم و غضب، تعصب جاهلانه و تقلید کورکورانه هستند؛ و همچنین پرهیز از تفکرات منفی است.

کلیدواژگان: فکر، عقل، صحیح، اسلام.

رابطه توکل به خدا با تحمل افزایشی در مشکلات از نظر آیات

الهی خزائی

مقدمه: توکل یعنی بنده در کارها از خلق قطع امید کرده و به خدا روی آورد و خداوند را تکیه گاه مطمئنی برای خویش قرار دهد و تمام امورش را به او واگذار کند. با توجه به اینکه در جامعه ی کنونی مشکلات زیادی به خصوص از جهت روح و روان برای بشر به وجود آمده است و بندگان در مسیر غفلت از خداوند یکتا هستند.

روش پژوهش: مقاله حاضر به روش کتابخانه ای – اسنادی تدوین شده است. شناخت رابطه توکل به خدا با تحمل افزایشی در مشکلات از نظر آیات است.

یافته ها: یافته ها حاکی از آن است درجات توکل؛ موارد توکل در قرآن کریم که شامل: اصلاح جامعه، تبلیغ و اجرای امور الهی و رسالت، صبر و تحمل در برابر اذیت و آزار، تصمیم گیریهای حساس و مهم و اعمال مدیریت اجتماعی، دفع توطئه و مکر دشمنان؛ رابطه توکل به خدا با تحمل افزایشی در مشکلات از نظر آیات که شامل پشتوانه محکم در زندگی، کسب قدرت بر اراده و تصمیم گیری، سپردن امور به خداوند، کسب آرامش خاطر و پاک سازی درونی است.

نتیجه گیری: نتیجه اینکه آدمی با توکل، تحمل مشکلات برای او افزون شده و قادر خواهد بود آنان را با آرامش حل کند.

کلیدواژگان : توکل، تحمل افزایشی، صبر، توان افزایشی، مقابله با مشکل

بررسی قوای نفس از منظر حکمت متعالیه و ارتباط آن با ذهن

منیژه شمسایی

سطح ۴ گرایش کلام اسلامی

مقدمه: نفس که کمال اول برای جسم طبیعی آلی است، به لحاظ رتبه، بر قوا تقدم دارد و قوا، به عنوان مراتب نفس و نه ابزاری مجزا به خدمت نفس گمارده می شوند. قوایی که در عین تعدد، حقیقتی واحدند و تعدد آنها با براهین متعدد اثبات می گردد. این قوا به ترتیب شامل نفس نباتی (غذیه، منمیه، مولوده)، حیوانی (مدرکه، محرکه) و انسانی (عقل عملی و نظری) است، که هر کدام نیز به نوبه خود از مراتب مختلفی برخوردارند. ذهن نیز به عنوان قوه از قوای نفس معرفی شده که کمتر مورد توجه واقع شده است و چه بسا عده ای همچون مادیگرایان و قائلین به نظریه این همانی آن را مادی و برابر با مغز قلمداد کردند و آنچه را که ویژگی ذهن است، ویژگی مغز پنداشتند.

روش پژوهش: نوشتار حاضر، براساس روش تحلیلی توصیفی به بیان مطالب مذکور می پردازد

یافته ها: صدرالمتلهین به صراحت با آن نظریات مادیگرایان مخالفت کرده و اذعان میکند که ذهن نه مادی است و نه ویژگی های ماده را دارد و چنین نیست که منحصر به مغز باشد. چرا که اگر چنین بود، به دلیل اینکه همیشه در حال سیلان است، هرگز چیزی را درک نمی کرد.

کلید واژگان: نفس، قوای نفس، نفس نباتی، نفس حیوانی، نفس انسانی، ذهن

نقش رضایت خاطر و مسئولیت پذیری خانوادگی در سلامت روان فرد و خانواده با تاکید بر سیره نبوی

*لیلا ثابت قدم

دکتری اخلاق اسلامی دانشگاه معارف اسلامی، مدرس حوزه و دانشگاه

مقدمه: رضایت خاطر به عنوان یکی از مولفه های مهم در آرامش و سلامت روان فرد محسوب می شود که به تبع موجبات سکون و آرامش را در خانواده ای که فرد در آن زندگی می کند فراهم آورده و تنش ها را در آن به حداقل می رساند. سیره رسول خدا صلی الله علیه و آله به عنوان الگوی معرفی شده در قرآن (احزاب: ۲۱) در عرصه بهداشت روان می تواند الگویی تمام عیار باشد که نویسنده مقاله به آن پرداخته است. مستندات قرآنی و روایی: آیات ۲۲۵ سوره مبارکه بقره و ۳۶ سوره مبارکه اسراء از جمله آیاتی است که با توجه به دلالت هایی چون سیاق و قرائن می تواند نقش رضایت خاطر را در روابط میان فردی به خوبی نشان دهد. کتاب های کامل الزیارات، الخصال، تحف العقول، أصول الکافی و جهاد النفس وسائل الشیعۀ نیز از منابع روایی هستند که در مساله مورد نظر رساله از روایات مرتبطی برخوردار هستند.

روش پژوهش: این پژوهش به روش توصیفی و تحلیلی و دلالت یابی از آیات و روایات به بیان نقش رضایت خاطر در آرامش فرد و خانواده اشاره کرده است.

نتایج: در سیره نبوی عدم رضایت از خداوند متعال می تواند موجبات کفر و بی ایمانی را فراهم می آورد اما رضایت خاطر از زندگی که مقدم بر صبر است و رابطه مستقیمی با رضایت خداوند از انسان دارد، در کنار الگویی مناسب می تواند بر روابط خانوادگی اعم از همسران، خویشاوندان و پدر و مادر تاثیر بگذارد.

کاربرد و آثار: پژوهش های دینی و مقاله حاضر در صورتی که به صورت بین رشته ای با پژوهش هایی همچون روانشناسی و یا روانشناسی اخلاق همراه شوند می توانند نتایج زیادی به دنبال داشته باشند و دریچه های جدیدی از قرآن و سیره نبوی را بر روی انسان باز کنند.

کلمات کلیدی: "مسئولیت اخلاقی"، "سیره نبوی"، "روایات"، "آیات"، "رضایت خاطر".

بررسی صبر در آیات و روایات کافی

معصومه طاهری*، محبوبه طاهری، فاطمه حاجی طاهری ها، محمد نصیری

* طلبه سطح ۴ رشته فقه خانواده و ارشد روانشناسی مثبت گرا (نویسنده مسئول) mtaheri29@gmail.com

مقدمه: صبر یکی از آموزه‌های دینی است که در آیات و روایات در مورد علل و پیامدهای آن مطالب بسیاری بیان شده است.

روش پژوهش: مقاله حاضر با رویکرد قرآنی-روایی به بررسی صبر در آیات و روایات کافی پرداخته است.

یافته‌ها: تحلیل متون نشان دهنده آن است که از دیدگاه آیات و روایات کافی علت به وجود آمدن صبر توفیق خداوند و ویژگی‌های فردی شخص مانند خشوع، یقین و ایمان است. پیامدهای صبر به سه قسمت دنیوی (مانند تاثیرات مثبت روحی و روانی)، اخروی (مانند رسیدن به مقام محمود) و دنیوی - اخروی (مانند دخول در رحمت الهی) تقسیم می‌شود و همچنین صبر نقش زمینه‌ای در ارتباط با خدا (مانند صبر در هنگام آزمایشات خداوند)، خود (مانند صبر در هنگام مصیبت) و دیگران (مانند صبر بر خشم و غضب) دارد.

کلیدواژگان: صبر، تاب‌آوری، علت، پیامد، مداخله گر

نقش استعاذه در دفع مصائب با رویکرد کرونا

مریم بهشت آئین

طلبه سطح دو، پایه پنجم، مدرسه علمیه معصومیه، ۰۹۱۷۴۹۲۰۱۷۲، m.beheshtain@gmail.com

مقدمه: استعاذه پناه بردن به خداوند به وسیله ی اذکاری است که در قرآن آمده و برای سعادت دنیوی و اخروی انسان و دوری از شیاطین و وسوسه های او استفاده خواهد شد. در عصر حاضر که به دلیل بیماری کرونا تمامی جوامع با این بیماری مقابله کرده و در پی یافتن راهی برای خلاصی هستند با کمی تامل خواهند دریافت که توصیه قرآن و ائمه جز دفع مصائب و بیماری ها نیست.

روش پژوهش: نگارش حاضر به روش اسنادی – کتابخانه ای گردآوری شده است

یافته ها: شناخت نقش استعاذه در دفع مصائب با رویکرد کرونا است. یافته ها حاکی از آن است که استعاذه از نگاه قرآن وحیث که شامل پناه بردن به پروردگار با واژه اعوذ، پناه بردن به پروردگار با واژه «استعذ»، پناه بردن به پروردگار با واژه «اعیذ» و... و ارکان استعاذه که شامل مستعیذ (پناهنده)، مستعاذ به، پناهگاه و... نقش استعاذه در دفع مصائب و بیماری کرونا است. د

نتیجه گیری: در نتیجه با استعاذه درهای رحمت به سوی بنده باز خواهد شد و بیماری و مصائب از او دور خواهند گشت.

کلید واژگان: استعاذه، مصائب، کرونا.

نقش سلامت معنوی بر کیفیت زندگی بیماران کووید - ۱۹

مریم ایوبی

طلبه سطح ۴ رشته کلام اسلامی حوزه علمیه جامعه النور، مدرس حوزه علمیه ، Nahad20@sums.ac.ir

مقدمه: با شیوع پاندمی کووید ۱۹ در جهان و پیامدهای جسمی و روانی پیش آمده ضرورت بررسی ابعاد مختلف این بیماری پررنگ تر می شود. بنابراین با هدف بررسی نقش سلامت معنوی بر کیفیت زندگی بیماران کووید - ۱۹، نوشته پیش رو تدوین شد.

روش پژوهش: برای تهیه محتوا ۳۰ مقاله علمی - پژوهشی از بین تعداد زیادی مقاله که درباره تأثیر سلامت معنوی بر کیفیت زندگی نوشته شده بود انتخاب و ۲۲ مقاله از آنها که این اثر را بر روی بیماران بررسی می کرد پذیرفته شد، روش و نتایج هر مقاله مورد توجه و ارزیابی قرار گرفت و با توجه به مقاله مروری یافت شده درباره بیماران کووید ۱۹ با عنوان «مروری بر اهمیت سلامت معنوی در مراقبت معنوی از بیماران کووید ۱۹» که با بررسی ۷ مقاله داخلی و خارجی رابطه بین سلامت معنوی و بیماری کووید ۱۹ را تبیین می کرد،

نتایج: نتایج به دست آمده از جمله اینکه که افزایش سلامت معنوی باعث ارتقاء کیفیت زندگی به شکل معنی داری می باشد. مداخلات مذهبی و معنوی در بیماری ها بر تاب آوری؛ ایجاد حس امید از طریق پیدا کردن معنا و مفهوم زندگی نقش کلیدی دارد، با توجه به تأثیر سلامت معنوی بر کیفیت زندگی سایر بیماران و نقطه اشتراک تمام بیماری های سخت از جهت احساس رنج، اضطراب، افسردگی و ... و پیامدهای بیماری کووید ۱۹ از نظر روانی می توان به نقش سلامت معنوی بر کیفیت زندگی بیماران کووید - ۱۹ پی برد.

کلیدواژگان: معنویت، سلامت معنوی، مراقبت معنوی، کیفیت زندگی، کووید 19

نقش صله رحم در سلامت روان

*مرضیه عاشوری

سطح ۳ رشته‌ی مشاوره marziahshori77@gmail.com ۰۹۱۶۴۰۵۸۹۱۴

مقدمه: صله رحم از مبانی و اصول مؤکد دین اسلام است و مفهومی محبت و دوستی با خویشان و نزدیکان است. به دلیل جایگاه ویژه‌ای که در تعالیم اسلامی دارد در آیات متعددی از قرآن و در کلام معصومین (علیهم السلام) به آن پرداخته شده است. تحکیم روابط خویشاوندی، نیکی به پدر و مادر و رسیدگی به احوال و امور وابستگان و بسیاری از اقدامات دیگر در زمینه صله رحم مانند سایر فضائل اخلاقی، پیامدهای مثبت فراوانی برای افراد و اجتماع به دنبال دارد و برکات آن هم در دنیا و آخرت به ظهور می‌رسد و همچنین انسان با برقراری صله رحم در بین اقوام و خویشاوندان با شیوه‌های گوناگون، باعث می‌شود که به آنها نزدیک شوند و در هنگام سختی‌ها و مشکلات از لحاظ روحی و روانی در فشار کمتری باشد و از حمایت آن‌ها برخوردار شود و از لحاظ روانی در آرامش بیشتری باشد. صله رحم با اقوام و خویشان یک وظیفه انسانی است که در اسلام مورد تأکید فراوان قرار گرفته است. اقوام و خویشان همانند بالهایی که انسان به واسطه آنان می‌تواند پرواز کند و کمک دهنده انسان در رسیدن به اهداف او هستند. صله رحم سبب ایجاد هم بستگی و تحکیم پیوندهای اجتماعی است. در این تحقیق تلاش شده نقش صله رحم از دیدگاه آیات و روایات، جایگاه و ارزش آن را روشن کرده تا گشایشگر راهی برای برقراری و انجام هرچه نیکوتر این فرضیه الهی باشد. امروزه که فرهنگ‌های ایرانی کم رنگ شده و به دست فراموشی سپرده شده دوری از هم و نامهربانی، جای صفا و صمیمیت را پر کرده و جوامع غربی می‌خواهند که با ابزار گوناگون این فرهنگ را در ما از بین ببرند. این تحقیق با بررسی صله رحم از نظر قرآن و اسلام می‌تواند راهی برای خود آمدن انسانها و سلامتی روان باشد. و این که ارزش آن را بدانند و نگذارند جوامع غربی روش‌های غلط زندگی و معاشرتی را در بین مردم ایران القا کند. مستندات قرآنی و روایی یا سابقه‌ی تاریخی: قال رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) **بِرِّ الْوَالِدَيْنِ وَ حَيْلُهُ الرَّحِمِ تُحَوِّنُ الْحَسَابَ**؛ رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نیکی به پدر و مادر و صله رحم، حسابرسی روز قیامت را آسان می‌گرداند. (مجلسی، ج ۷۱، ص ۸۵).

روش پژوهش: تحلیلی از منابع روایی آیات و منابع دیر مرتبط در این زمینه

نتایج: هر موجود زنده‌ای از جمله انسان برای رسیدن به حالت تعادل تلاش می‌کند نیازهای اساسی خود را در ابعاد مختلف شناختی، عاطفی و جسمانی تأمین کند؛ چرا که عدم تأمین این احتیاجات در زمینه روحی و روانی، سبب ایجاد اختلال در ارگان‌هایم خواهد شد. مطالعاتی نیز که به واسطه زیست‌شناسان و روان‌شناسان به عمل

آمده ، نشانگر این حقیقت است که پاره ای از احتیاجات جسمانی و روانی برای تمام افراد ضروری و حیاتی است تأمین یا عدم تأمین این نیاز در بهداشت بدنی و روانی انسان تأثیر بسزایی دارد. البته نحوه بروز و ظهور این نیازها در طول دوره تحول از نوزادی تا پیری و چگونگی فعالیت افراد در هر دوره ای از رشد برای تأمین این نیازها متفاوت است ، ولی می توان گفت: تمام این افراد در همه دوره های زندگی این احتیاجات را برای خود ضروری تلقی می کنند و برای تأمین آن ها، حداکثر تلاش و کوشش را به خرج می دهند . نیازهای روانی به اندازه نیازهای بدنی برای انسان حیاتی است و بر این اساس، نیازهای روانی را جز نیازهای اساسی قلمداد می کند . بعضی از نیازهای روانی که صله رحم می تواند نقش تعیین کننده ای در تأمین و ارضای آن ها ایفا کند عبارتند از: ۱- نیاز به محبت ۲- نیاز به وابستگی و تعلق به گروه ۳- نیاز به ابراز خود .

کرونا در فرهنگ ایرانیان با رویکرد اسلام

فریبا سادات فاطمی

طلبه پایه پنجم، حوزه علمیه معصومیه، شیراز مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوهان، ۰۹۳۶۷۹۳۷۶۱

مقدمه: ابتلا یا بلا و شرور در طول زندگی بشر وجود دارند که یا اخلاقی یا طبیعی هستند. آن دسته که طبیعی هستند مثل سیل، زلزله، بیماری های گوناگون به خصوص واگیر که انسان ها مبتلا به آن می شوند. بیماری ها مثل بقیه امور فلسفه ای دارند که برای شک انسان بوده اند و واکنش آدمی را در برابر خود و اراده الهی رقم زده اند.

روش پژوهش: روش این تحقیق براساس جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای به صورت مجازی و سایت های معتبر علمی بوده است و توصیفی - تحلیلی می باشد به موضوع کرونا در فرهنگ ایرانیان؛ با رویکرد اسلام پرداخته است. در این مقاله موضوع حول ۳ محور بررسی شده است. مفهوم شناسی واژه بیماری و فرهنگ، بیماری های واگیر از دیدگاه آیات و روایات، کرونا و علائم آن راه پیشگیری از آن در نهایت تأثیر کرونا بر زندگی ایرانیان که خود دارای مجموعه ای است.

نتیجه گیری: نتیجه ای که دریافت شد کرونا با علائمی که دارد به عنوان ویروسی همهگیر معرفی شد و آثاری در زندگی فردی و اجتماعی افراد جامعه ایران اسلامی بر جای داشته که در همه ابعاد سیاسی، اقتصادی، آموزشی خساراتی را بر جای گذاشته اما با رویکرد اسلامی ایرانیان این تهدید به فرصت تبدیل گشته و کشور ایران تحت سلطه ویروس کرونا قرار نگرفته است.

کلید واژگان: کرونا، بیماری، ابتلاء، معنویت، بهداشت.

مقدمه: نفس انسان همواره او را به خوبی و نیکی هدایت می‌کند و دائماً برای پاک ساختن آن کمک و تلاش می‌کند و در مقابل نفس اماره، انسان را به شر و بدی فرمان می‌دهد، این تقابل نفوس است که باعث می‌شود ضرورت خودشناسی، خودسازی و تهذیب نفس احساس شود. در درون هر انسانی دست‌های از قوای نفسانی فعالیت می‌کنند که برای مقابله و یا پرورش دادن آنها باید این قوا را به خوبی شناخت، انسان باید دقیقاً تمایلات، علائق و خواسته‌های روحی و جسمانی خود را بشناسد و هدف خود را نیز از تلاش برای رسیدن به آنها بداند، در غیر این صورت نمی‌تواند دریابد که چگونه آنها را کنترل و هدایت کند. بنابراین شناخت و معرفت نسبت به این دسته از امورانسان را به تعالی می‌رساند و زمینه رشد و پرورش قوا را فراهم می‌کند. هدف خداوند از خلقت انسانها این است که آنها به کمال واقعی خودشان برسند. نفس انسان همواره او را به خوبی و نیکی هدایت می‌کند. اما قوای دیگری انسان را از فطرت پاکش دور می‌کند و انسان همواره درگیر آن قوایی است که در پی دور کردن آن از خود واقعی هستند. انسان موجودی دو بعدی است، بعدی از وجود او جنبه الهی و معنوی دارد و بُعد دیگرش مادی و دنیوی است، بُعد فطری و معنوی وی، او را نسبت به سایر موجودات برترین بخشیده و باعث پیچیده تر شدن شخصیت او شده است. انسان در مسیر شناخت خود که در نهایت به خداشناسی منجر خواهد شد، باید مسیرهای فراوانی را طی کند، که او را در رسیدن به مقصد نهایی مهیا می‌سازد.

مستندات قرآنی و روایی یا سابقه‌ی تاریخی: امام علی (علیه السلام) می‌فرمایند: «به خویشان نادان مباش. زیرا کسی که خود را نشناسد، هیچ چیز را نمی‌شناسد.» و مشهورترین روایات، روایت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) که فرمودند: «من عرف نفسه فقد عرف ربه.» خداشناسی در واقع مقصدشناسی است و شناخت خداوند و شناخت این که انسان می‌تواند به قرب الهی نایل آید بیانگر استعداد اصلی انسان و غایت وجودی اوست.

روش پژوهش: تحلیلی با استناد به سخنان امام علی (ع)، منابع روایی و نهج البلاغه

نتایج: خودشناسی به معنای این است که انسان پس از مرگ طی مراحل تهذیب نفس، هویت واقعی خویش را در پرتوی از روح الهی بیابد. خودشناسی و خودسازی با هم رابطه دوسویه دارند و همدیگر را هم پوشانی می‌کنند. و مایه تکامل همدیگر هستند. و با همراهی این دواست که انسان را به مقام قرب الهی و سعادت می‌رساند. شناخت خودشناسی خداوند را در پی دارد. انسان به صورت اختیاری می‌تواند به خودسازی و خودشناسی برسد یا راه گمراهی را در پی گیرد. بی‌ رغبتی نسبت به تمایلات دنیوی، خدایابی، تزکیه نفس است و آثار خودشناسی، خودسازی، هستی‌شناسی و خداشناسی است، از دیدگاه امام علی (علیه السلام) نیز با خودشناسی است که می‌توان به

سعادت رسید، در این مسیرموانعی برسر راه است که از جمله آنها عدم شناخت از خود، خودفریبی، فراموشی، عجب و غرور است. با گذراندن مراحل خودشناسی انسان به خداشناسی می رسد و دل از آلودگیهای دنیا می کند.

کلمات کلیدی: خودشناسی - نهج البلاغه

نقش محوری بانوان طلبه در پیشگیری از بیماری کرونا

فاطمه حیدری کوچی

طلبة پایه پنجم، ورودی ۱۳۹۴، حوزه علمیه فاطمیه، ۰۰۹۲۱۶۱۳۳۲۷۴، heydarifatemeh997@gmail.com

مقدمه: به بانوانی که در حوزه های علمیه به تحصیل علوم اسلامی مشغول هستند بانوان طلبه گفته می شود. یکی از نقوشی که بانوان طلبه می توانند در دوران بحرانی کرونا در حوزه خانواده و جامعه داشته باشند پیشگیری از این بیماری است. چون این ویروس سلامت انسان ها در همه جای جهان را در معرض خطر قرار داده است و به علت جدید بودن آن، اطلاعات کافی از ویژگی های این ویروس در دسترس نیست. نیز شیوع بیماری کرونا فشار زیادی بر سلامت و رفاه مردم گذاشته و نحوه برخورد مردم با این پاندمی طیف وسیعی از بی توجهی تا وسواس افراطی و مختل شدن زندگی افراد را شامل شده است. بنابراین زنان طلبه می توانند هر روزه نقش اساسی را برای مقابله با شیوع این بیماری به عهده بگیرند و در خط مقدم مبارزه با این بیماری ایفای نقش کنند. بنابراین با توجه به اهمیت این موضوع لازم و ضروری به نظر می رسد که تحقیقی جامع در این زمینه انجام گیرد و نقش های محوری یک زن طلبه تبیین گردد. تا با آگاهی از این موضوع زنان طلبه بتوانند گامی موثر در این حیطه بردارند

روش پژوهش: این تحقیق با روش توصیفی تحلیلی با مراجعه کتابخانه های مجازی و سایت های معتبر علمی انجام شد.

نتیجه گیری: نتیجه این پژوهش این است که بانوان طلبه از طریق رعایت بهداشت خود و آموزش پروتکل های بهداشتی به اعضای خانواده و افراد جامعه، آموزش تغذیه سالم، ایجاد معنویت در محیط خانواده و افراد جامعه، تبلیغات و کمک های مؤمنانه از پیشگیری بیماری کرونا جلوگیری کنند.

کلید واژگان: بانوان طلبه، بیماری، معنویت، کرونا، پیشگیری.

بررسی تاثیر ابتلا و صبر در زندگی انسان از دیدگاه آیات و روایات

فاطمه حمیدی^{۱*}، زینب سادات سرور زاده

^{۱*} مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران، مدرسه علمیه حضرت نرگس، جهرم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران، مدرسه علمیه حضرت نرگس، جهرم

ابتلاء در لغت به معنای آزمون همراه با سختی که در آیات متعددی از قرآن کریم پیرامون سنت امتحان و حکمت های آن سخن به میان آمده است. ابتلاء از خاحیه خداوند حتمی و ثابت است که میتوان آن را یک قانون عمومی به حساب آورد و مختص به فرد یا افراد خاصی نیست و حتی خواص بندگان خداوند را نیز در برمی گیرد و این ابتلاء خداوند برای استعلام و یادگیری و برطرف کردن جهل نیست زیرا او به همه چیز قبل و بعد از ایجاد آفرینش علم دارد بلکه از آن جهت انسان را می آزماید تا صفات درونی شان به منصف ظهور برسد و شئون باطنی و لیاقت ذاتی شان از کمال یا شقاوت به مرحله فعلیت در آید تا انسان را به واسطه آنچه انجام میدهند پاداش دهد و یا مجازات کند بنابراین امتحان در مورد موجود مختار یعنی انسان قابل تصور است، محیط زندگی انسان با آفات و کمبودهای بسیاری همراه است و همین ها ابزار ابتلاء انسان قرار می گیرد، وسیله برای نجات انسان از ناآرامی های تهدید کننده او صبر است که صبر در لغت به معنای حبس و امساک و در اصطلاح سکون و آرامش نفس است و خداوند در آیات متعددی به کمک گرفتن از آن امر می کند مثل آیه ۵ سوره مبارکه بقره که خداوند می فرماید:

واستعینوا بالصبر والصلوة وإنها لکبیرة إلا علی الخاشعین؛ که در این میان صبر نموده های مختلفی را در برمی گیرد از جمله: صبر بر روزی، صبر بر توانایی، صبر بر ایمان و ترک (کافات و قصاص و ...، که مدد گرفتن از صبر در زندگی خود بدون فایده در زندگی دنیوی و اخروی نخواهد بود که می توان از جمله آثار صبر مقاوم شدن انسان در برابر حوادث بعدی دنیوی را نام برد همچنین پرهیز از گناه و از آثار اخروی آن بهشت جاودان خداوند است و آنچه که مهم است پیروزی و سربلندی در این امتحانات است که پیروزی نیز در گرو شناخت، تقوا و صبر در رویارویی با سختی ها و انواع آزمونهاست. **کلید واژگان:** ابتلاء،

صبر ، رضایت از زندگی

آداب پزشکی در سیره نبوی

فاطمه پرویزی

دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شماره تماس: ۰۹۱۶۴۵۸۴۸۱۲، Parvizi.fatemeh@Yahoo.com

قرآن کریم رساترین پیام الهی برای بشریت است که مهمترین هدف آن، هدایت انسان به سمت فلاح و رستگاری است. از آنجاکه انسان سالم در انجام وظایف خود و رسیدن به رستگاری موفقیت بیشتری دارد، اسلام بر حفظ سلامتی بدن و عدم تحمیل وظایف بیش از حد توان بر خود تاکید می کند. دانش پزشکی یکی از شاخه‌های علمی بشمار می‌رود که مسلمانان نقش وافر در پیشرفت و تکامل آن داشته‌اند. از سخنان به جا مانده از بزرگان اسلام نیز از فواید این علم و پردازش اسلام به آن بسیار یاد شده است. چه بسا دلیل اصلی رویکرد مسلمانان به علم طب توجه پیشوایان دین به این دانش می باشد. جلوه گاه کرامت اخلاقی در دنیای پزشکی در مرحله حساس و سرنوشت‌ساز برخورد پزشک با بیمار است. همراهی حرفه پزشکی با اصول اخلاقی دارای سابقه طولانی است و در درجه اول در جهت حفظ منافع بیمار طراحی شده و کاملاً برگرفته از اصول اخلاقی و چگونگی پزشکی جامعه خود بوده است. پزشکی سنتی ایرانی و اسلامی با توجه به درخشش بی نظیری که در سطح پزشکی دنیا داشته، همواره به مسائل اخلاق پزشکی توجه خاص داشته است. پزشک باید خصوصیات و ریزه‌کاری‌های نظام خلقت را در بدن مورد مطالعه قرار دهد. ظهور اسلام و تأکید آن بر علم‌اندوزی و توجه به علم پزشکی تأثیرات زیادی بر پیشرفت علوم در کشورهای اسلامی به ویژه ایران گذاشت که خود مهد علم و تمدن بوده است. مطالب اخلاقی علاوه بر جنبه‌های مختلف انسانی، اجتماعی و رفتاری، مسائل حقوقی بیمار را نیز دربر دارند، ولی از یکدیگر مجزا و تفکیک شده نبوده‌اند. در اسلام طبابت کردن واجب کفافی است یعنی مادامیکه نیاز وجود دارد بر همه مسلمانان واجب است که طب را فرا گیرند و مردم را درمان نمایند. از نظر اسلام، پزشکی حرفه‌ای نیست که به وسیله آن ثروت‌اندوزی کرد و به خاکستر دنیا دست یافت بلکه مسئولیتی شرعی و رسالتی انسانی است که آداب و وظایفی ویژه برای شاغلان این حرفه مقدس در اسلام و آموزه‌های دینی تعریف شده است. احساس مسئولیت از مهم ترین و اصلی ترین آداب پزشکی است زیرا این احساس است که پزشک را به رعایت وظایف اخلاقی، قانونی و شرعی خود در مورد درمان بیمار، وادار می سازد. تقوا در هر حرفه‌ای به معنای رعایت قوانین الهی در انجام دادن آن است بنابراین، تقوای پزشکی، شامل همه آداب و احکام اسلامی در مورد این حرفه است لیکن در تقوای پزشکی، دو نکته اهمیت فوق العاده ای برخوردار است. یکی خیرخواهی برای بیمار و دیگری تلاش برای درمان او. یکی از نکات آداب پزشکی که در احادیث اسلامی بر آن تاکید شده، اهمیت دادن به تشخیص بیماری است. یکی از مسئولیت‌های مهم مراکز علمی پزشکی تلاش برای کشف داورهای طبیعی و آشنا کردن جامعه پزشکی با این داورها است. یکی از آداب مهم پزشکی، رازداری است برخی از بیماری‌ها، راز بیمار محسوب می‌شوند و او مایل نیست دیگران از آن مطلع شوند. از

نظر اسلام، طبابت افراد غیر متخصص، ممنوع و نظام اسلامی موظف است از کار آنان جلوگیری کند و در صورت سرپیچی، آنان را مانند روحانی نمایان فاسق زنداین کند. شفا و طبابت از خدای متعالی است و طبیب واقعی تنها اوست. بهترین راه زنده کردن امید در بیمار، تقویت حس مذهبی، توکل به خدا و اعتقاد به این حقیقت است که طبیب واقعی خدا است و درمان هیچ دردی برای خداوند متعال دشوار نیست و چه بسا دردهای بی درمان که با دعا شفا یافته است.

کلید واژگان: پزشکی، آداب، اسلام

آداب پزشکی از منظر سیره نبوی(ص)، فرصت ها و چالشها

عبدالرضا محمودی^۱، شهرزاد راسخی^۲

^۱ استادیار، گروه معارف دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران

^۲ دانشجوی کارشناسی، رشته مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

شماره تماس: ۰۹۱۴۱۸۰۹۲۴۹ ایمیل: as2325467@gmail.com

فرهنگ اسلامی، مجموعه‌ای درخشان و جامع‌نگر در تمدن انسانی است. تفکر اسلامی، تن و روان و جان را در ارتباطی تنگاتنگ می‌بیند و سلامت هر کدام را در گرو سلامت دیگری می‌داند. در بسیاری از آیات و روایات، بر توجه توأمان به روح و جسم تأکید شده است. از سوی دیگر با مراجعه به آثار فقهی علما و فقهای بزرگ می‌بینیم شرط صحت بسیاری از عبادات متوقف بر طهارت و نظافت است و در نتیجه، بسیاری از دوره‌های فقهی و رسائل عملیه با بحث طهارت و لوازم آن شروع می‌شوند. در حدیثی از رسول خدا(ص) آمده است: «الطَّهْرُ نِصْفُ الْإِيمَانِ»؛ پاکیزگی نیمی از ایمان است. پس تلاش در حفظ سلامت روحی و جسمی از لوازم دینی برای هر مسلمان دانسته شده است.

به منظور بررسی آداب پزشکی از منظر سیره نبوی(ص) و شناخت فرصت ها و چالشهای پیش رو، این تحقیق با استفاده از روش مطالعات توصیفی و با مراجعه به آثار و شواهد تاریخی به‌جامانده از مورخان و حکیمان ادوار گذشته، انجام شده است.

کلیدواژگان: طبیب، آداب پزشکی، اسلام، سیره نبوی

واکاوی نقش بانوان مبلغ در پیشگیری از خرافه در جوامع مذهبی با محوریت سیره رسول اکرم (ص)

صدیقه پرداززی^۱، ریحانه ریحانی^۲

^۱se.padazi@yimil.com

^۲دکترای الهیات و معارف اسلامی (علوم قرآن و حدیث)؛ r.reihanigo@yahoo.com

مقدمه: یکی از آسیب‌های فرهنگی، اعتقادی خرافه گرایی است. خرافات به مجموعه‌ی اندیشه‌ها و اعمالی گفته می‌شود که پایه و اساس علمی، عقلی و دینی ندارد وقتی انسان از درک حقایق و رابطه منطقی پدیده‌ها عاجز باشد برای اقناع خود به نیروهای غیر عقلانی پناه می‌برد و به کمک آن افسانه‌های گوناگونی می‌سازد تا تنش‌های ذهنی خود را کاهش دهد. انسان‌جاهل با دیدن عجایب طبیعت دچار حیرت شده، بی‌اختیار مجذوب آن‌ها می‌شود و گاهی آن‌ها را خدای خود می‌خواند.

از آنجا که دین اسلام دین کاملی است و برای تمام ابعاد زندگی انسان اعم از مادی، معنوی، جسمی و روحی برنامه‌ریزی کرده و از آنجا که برنامه‌های حکومت جهانی حضرت مهدی (عج الله تعالی فرجه شریف) در همه‌ی حوزه‌ها از جمله مسائل مربوط به زنان منطبق بر سنت نبوی (صلی الله علیه و آله وسلم) است مناسب است که برای به دست آوردن دیدگاه اسلام نسبت به مشارکت زن مسلمان در عرصه‌های اجتماعی نگاهی گذرا به سیره حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) انداخت و با الگوپذیری از آن زنان مبلغ در راه اصلاح جامعه و استقرار عدالت و رفع ظلم و ستم با احیای امر به معروف و نهی از منکر جامعه‌ای صالح و منتظر مصلح را پدید آورند که این نیازمند خودسازی، بصیرت، دانش و معرفت است.

روش پژوهش: مقاله‌ی حاضر با الهام از سیره‌ی اولین شخصیت بزرگ دین اسلام به الگوسازی تاریخی و تبلیغی پردازد و با توجه به مطالب گردآوری شده روش جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه است.

نتیجه گیری: زن به علت دارا بودن استعداد فطری عاطفی و شدت و قوت دیگر خواهی به محور وارستگی روحی نزدیک‌تر است بنابراین با توجه به نوع آفرینش می‌تواند در نظام هستی نقش بسزایی داشته باشد. لذا نقش بانوان مبلغ در پیشگیری از خرافات اهمیت و نقش خود را نشان می‌دهد.

کلمات کلیدی: بانوان مباحثه - خرافه - سیره پیامبر اکرم (ص)

بررسی تطبیقی اخلاق و اصول پزشکی در اسلام و غرب

سمیه آهنگران^۱، زهرا نعمتی^۲، الهام اخوان^۳

^۱استاد حوزه و دانشگاه (نویسنده مسئول) soahangaran@gmail.com

^۲مدیر و استاد حوزه علمیه غدیریه شیراز

^۳استاد حوزه علمیه غدیریه شیراز

مقدمه: اخلاق پزشکی در ایران و غرب بر دو محور دین‌گرایی و اومانسیسم قابل توصیف، تحلیل و بررسی است. مفاهیم ارزشمند در نظام پزشکی همواره مورد تأکید همه انسان‌ها به ویژه در عرصه پزشکی قرار گرفته است از سوی دیگر ارزشمندی مقام انسان و حفظ حیات وی در نظام پزشکی به عنوان یک محور اصلی در تمام جوامع غربی و اسلامی مورد پذیرش است لیکن در کنار این مفهوم ارزشمند توجه به محوریت اخلاق پزشکی با معیارهای بینشی متفاوت شکل می‌گیرد که در قالب چهار گزاره منفعت‌گرایی، عدالت‌گرایی، اصل استقلال اراده، وظیفه‌گرایی در غرب و در قالب اخلاق پزشکی در اسلام مورد بحث و بررسی قرار در پژوهش حاضر قرار گرفته است که محوریت اصلی در مقوله‌های ارزشی - اخلاقی در عرصه‌های گوناگون به ویژه پزشکی که موضوع آن سلامت انسان است جایگاه ویژه‌ای دارد. از این رو قطع نظر از دیدگاه مکتبی باید قدر متیقن‌هایی برای اخلاق پزشکی در نظر گرفت لیکن بدون تردید دین‌گرایی برای پزشک روحیه و هدف والاتری را برای خدمت‌رسانی به بشر ایجاد خواهد نمود که در قالب گزاره‌های تحلیلی اصول و مبانی پزشکی در اسلام و غرب مورد واکاوی قرار می‌گیرد.

مستندات قرآنی و روایی: قرآن کریم در آیات متعددی به حرمت جان انسان‌ها اشاره کرده و حق حیات را برای هر انسانی محترم شمرده است. در این آیات، محور حکم خداوند، «نفس» است که همه انسان‌ها اعم از مومن و کافر، مرد و زن، کودک و بزرگ سال را شامل می‌شود. این عبارت قرآنی در دو سوره متفاوت عیناً تکرار شده است: «لَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ» (انعام، آیه ۱۵۱) و (اسراء، آیه ۳۳)

روش: این پژوهش بر مبنای تطبیق نظریات اسلام و غرب پیرامون اخلاق پزشکی صورت گرفته است.

نتایج: اخلاق پزشکی در اسلام بر مبنای ارزش وجود انسان و حفظ نفس محترم اقدام پزشک را محترم میدانند لیکن در غرب بر مبنای دیدگاه اومانسیسمی در صورت احراز منفعت حفظ جان را مورد نظر قرار می‌دهد

کاربرد و آثار: این پژوهش از نظر تغییر بر مبنای ارزشی اخلاق پزشکی در ایران و غرب بر دو محور دین حفظ نفس پزشک می‌تواند اثرگذار بوده و و می‌تواند سازوکار درمان را درسیستمی پزشکی با تحول چشمگیر همراه نماید. **کلمات کلیدی:** انسان، پزشک، اخلاق، اخلاق پزشکی.

نگرش مراقبت معنوی در کرونا

سکینه گنج خانلو

حوزوی سطح سه رشته تفسیر علوم قرآنی، موسسه آموزش عالی زینبیه تلفن تماس ۰۹۳۵۷۶۳۱۲۶۱

مقدمه: با توجه به شیوع کرونا ویروس و مقابله جدی با آن، اسلام آخرین دین الهی و کامل‌ترین آن، که همه آن چه بشر برای تعالی و رشد خویش در طول زندگی بدان نیازمند است، در اختیارش می‌نهد. مراقبت معنوی به زندگی انسان معنا می‌بخشد و انسان را به هدفی عالی رسانده و حلال مشکلات و برطرف کننده نارسایی‌ها در نظام خانواده و اجتماع است.

روش پژوهش: هدف این مقاله بررسی نگرش مراقبت معنوی در کرونا می‌باشد. روش تحقیق توصیفی – تحلیلی و کتابخانه ای است،

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که سبک زندگی شامل همه رفتارها، افکار، احساسات فرد و حرکت وی به سوی هدف زندگی است. در مراقبت معنوی مورد تأیید اسلام، انگیزه، فکر، و عمل الهی است و لذا برای خدا و با انگیزه خدایی صورت می‌گیرد، از این رو حیات آفرین است. از نتایج و دستاوردهای تحقیق می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: با نگرش مراقبت معنوی در کرونا در انسان به همراه و توأم با حیات طیبه، رعایت اصل توکل در همه امور زندگی، ایمان قلبی، بردباری و خویشن‌داری، رابطه مهرورزی و همدلی و زندگی انسان با هدف و معنادار و جهت می‌یابد.

نتیجه گیری: لازم است، انسان برای دستیابی به معنویت بینش خود را در باب خود، خدا و فلسفه آفرینش تصحیح و اصلاح نماید و این تحقیق از این نظر جدید است.

کلید واژگان: قرآن، نگرش، مراقبت، معنوی، مراقبت معنوی، کرونا

تجارب سلامت معنوی در همه‌گیری کرونا

مینا آقاملکی سروستانی

mailto:mina_ghamaleki_s@yahoo.com

مقدمه: بیماری واگیر و مرموز ناشی از ویروس کرونا بحرانی جهانی است که همه مردم دنیا را به نوعی درگیر خود کرده است. از آنجایی که بشر همواره در گرفتاری‌ها و مشکلات رو به سوی خداوند کرده و از او یاری و کمک می‌طلبد، در این دوره نیز نه تنها در کشورهای اسلامی بلکه در اکثر نقاط جهان گرایش به معنویت افزایش یافته و با تمسک به امور معنا بشریت توانسته تا حدودی این بحران را پشت سر بگذارد. هدف از اجرای این پژوهش بررسی تجارب سلامت معنوی به عنوان یکی از شاخص‌های سلامت در همه‌گیری کرونا و همچنین اثر سلامت معنوی بر اضطراب ناشی از مرگ و میر کرونا بوده است.

روش پژوهش: روش پژوهش، مطالعه موردی از منابع اسلامی شامل قرآن کریم و احادیث معصومین (علیه‌السلام) و مقالات علمی در این زمینه بود و یافته‌ها حاکی از آن است که سلامت معنوی و توسل به دعا و نیایش در بحران همه‌گیری کرونا موثر بوده و باعث کاهش اضطراب ناشی از مرگ و میر کرونا می‌شود.

کلید واژگان: سلامت معنوی ، کرونا ، همه‌گیری

نقش دینداری و اعتقاد به منجی در رضایت از زندگی

ساناز منفرد

@gmail.com426smonfared

مقدمه: معنویت و باورهای فردی در مقابله با مشکلات زندگی به انسان کمک کرده و به زندگی‌اش مفهوم می‌بخشد و به عنوان یک بخش پذیرفته شده در فرهنگ معاصر جوامع مطرح بوده و امروزه به صورت گسترده‌ای وارد عرصه مراقبت‌های بهداشتی شده است. یکی از شرایط لازم برای دستیابی به سلامت روان و بهزیستی، برخورداری از یک نظام ارزشی منسجم است و تحقیقات انجام شده نیز عامل پیدایش بسیاری از ناسازگاری‌ها و نابهنجاری‌های روانی را تضادهای ارزشی و عدم استقرار یک نظام ارزشی سازمان یافته در فرد می‌دانند. نقطه‌ضعفی که در انسان‌ها موجود است و تکیه‌گاهش را از آن‌ها گرفته، نداشتن پشتوانه معنوی است. به دنبال عدم موفقیت سیاست‌های رشد و توسعه اقتصادی و بروز نارضایتی‌هایی در اجرای این سیاست‌ها، مباحث مربوط به رضایت از زندگی در بین اندیشمندان مختلف مطرح شد. عوامل مختلفی می‌تواند بر رضایت از زندگی افراد اثرگذار باشند که یکی از مهم‌ترین آن‌ها وضعیت دینداری افراد و شرایط دینی و مذهبی جامعه می‌باشد.

روش پژوهش: این مقاله با روش تحقیق اسنادی و با تحلیل ثانویه داده‌های آماری موج پنجم پیمایش ارزش‌های جهانی به آزمون فرضیات پرداخته است.

یافته‌ها: ابعاد مختلف دینداری اثر یکسانی در میزان رضایت از زندگی ندارند به این صورت که اعتقاد به خدا و نیز مشارکت در مناسک جمعی دینی رضایت از زندگی بالاتری را برای فرد به همراه می‌آورند. همچنین نتایج گویای این امر است که شرایط مذهبی جامعه ایرانی محیط مناسبی را برای افزایش سطح رضایت از زندگی مومنان فراهم آورده است.

کلید واژگان: امام عصر، معنویت، دین، منجی، انتظار، انقلاب مهدی، زندگی، رضایت.

مبانی انسان‌شناختی طب نبوی(صلی الله علیه و آله)

آفرین قائمی

دکتری مدرّسی معارف(گرایش اخلاق اسلامی)؛ از دانشگاه باقرالعلوم(علیه السلام) قم و سطح ۴ اسلام‌شناسی از جامعه الزهرا(سلام الله علیها) قم؛ استاد سطح ۳ حوزه علمیه ریحانۃ النبی(سلام الله علیها) شیراز و استاد معارف دانشگاه‌های شیراز؛ از حوزه علمیه جامعه النور شیراز.
vqaimi@gmail.com ثابت: ۰۷۱۳۷۳۰۷۹۸۹ همراه: ۰۹۱۲۷۴۸۱۶۵۲ و ۰۹۱۷۸۸۶۱۵۲۳

مقدمه: فعالیت‌های مختلف هر قوم و ملتی، در هر عرصه‌ای برخاسته از بینش‌های ریشه‌ای آن‌ها است که با تبیین یا اصلاح آن‌ها بتوان بر تسهیل، تعمیق و سعه عمل بدان‌ها برای باروری در تمامی عرصه‌ها، تأثیری بسزا نهاد. این نوشتار با هدف فوق در عرصه پزشکی، تدوین یافته که به جهت اختصار بر «مبانی انسان‌شناسانه» متمرکز گشته است. آحاد جامعه پزشکی‌ای که به دویبعدی بودن انسان، بقاء روح پس از مرگ، امکان تعالی انسان تا مقام خلافت الٰهی، امکان ولایت تکوینی برای بشر از راه کسب یقین و صبر بر ابتلائات و عمل به ارزش‌ها و تعالیم دینی معتقد باشد، در فکر و نیت، رفتار و گفتار و منش کاملاً متمایز از شخصی عمل می‌کنند که حیات انسان را محدود به زندگی جسمانی و دنیوی و اهداف وی را تنها در این راستا می‌بینند و بس. این برخاسته از آن‌جا است که چیزهایی که برای این‌ها ارزش است(مثل معنویات و ایثار)، ممکن است برای دیگری ضدارزش به نظر برسد و برعکس (تجمل و مدگرایی). نگرش و گرایش‌ات انسان همه فعالیت‌های آدمی، از جمله فعالیت در عرصه پزشکی را سمت و سو و شکلی متناسب با خویش می‌بخشند. به عبارت دیگر روش و منش هر کس نمادی از بینش‌ها، گرایش‌ها و ارزش‌های وی محسوب می‌شود.

روش پژوهش: این مقاله که با روش کتابخانه‌ای تهیه و در قالب تحلیلی- ترکیبی ارائه می‌شود در پی بررسی مبانی انسان‌شناسی اسلامی در سیره طیبی نبی اکرم(صلی الله علیه و آله) تا بتواند به عنوان الگویی مناسب بکار گرفته بشود.

کلید واژگان: طب نبوی، انسان‌شناسی، تجرد روح، تعقل، اختیار، انسان کامل و ...

جایگاه بهداشت در اسلام و سیره نبوی

فاطمه یزدانی

طلبه حوزه علمیه فاطمه الزهرا سلام الله علیها شیروود، مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران

مقدمه: اسلام بر بهداشت و نظافت تأکید فراوان کرده و آن را بخشی از ایمان و لازمه آن معرفی نموده است. در واقع یکی از ویژگی‌های اسلام، تشویق به رعایت پاکی در ابعاد گوناگون زندگی است؛ زیرا دوری از آلودگی جسمی و روحی خواسته فطری هر انسان است. اسلام با قراردادن نظافت در برنامه عبادی فرد مسلمان، انگیزه لازم برای رعایت بهداشت و پاکیزگی را در او ایجاد نموده است. بنابراین نظافت و بهداشت در اسلام، نظام خاصی دارد؛ به گونه‌ای که فرد مسلمان خود را ملزم می‌داند بهداشت را امری شرعی و دینی بداند و آن را در هر حال و به طور مستمر رعایت نماید. قرآن کریم و توصیه‌های پیامبران و ائمه اطهار در قالب آیات و احادیث و سیره، بر ضرورت و اهمیت موضوع سلامتی، بهداشت و تأثیر آن در زندگی دنیوی و اخروی تأکید فراوان دارند. نوشتار حاضر درصدد پاسخ‌گویی به چند پرسش محوری و مهم درباره بهداشت و اهمیت آن، بر اساس اسلام و سیره نبوی است. پرسش‌هایی چون اهمیت بهداشت در قرآن، سیره نبوی، روش‌های آموزش بهداشت از نگاه اسلام، و اهداف آن است.

روش پژوهش: این تحقیق یک مطالعه مروری است که سعی نموده با بررسی متون علمی و منابع اسلامی یک تحلیل علمی از منظر اسلام در ارتباط با بهداشت و اهمیت آموزش بهداشت، پژوهشی را ارائه دهد.

کلید واژگان: بهداشت، اهمیت بهداشت، بهداشت محیط، اهداف آموزش بهداشت در سیره نبوی

اصول تغذیه اسلامی

اکرم عزیزالله زاده گنجی

09114122893.Pajuhesh.sari@gmail.com

مقدمه: تغذیه از نیازهای اجتناب ناپذیر هر موجود زنده‌ای است و انسان نیز از این قانون مستثنا نیست. دین اسلام همواره بر حفظ بهداشت جسم و جان تأکید فراوان داشته و مراقبت از جسم و جان را بر همگان لازم و ضروری می‌داند. همچنین اثر مستقیم تغذیه بر تندرستی انسان از دیرباز شناخته شده است. می‌توان ادعا کرد که سبک تغذیه، جزء اساسی‌ترین و مهم‌ترین برنامه‌های هدایتی و تربیتی قرآن کریم و اهل بیت علیه السلام است. همچنین چون سلامت جسم به سعادت روح گره‌خورده است، قسمتی از تعلیمات پیشوایان دین راه سلامتی و خوشبختی جسم را بیان کرده‌اند. باتوجه به ارتباط جسم و روح، اهمیت جسم در اسلام و اهمیت تغذیه در سلامت جسم، در این تحقیق به این سوال پاسخ داده می‌شود که اصول تغذیه اسلامی چیست.

روش پژوهش: این تحقیق با روش توصیفی انجام شد.

نتیجه‌گیری: نتایج این تحقیق به اصولی همچون میانه روی در تغذیه و حلال و طیب بودن آن دست یافت.

کلیدواژگان: تغذیه، اصول، اسلام، میانه روی، حلال

مداخله معنوی در بحران کرونا

سمانه سردشتی^{۱*}، مژگان محمدپور^۲، مهدی میری^۳

^{۱*} کارشناس ارشد پرستاری داخلی جراحی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی گلپایگان، گلپایگان، ایران 09153146900 sardashtis1@thums.ac.ir

^۲ کارشناس ارشد پرستاری مراقبت های ویژه، سوپروایزر آموزشی، مرکز آموزشی و درمانی نهم دی، تربت حیدریه، ایران

^۳ کارشناس ارشد پرستاری مراقبت های ویژه، سوپروایزر آموزش سلامت، مرکز آموزشی و درمانی نهم دی، تربت حیدریه، ایران

مقدمه: معنویت یک پدیده جهانی است و هر انسانی آن را تجربه می کند. این پدیده روح مرکز وجود بشر و پیچیده ترین و اسرارآمیزترین جزء از ماهیت بشری است. معنویت که به معنای اعتقاد داشتن به یک نیروی حاکم برتر و قدسی در زندگی است، در سلامت بسیار حائز اهمیت است و امروزه با توجه به مشکلات ناشی از ویروس کرونا پرداختن به نقش معنویت در سلامت انسانها ضرورت دارد زیرا اعتقادات معنوی، بر ابعاد مختلف زندگی به عنوان عامل مهم در ایجاد حس امیدواری و ارتقای سازگاری با درد و رنج ناشی از بیماریها و رویارویی با بحران های ناشی از بیماری های تهدیدکننده تاثیر دارد.

پیشینه: انسانها در شرایط دشوار به خداوند گرایش پیدا میکنند و از او کمک میخواهند. این حالت در فطرت تمام مردم دنیا دیده میشود. خداوند متعال در چند آیه از قرآن کریم به این موضوع اشاره میکند و میفرماید: "هنگامی که سوار بر کشتی شوند خدا را با اخلاص میخوانند." (قرآن کریم سوره عنکبوت آیه ۵۶) و یا "هنگامی که رنج و زبانی به مردم برسد، پروردگار خود را میخوانند." (سوره روم آیه ۳۳) همچنین: "هنگامی که به انسان زبانی برسد، ما را میخواند" (سوره زمر آیه ۹۴). هدف از انجام این مطالعه، بررسی نقش مداخلات معنوی در بحران ناشی از کرونا بوده است.

روش پژوهش: بر اساس آیات و روایات، این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است.

یافته ها: گرچه در دوره کرونا یکی از دغدغه های مهم حوزه سلامت معنوی در دنیا تعطیلی عبادتگاه ها و مراکز مذهبی بود، ولی از آنجا که دین اسلام بهترین و جامع ترین برنامه ها را در این زمینه دارد، ما در کشور شاهد بروز و گسترش قابل توجه ابعاد سلامت معنوی و افزایش دینداری به اشکال مختلف بودیم. میدانیم که اکثر شاخصه های "سلامت معنوی اسلامی" بین اقشار مختلف جامعه مشترک است.

نتیجه گیری: اقدامات معنوی باهدف بهبود مهارتها و حمایت اجتماعی میتوانند احساسات مثبت اندیشی و امید به زندگی و تلاش برای بهتر بودن را تقویت کرده، تندرستی را افزایش دهند. اقدامات معنوی با افزایش خودآگاهی و ارائه راهکارهای دینی در مقابله با مشکلات، افسردگی و اضطراب را کاهش داده حس آرامش را تقویت و توان مقابله با مشکلات را بالا میبرد. مداخلات معنوی از طریق تغییر نگرش بیماران به زندگی یا بیماری، باعث ارتقای کیفیت در زندگی شده و در نتیجه پذیرش شرایط بیماری را راحتتر خواهد بود.

کلید واژگان: سلامت معنوی، بحران، کرونا

نقش صله رحم در پیشگیری از احساس تنهایی در سالمندان

ستوده فضیلت^{۱*}، اکبر عزیزی^۲، مصطفی اعرج خدایی^۳

^{۳*} دانشجوی دکترا، دانشکده طب سنتی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران s.noor.b.2015@gmail.com

^۲ پژوهشکده سالمندی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران

^۱ استادیار، دانشکده طب سنتی، گروه طب سنتی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران

مقدمه: تعداد و نسبت جمعیت سالمند در جهان رو به افزایش است و ایران هم در دهه های آتی سرعت بالایی رشد جمعیت سالمند را تجربه خواهد کرد. انزوای اجتماعی و احساس تنهایی از جمله نگرانی های جهانی در سالمندان بوده و پیامدهای منفی گسترده ای در سلامت جسمی، روانی و اجتماعی سالمندان دارد. انزوای اجتماعی و احساس تنهایی با کمیت و کیفیت ارتباطات بین فردی در ارتباط است. در تعالیم اسلامی صله رحم و دیدار خویشاوندان به عنوان یک وظیفه دینی مطرح شده است.

هدف از این مطالعه بررسی ارتباط صله رحم و احساس تنهایی سالمندان می باشد.

روش پژوهش: در این مطالعه مروری جستجو در میان پایگاه های SID ، Magiran، Irandoc، Scholar ، Google ، PubMed انجام گرفته و اطلاعات جمع بندی و نتایج ارائه گردیده است.

نتایج: صله رحم به عنوان یک وظیفه دینی مصداق ارتباط برقرار کردن با خویشاوندان است که شیوه های انجام و درجات مختلفی دارد و علاوه بر برکات فردی، آثار اجتماعی نیز بر آن متصور است. صله رحم در بهبود حمایت اجتماعی و کاهش احساس تنهایی در سالمندان موثر می باشد. و از این طریق موجب ارتقای سطح سلامت سالمندان خواهد شد

کابرد و آثار: با توجه به مطرح شدن صله رحم در فرهنگ دینی و همچنین قابل پذیرش بودن آن در فرهنگ ایرانی، می توان برای مقابله با احساس تنهایی سالمندان از این مدل دینی و بومی استفاده کرد و با احیای این سنت نبوی به کاهش مشکلات سالمندان، از جمله احساس تنهایی کمک کرد.

کلید واژگان: صله رحم، تنهایی، سالمند

بررسی ابعاد گوش دادن در آیات و روایات

زینب کاظمی

حوزه علمیه معصومیه (سلام الله علیها)، شیراز، طلبه سال پنجم

گفتن و شنیدن، دو خط ارتباطی با دیگران است گوش دادن یک ضرورت است و «خوب گوش کردن» یک هنر، زیرا بیش‌تر بهره‌ها را از این شنیدن‌ها به دست آورده می‌شود، اغلب خسارت‌ها هم به خاطر خوب گوش نکردن و یا گوش دادن غافلانه است. «نیوشا» به کسی می‌گویند که آنچه را می‌شنود (پند یا دانش)، خوب بشنود یعنی با توجه گوش دهد و گوش هوش او باز باشد.

اگر دل، هنگام شنیدن و آموختن غافل باشد، گوش قدرت گیرندگی اندکی خواهد داشت و اگر دقت در شنیدن و عنایت در گوش دادن باشد، مطلب بهتر فهمیده می‌شود حتی دقیق‌تر و ماندگارتر در ذهن می‌ماند؛ تمرکز فکر، نقشی مهم در بهره‌وری از شنیدن دارد.

ضرورت شنیدن را باید از حالت یک بار مصرف در آورد و با تکرار آن، بیش‌تر بهره‌مند شد. شنیدن و گوش دادن در آموزه‌های دینی و روایات معصومین، مورد توجه قرار گرفته است. هدف پژوهش حاضر، بررسی نعمت بزرگ الهی، قدرت شنوایی است که سهم مهمی در ایجاد ارتباط‌های انسانی دارد و برای داشتن روابطی سالم و سودمند، نیازمند است شیوه صحیح استفاده از زبان و گوش مورد توجه قرار گیرد.

هنگامی که مطابق فطرت کلام حق شنیده شود آثار حق و منافع بسیاری در شنیدن است که سبب ارتقاء روحی و معنوی فرد می‌گردد، ولی شنیدن باطل آثار سوء روحی بر فرد خواهد گذاشت. از این رو به این موارد پرداخته می‌شود. این پژوهش بر مبنای توصیف و تحلیل مسندات قرآنی و روایی و علمی نگاشته شده است.

کلیدواژگان: گوش، سمع، گوینده، گفتن، شنیدن

Evaluating the Relationship between the Treatment Staff and the Patient based on the Concepts of the Prophetic Tradition

Dr.Maryam Shamsaei⁶

Although the feeling of pain and illness is expressed through communication, so the medical staff, through this, the patient's inner feelings, needs and problems are informed and take care of the patient. In fact, the ability to communicate with the patient is one of the necessities of the nursing and medical profession and indeed is part of the patient's treatment, and through this communication, the patient feels safe and trusts the treatment team. Actually, today, business interests have prevailed over medical care, and the result is that physicians are increasingly devoting less time to patients, and when dealing with a patient, there is no human-to-human interaction, and relationships Cold has overshadowed this encounter.

In general, the relationship between physician and patient has two aspects: instrumental and expressive. First, the instrumental aspect of medicine requires the physician's skill in using therapeutic techniques, performing diagnostic tests and physical examinations, and second, its expressive aspect reflects the art of medicine, which includes establishing a warm and intimate relationship with the patient and feeling sympathy with the patient.

Aim of the research: In this article, the aim is to evaluate the relationship between the treatment staff and the patient based on the concepts of the Prophetic tradition.

Findings: In this research, we first discuss Islamic ethics and it can be said that the foundations of all social rules and contracts in Islam are the Holy Quran and the Prophetic tradition. On the other hand, Islamic ethics as a kind of social contract in Islam is rooted in the same principles. According to Islamic concepts, the physician has an intermediary role between the patient and God in the matter of treatment, which is associated with responsibility. The most important difference between Islamic approaches and Western views on this issue is that "the physician must show mercy and forgiveness. However, this is not possible except in the shadow of the fear of God, which is the focus of medical ethics in Islam and according to the Prophetic tradition.

In the following, we also refer to some narrations from the Prophet of Islam in this regard: The Messenger of God (PBUH) said: Whoever tries to meet the needs of the sick and meets them, will come out of his sins like the day he was born to his mother. A man asked the Ansar: O Messenger of God! Even if the patient is from his family? The Messenger of God (PBUH) said: One of the holders of the greatest reward is one who strives to meet the needs of his [sick] family.

The Messenger of God (pbuh) also said: Whoever strives to meet the needs of the disease, whether he is satisfied or not, will come out of his sins as the day he was born from his mother.

Method: The research method is documentary and descriptive-analytical. The sources used were articles and books related to the subject and the use of scientific databases of Jihad Daneshgahi, Normagz, Google.

Conclusion: With a general review of the original religious texts such as the Qur'an and the narration of the Holy Prophet, there are three virtues, the basis of the view of Islam in the relationship between physician and patient, which include: piety, trustworthiness and truthfulness.

Key words: Treatment staff, patient, prophetic tradition, medical etiquette

⁶ - Associate Professor of Quran, Hadith and Medicine Research Center and Department of Islamic Education, Shiraz University of Medical Sciences

Sexual and Reproductive Rights from Qur'anic Perspective: A Quantitative Content Analysis

Roksana Janghorban¹, PhD

1. Department of Midwifery, School of Nursing and Midwifery, Community based Psychiatric Care Research Center, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

Correspondence:

Roksana Janghorban, PhD; Department of Midwifery, School of Nursing and Midwifery, Nemazee Square, Zand Blvd. Shiraz, Iran Tel: 98-7136474254

Email: janghorban@sums.ac.ir,

Background: The Qur'an, as the primary and main source of Islamic rules, provides a rich variety of human rights including women's rights. These rules are not static; they are dynamic and flexible in character. The flexibility of the rules in Islam is intentional, as Islam was revealed for all people and for all millennia. It is an essential aspect of Qur'anic philosophy. Consequently, its jurisprudence must be capable of responding to widely diverse needs and problems. To understand the Islamic stance on sexual and reproductive health rights, it is necessary to search the verses of the Qur'an more carefully. This study has provided an understanding of women's sexual and reproductive rights in Qur'an from a human rights perspective.

Methods: This study was conducted using quantitative content analysis of all verses of the Qur'an. After creating a coding scheme of Qur'an's verses, four categories related to the main areas of women's sexual and reproductive rights including sexual relationships, reproductive choice, prohibition of violence against women, and gender equity were determined and their presence and frequency were identified. The MAXqda software, version 2010, was used for organizing and managing the data. Descriptive analysis was used to summarize and describe data.

Results: More than 30 surahs and 93 verses of the Qur'an had various concepts in relation to sexual and reproductive rights. In general, concepts related to the women's sexual and reproductive rights have been appeared 98 times in the Qur'an. The most frequently reported categories were related to sexual relationships (31 times) and reproductive choice (27 times) and the least reported one was prohibition of violence against women (16 times).

Conclusion: This study showed that the concepts related to sexual and reproductive rights have extensively appeared in the Qur'an. Based on Qur'anic perspective, women in addition to autonomy have reproductive and sexual rights in order to actualize of their human capacity.

Keywords: Qur'an, reproductive rights, sexual rights

The effect of prayer on the spiritual health of patients with chronic heart failure

Zeinab Sadat Moosavifad

Faculty, Department of Nursing, Islamic Azad University, Bandar Abbas Branch, Iran. *
z_moosavifard@yahoo.com

Background: In chronic diseases such as heart failure, mental, physical and spiritual health is impaired. Religious behaviors such as prayer can increase spiritual energy and create a positive attitude in the patient. In this regard, the present study aimed to investigate the effect of prayer on the spiritual health of patients with chronic heart failure.

Methods: The present study is a descriptive cross-sectional study in which a population of 200 patients with chronic heart failure were admitted to the cardiac ward of Persian Gulf Hospital in Bandar Abbas. Data collection tools were Palutzian and Ellison spiritual health questionnaire and Meraviglia (Prayer Activity) questionnaire. Data were analyzed using SPSS 16 software and descriptive and inferential statistical tests (Chi-square tests, Pearson correlation coefficient, Kruskal-Wallis test and linear regression).

Results: The results showed a significant and direct relationship between prayer and patients' spiritual health ($r = -0.63$), ($p < 0.0001$). Also, there was a significant relationship between patients' age, prayer frequency, previous prayer experience and attitude towards prayer ($p < 0.0001$), but there was no significant relationship between gender, prayer frequency, previous prayer experience and attitude toward prayer ($p < 0.06$). In addition, a significant inverse relationship was found between education level, prayer frequency, previous prayer experience and attitude toward prayer ($p < 0.001$). There was a direct and significant relationship between patients' marital status, prayer frequency, previous prayer experience and attitude toward prayer ($p < 0.0001$).

Conclusion: it is clear that spirituality is not only rooted in one's beliefs, but also in his experience. If one believes only but has not experienced, one loses many of the physical and psychological benefits of spirituality. The role of prayer in chronic diseases such as chronic heart failure is undeniable and can be used to maintain health and deal effectively with the disease.

Keywords: prayer , spiritual health , patients , chronic heart failure

**A narrative review: Mental health in the pandemic; social isolation and
COVID -19**

Sheida Kaviani^{1,2*}

1. BS Student, Nursing group, School of Nursing and Midwifery, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran
2. Student Research Committee, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

Email: sheida.kvn@yahoo.com

Abstract

Background: COVID-19 has rapidly spread across the world and become a pandemic disease. This outbreak has changed the lives of people all over the world. Some of the decisions have been made to control the transmission of diseases like this, are physical isolation and social distancing.

The quarantine is an unpleasant experience that prohibits the usual activity and has adverse effects on the mental health and livelihoods.

Methods: For this review we searched through PubMed and Google scholar for articles published between 2016-2021. A total of 18 articles which were relevant to the subject of our review were selected by primary screening. After full text analysis 7 articles were included in the final review.

Results: Review of all 7 articles showed that there was evidence of widespread concerns about the effects of social isolation on well-being and mental health; increased anxiety, depression, insomnia and mood disorders like fear and panic. Beyond stress induced by the illness itself, stay- at- home orders and quarantine are new to the population and make them worry. According to the studies everyone is at risk of psychosocial harm caused by isolation, some are more vulnerable such as children and adolescents, elderly, females and people with pre-existing mental health conditions.

Conclusion: This study found several mental health problems among individuals and people who experienced isolation and quarantine. The evidence necessitates multiple interventions.

During the current pandemic it is very important to advocate and support the people especially who are vulnerable and facing the disease. We should put these groups at the top of the list of psychosocial support and screening for mental health problems. Psychosocial services should be given to the patients and other people by means of telemedicine. Our role is more important than ever to make sure that people live healthy lives and to promote well-being for all at all ages.

Key words: Mental health, isolation, COVID -19

:

A Study of Prayer Experiences in Cancer Patient's Life Hospitalization Under Chemotherapy

Farnoush Azizi^{1*}, Heidar ali Abedi²

¹Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, MPH, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran.
.orcid.org/0000-0002-1761-7803 Email: Farnush.7265@gmail.com

² Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Isfahan(Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Iran.

Background: the people give attention to spirituality and religion during their sickness time more than other time. pray is the common method of meeting the spirituality needs for patients. When person face to danger about life, he /she resort to prayer that is linkage between he/she and God. This research has performed to prayer experiences description aim in cancer patient's life that hospitalization under chemotherapy. Knowledge of prayer experiences in life of this patients help us obtain deep recognition about prayer effect on this various patient life aspect and try to increasing their life quality.

Research Method: The research design of qualitative (phenomenology) one. Sampling was carried out on a purpose – based approach and was continued until saturation of the data occurred. Collected Information is by interview without structure with 12 cancer patients and hospitalized under chemotherapy.

Results: Obtained interviews analyzed. 6 main concepts obtained that including worship and adulation, wanting aid, calm, spirituality reflection against cancer diagnosis, believes and approaches and spirituality support.

Conclusion: This research results showed that resort can affect on cancer patient life quality various aspects that hospitalized under chemotherapy.

So, resolving spirituality and religious needs of this patient are tasks nurses spirituality caring of this patient.

Keywords: Religion, Qualitative Research, Spirituality, Hospitalization.

